

PETRI ANDREÆ¹⁰ MATTHIOLI

EPISTOLARUM MEDICINALIUM,
LIBER TERTIUS

GULIELMUS QUACELBENUS CURTACEN.²⁰

Physicus, Petro Andreae Matthiolo,

S. P. D.

*Agitur de plantis quibusdam peregrinis Constantinopoli à
Quacelbeno missis,*

Non tam temere utilissimas tuas occupationes, reiç, herbaria jam tan-
dem reviviscenti in primis necessarias. Doctissime Matthiolo, interurbam, nisi
mihi de summa tua humanitate, qua ex aquo omnes prosequeris, vel ex sola Ma-³⁰
gnifici Domini mei Oratoris testatione constisset, ut nihil vereri debeam, quin
amicissime has primas meas salutationes sis accepturum. Neq, vero illa ab ignoto
prorsus homine venient. Nam quamvis vix hu prolesse praesentem conspexerim
(prohibeat enim tui conveniendi cupidissimum familiarium tecum agere morbus,
quo superiori itinere reversus Vienna distinebat, gravissimus & diuturnus) ab-
sente tamen jam secundo Byzantium, atq, inde etiam ad Pontica usq, Cappado-
cia Amassiam comite usui sum assiduo & suavissimo, atqui nec comite tantum
verumetiam preceptore fidelissimo, & ex quo emolumentum plurimum fructuq,
percepi. Luculentissimū profecto tuū in Dioscoridem commentariis totum debeo, quicquid hactenus de herbarum,
aliorumq, simplicium medicamentorum natura, solida cognitionis assequutus sum. Flagravi quidem ego ab in-⁴⁰
eunte etate illorum cognoscendorum non mediocri desiderio, sed quod non parum relaxarunt doctissimorum no-
stri temporis de unaquaq, fere planta varia atq, incerta disceptationes Sepiasiariorum, quibus Medica materiae,
curam atq, scientiam superiores Medici detestabili quadam sua recordia, & magna mortalium agrorum perni-
cie reliquerant, extrema ignorantia: deinde hinc Graeci, inde diversa sentientes Arabes: postremo quod nullus in
universum prodisset, cui velut certo in tanta via incertitudine ductori tuto confidi posset. Sed postquam semel in
publicum editas eruditissimas tuas, plenissimasq, in Dioscoridem enarrationes vel à limine tantum salutarem, re-
cepto protinus animo, capi majore longe, quam antea unquam, rei herbaria studio teneri, confirmata pe-
nitius in hoc animi sententia, nostralem in hoc scientia genere instauratorem nactus esse, qualem superioribus an-
nis in anatomicis administrationibus doctissimum Andreā Vesaliū. Scripserunt de eadem materia ante illum
complures, sed quos post se multis parasangu reliquit. Scripserunt quoque ante te non pauci atque huius tempe-⁵⁰
statis Medici celeberrimi, sed qui libenter nisi philanthia quadam transversa rapiantur, tibi palmam sint cessuri.
Ita accurate, ita dilucide, ita ad numerum appositae omnia pertractas, habuit Vesalius (ut in comparatione persi-
stam) suos amulos non ignobiles viros habes & tuos, sed quos ut ille facile, pugnante pro te invicta perpetuo Ve-
ritate, retundes. Patiaris obsecro, doctissime Matthiolo, me mihi in hac parte indulgere, neq, unquam in animum
inducas, me leviter potius adulantem tibi quam vere, atq, ex animo hac scribere. Adulandi namq, nulla mihi ne-
cessaria causa incumbit, ut plurima sunt e diverso, quae, ut quam optime tibi velle debeam, de te quam optime
sentire, ac loqui, hortantur, atq, etiam impellunt: eruditio tua summa, iudicium de re herbaria exactissimum,
studium juvanda Medicinae, qua parte jam maxime laborat, indefatigatum, lucubrationes postremo tua labo-
riossima, ex quibus eos progressus me jam fecisse in simplicium medicamentorum notitia sentio, facturumq, in-
dies majores spero, ut tandem illa ardenti meo cognoscendi desiderio satisfactum iri confidam: sed de his satis. ⁶⁰
Ad ea convertar, quae potissimam huic epistola scribenda causam dederunt, quaeq, quod, ad susceptum tibi ne-
gorium, proxime faciunt, non ingrata futura satis scio. Magnificus Dominus orator Augerius à Eubek non
minori, quam ego noscendi res natura mirabiles studio captus, quo nescio an aliud homini libero & nobili con-
venientius excogitari possit, cum priori itinere praepropero & impraeditato, multa sibi ad animum suum ex-
plendum defuisse animadverteret, secundo Byzantium remissus, de asciscendo in familiam suam inter cetera
perito aliquo pictore, cuius opera adjutus, quae minus commode avehere posset, depicta saltem, quam optime re-
ferret, cogitabat, impulsus quoq, ad hoc Serenissimi Principis Ferdinandi, &c. Domini tui atq, nostri, missus ex
Oeniponte literis, quae de referendis in librum aliquem peregrinarum arborum, cuiusmodi hic complures reperiri
certum est, imaginibus, agebant, Constantinopolim igitur reverso, & diligenter sibi commissam provinciam tra-
ctanti,

stanti, quam non levem tantum promptissima tanto Principi obsequendi voluntas, sed suavem etiam animus natura eo propensus, faciebat, supervenerunt altera ejusdem instituti litera à Gastalo Regio, tum temporis apud Venetos, Oratore, quæ de transmittendo hinc tuo Acoro illum commonebant, quod quia non tam Principi, quam tuo nomine fieri intelligeret, cepit non solum de mittendo Acoro, neq. de arboribus exoticis tantum, verum etiam omnis generis plantis raris (præcipue quæ in tuis commentariis, aut ipso etiam Dioscoride desiderantur) & nostro orbi incognitis animalibus, quantum per negotia legationis difficilime conceditur, depingendu curare, id quod hactenus ob durissimam, quæ hic viximus, conditionem, non omnino successit pro animi sententia, successurum tamen non infeliciter sperarem, modo optata tam diu pacis tempora tandem elucescerent, & studium suum non ingratum Sereniss. Principi, neq. impensas difficiles fore intelligeret. Locus enim hic est ad ista accommodatissimus,

10 Ponto herbarum omnium (ut pernocti) parenti fecundissimo, Asia item & celebrioribus mediterranei Insulis vicinuis, Emporium præterea omnium rerum abundantissimum. In primis vero earum, quæ raritate commendantur, trabentibus huc ex omnibus pene orbis regionibus, externos mercatores, primorum procerum studiis, qui mercium novitate præ ceteris hominibus, quos usquam vidi, vel maxime delectantur. Porro cum hujusmodi mercium nonnullas ad Serenissimum Archiducem dominus Orator, data per collegarum suorum discessum occasione opportunissima, mittere constitisset, nam illius mandato emendas Vienna susceperat, adjunxit in tuam gratiam cistellam quandam in medicamentis instructam, quæ, ut ex tuis commentariis cognovimus, tibi optata jam diu advenient. De his ob id brevem narrationem adjiciendam putavi, quod, quædam sint nostris antehac (nisi fallor) penitus incognita, quædam nota quidem, sed tanta cum aliis quibusdam similitudine conjuncta, ut vix a perito harum rerum investigatore exactè discerni possint. Nomina & facultates, duo potissima ad cognoscendam uniuscujusque rei naturam instrumenta, partim à Pharmacopoli partim à facultatibus hic medicinam Judæis, accepta conjunxi, quod non parum ad faciliorem illorum perquisitionem tibi commodaturum censerem. Nihilominus tamen omnia exactissimo tuo judicio perpendenda relinquo, illud unum iterum atq. iterum rogans, ut has meas primitias, velut meos à tuo semine propagata, benigniter suscipere digneris.

CALAMUM vulgarem, quem Acorum in tuis commentariis esse affirmas, nec male meo judicio illi conveniente Dioscoridis descriptione, dominus Orator dato comiteatu per Septasarium quendam Fulginatem, cujus apotheca in Pera est, non procul à Nicomedia, ex vastissimo quodam lacu deferri curavit. Acculit ille complures plantas, inter reliquas tantum una quidpiam angulosum velut cauli simile gerebat vertice truncum, exaridumq., ex latere vero oblique eminebat aliquid, non dissimile, aut plantaginæ capitello aut avellane nucamento, digitæ ali longitudine, quod paucis post diebus, ad virginei floris modum efflorescere visum est, idq. paulo ante Calend. Majas, post vero aliud floris vestigium nullum apparuit, licet plantas amplissimis vasis impositas, affusa indies ad semipedalem altitudinem aqua (sic enim dicto lacui innascebantur) eam ob rem hucusque dominus Orator asservari curaverit, ut idcirco omnino metuum, ne si florem Iridis similem in Acoro requiras (cuius tamen non meminit Dioscorides) verus hic sit Acorus. Superiorem Amasiano itinere, non procul à ripis Halys, qui Galatiam à Cappadocia differtuat viginti pene dierum itinere, me herbam vidisse recorder, cui optime Dioscoridis descriptio quadrabat, eamque habebat radicis divisionem, quam appicta tuo libro, qui tum in curru præmanibus erat nobis, imago refert, odorata præterea erat, & candida, & quæ licet gustanti primum acris parum videbatur, tanta tamen postea acrimonia non solum fauces, verum etiam gula interiora vellicabat, ut proculdubio si non Acorus fuerit, plantam aliam insignem fuisse oporteat. Hujus ob id potissimum memini, quod è medio caulis eminebat, qui circa Calend. Aprilis florem promittere videbatur. Extirpationem plantæ cum in

40 reditum distulisset, ut auferendi recentioris potestas esset, incidente sub illa gravissima domini Oratoris valetudine, dum illam sollicitum observo, immemor designatum locum præterii, campus erat vastus, non lacustris, sed quem intumescens Halys aliquando inundaret.

Altera herba RUTA est sylvestris, quam copiosissime toto itinere ab Amasia ad Sangariam usq. nasci vidimus, ignotam tunc temporis, at post tamen cognitam, intellecto hic ab Arabibus illius nomine. Harmel enim isti, ut priores, qui de ea scripserunt, appellant, eodemq. modo inducta cerebro velut ebrietate quadam verum trisium molestiam tollere asserunt.

Tertia hic vulgo ELISSOTH, vocatur, id est, herba gladioli, utuntur hac ad alni dejectiones, quem vero humorem purgando potissimum trahat, ex imperito istius discriminis vulgo cognoscere non potui. Experimento autem tentare in tanta aliorum mihi cognitorum copia, neq. tutum videbatur, neq. conveniens.

50 ALUMEN Jameni, sic à Persie regione, unde advehitur nominatum, ut hic volunt, namq. aliter antiquum Arabicum vocum in Avicenna interpretem exponere memini, rem salutariam esse ex insertis transversim paxillis, aperte constat, cujus hic frequentissimus, præsertim in ocularibus equorum medicamentis, est usus, hominibus quoq. non inusitatum rubentes inflammatione oculos illo molliter delinentibus.

BLATTIA Byzantia ab ungue odorato, communiter hujus urbis Pharmacopola distinguunt, atque hæc, quæ mittimus Blattia. Quæ vero tuo libro depicta sunt, ungues odoratos appellant.

BOZETH an Alcyonii Mulesis species sit, tuum esto judicium. Dioscoridis certe descriptio non male convenire videtur.

CHESMEZEN tam vulgare hic ad oculorum morbos est remedium, ut tritum sit proverbium, Si doleant oculi habes Chesmezen. Petrus Bellonius in Gallicis suis commentariis de rebus Turcarum memorabilibus, Acacalim esse affirmat. Ex Aegypto sane adferri certo mihi constat, eaq. abundantia, ut nummulo, quantum vix requiras, emere possis.

CHRYSOCOLLA quam mittimus, fossilis est, rara istius officinis, nam plerunque ut nostra, salitria utuntur. De hac si quicquam nostro aurifabro credere liceat, hoc tantum habemus, nostram longe ad auriferruminationem efficaciorē esse.

CASTANEARUM species hic frequens reperitur, quæ ob id vulgo equina cognominantur, quod ternæ, aut quaternæ devorata, pectoralium equorum morbis, tussis præcipue, & anhelitus difficultati optulenter.

CARDAMOMI species ex diversis apothecis diligenter corrasimus, penes te sit liberum de illis judicium.

Calamus
vulgaris, est
Acorus.

Ruta sylve-
stris seu
Harmel.

Elissoth seu
herba gla-
dioli.

Alumēn
Jamenū.

Blatta By-
zantia.

Bozeth.

Chesme-
zen seu
Acacalis.

Chryso-
colla.

Castaneæ
equinæ.

Cardamomum.

- dicium. Turca hujus urbis incolae. commansis aliquot seminibus. vini odorem tegere solent, alioquin non sine vitæ periculo se produunt, si quando ad magistratus suos appellantur.
- Carnabadiu.** CARNABADIUM, ubi de Ornithogalo agitur, cum Actuarius Doronicum esse sentire videris. Nicolauus autem Myrepsus aliquoties Cuminum Aethiopicum interpretatur, cui adstipulantur duo manuscripta Graece dictionaria, quorum adhuc alterum apud nos habemus. Vulgo praterea nota etiamnum appellatio, ex cuius opinione jam illud mittimus.
- Coulcoul.** DE Coulcoul, & Hebulben, nil dum certi intelligere potui, nisi quod Coulcoul, quibusdam in delitiis sint, praesertim quando recentes ex Aegypto aduehantur. Ghini quoddam resina genus à Persa mercatore Caphura viva cognominatum, ob id Dominus Orator, quantumvis magno emendum putavit, quod illius nullam adhuc apud quenquam, nisi sub alio sorte nomine, mentionem factam intelligeret. Venerem in primis stimulare contraria virtute ab Arabibus attributa Caphura, idem mercator referebat. Odor certe saporq, non mediocrem caliditatem popidere tantum testantur. Hic admonendus es, dum imprudens vitreum vasculum in quo asservabatur tractarem, collisa ansula particulam unam atq, alteram vitri liquori incidisse.
- Juncus odoratus.** JUNCUM odoratum ob antiquitatem odore evanido à Judaeo quodam pro vero, magno Dominus Orator redemit. mirum quanta acrimonia gustantis linguam mordicet.
- Lapis Bezahar.** LAPIS Bezahar, è Persis mercatoribus è regione quadam Armuzio vicina, ut ipsi referunt, sed vereor ne false, apportatur, precio ob id grandissimo, quod rarior sit & illis non secus atq, Arabibus olim, praesentissimum adversus omne fere venenorum genus praesidium habeatur.
- Hematites.** HAEMATITE nostro non male quadrarent Dioscoridis nota, si de friabilitate tantum constaret: sed cum ea non uno solum modo in rebus consideretur, nihil fortasse impedit, quin hic sit Hamatus, praesertim quando ad eos morbos à Medico Judaeo hic adhibeatur, ad quos conducere affirmat Dioscorides, qui, ut non sunt vulgares, ita non vulgaris hic quoq, est precii.
- Maslach.** MAHUMETANI sua lege vini potu prohibiti, diversi generis compositiones, inter quas communissima est, quae vulgo Maslach dicitur, meditati sunt, quibus non dissimilem ebrietati, mentis alienationem sibi inducere consueverunt. Atqui nec istam tantum, verum immanem quoq, aliquando insaniam, quam nunc ad ponendam animi morositatem, nunc ad fugandum suborientem in rebus difficilibus pavorem, conducere opinantur.
- Nux Farsalch.** NUCES Farsalch ego tuas atq, Arabum, vomicas esse arbitror, propterea tamen mittendas censui, quod inter illas una sit cortice superiori intacta qualem me illis vidisse non recordor.
- Nux Aegyptia.** NUCIS quoddam genus ex Aegypto adfertur, cuius non externus tantum cortex fibrosus, glaber, colore subruscescente, sed & internus, si vera hic narrat, quod qui recens mollescit, illius regionis hominibus pro delitiis expetitur. Illud de eo mirandum est, in tantam postea duritiem evadere, ut aptissimum hic habeatur terebrarum capitellum, in qua, velut in planulus, arduines circumvolvuntur.
- Nitrum.** NITRO vero longo jam tempore destitui, non sine maximo agrorum incommodo. Bellonius in Aegypto se verum vidisse asserit, quod fidem aliquam mihi facit, cum ex Alexandria hoc nostrum advectum sciam, neq, cum quoquam fossitum, atq, nitro majori similitudine conveniat, verum nitrum esse posse, quod si sit, quoniam abunde satis illinc advehitur, quantum putas nostris regionibus adjuvanti accessurum?
- Glaucium.** SADETHZ non minimi inter Judaeos nominis medicus, apertissimo errore (ut ex Dioscoride pater) Glaucium esse contendebat, ego aruginis potius scolacia speciem aliquam arbitror. Gustanti nescio quid sebacei saporis refert, atq, ego profecto e sevo compositum esse, aliquid putarem, nisi lumini admotum non diffuere, quae illi esset natura, sed paulatim indurescere, post etiam siccitate aut ipso calore nimio debescere vidissem. Arabes hic Dembehe una vocant. Oculis vero compositionibus plerumq, solet admisceri.
- Zedoaria Indica.** CASSABOISSERIE Bellonius in dictis suis commentariis cum vulgo hic Pharmacopolarum Callamum aromaticum esse opinatur, meo quidem iudicio absurdissime. Placet Avicenna potius spodium esse, quod arundines vi ventorum & partium ad se invicem confractione adustas esse, videtur judicare, ac tale quidpiam huic arundini accidisse, aliqui non inepte dicere mihi posse videtur. Nihil tamen certi de hoc statuo, sed totum ut alia omnia priora ad tuum iudicium relego.
- Zedoaria Indica.** POSIREMA est Zedoaria Indica, ut praesentissimum ad qualibet pene venena creditum remedium, ita incredibili fere precio hic venale, ut si Arabum iuramentis credere liceat, nullum vel maximus Principibus dignius munus excogitari possit.
- HAEC, doctissime Matthiolo majori (ut ingenue fatear atq, ipsa orationis, & characterum inaequalitas testatur) labore, & tibi gratificandi studio, quam cura & diligentia tumultuariè congesta, idcirco boni consulas, quod ad missam à Magnifico Domino Oratore cistellam, ut ante ostendimus, pene necessario videbantur adjicienda, pro his vicissim, nisi majores te occupationes alio avocent, liberrimum de omnibus tam misu quam scriptis iudicium tuum postulo. Latissimam praterea si placet earum rerum explicationem, quae apud vos illic aut desiderari novisti, aut improbas tantum corruptasq, proflare. Sic occasionem dabis commodissimam cognoscendi animi mei ad tua officia paratissimi. De herbis peregrinis, animalibus item & arboribus atq, aliis nonnullis libens quaedam adjungerem, sed prohibet Epistola longitudo, quae in justum jam prope volumen excrevit, eamq, ob causam molestam fore metuo. Quod si gratam tibi meam battologiam intelligam, scribam alias quam copiosissime. Interea Deus Optimus Maximus te Principi nostro Serenissimo ac publico Studiis Medici bono quam diutissime incolumem conservet. Constanti-
- nopoli VII, Calend. Aug. 1557.

PETRUS

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,
Gulielmo Quacelbeno Curtacensi Physico.

S. P. D.

*Respondetur precedenti Epistola, censuq; quodam omnia
expenduntur.*

Quantum gaudii, quantumve voluptatis attulerint mihi literae tuae, quantumque de-
beam Clarissimo Augerio Romanorum Regis istic apud Turcarum Imperatorem Ora-
tori, quod tam pulchra, tam rara, tam preciosa ad me miserit medicamenta, omni auro,
ac gemmis preferenda, nulla dicendi facultate eloqui, nec ullo calamo exarare possum.
Nam quid in mihi gratius, quid jucundius, quid suavius, quid optatius, à quoquam do-
nari potuit? Profecto nihil. Cum nihil magis mihi unquam fuerit in optatu, quam per-
petuo Medica materia Studiosis aliquid novi, boni praclarique comparare. Etenim studium
augendi ac illustrandi Medicam facultatem, iuvandiq; posteritatem, adeo me totum complectitur, ac derinet, ut
superis ceteris humanae vitae voluptatibus, hoc solo tantum me oblectem solerq; plurimum. Nam cum Dei Optimi
maximi munere lucubrationes nostras quotidie magis, ac magis inclarescere, non solum apud omnes praclaros rei
Medicae studiosos, sed etiam apud alios cuiusvis facultatis doctissimos viros animadvertam, quis profecto mihi un-
quam persuadebit, ne praclarissimam hanc simplicium medicamentorum facultatem omni thesauro praeferam?
Quamobrem & Clarissimo Augerio, & tibi quoq; tantas habeo gratias, quantas studia erga me vestra ac officio-
sa voluntas requirit ac postulat. Fatebitur & posteritas (nisi fallor) se vobis plurimum debere, quod me in hoc tam
necessario ac utili labore iuveritis. si modo non ingrata pro tanto beneficio fuerit, quod haudquaquam futurum
censeo. Nam quicquid propemodum toto nostrae vitae curriculo, magno labore in medica facultate consecuti su-
mus, id totum in ejus commodum collatum volumus. Hic paternus noster amor, quo mirifice erga eam affecti su-
mus, multis Clarissimis viris notus est, qui eo libentius nostros conatus summo studio adjuvant & promovent, quo
magis posteritatis commodo ducuntur. Ceterum etsi nullus opibus, nullis officiis, hac in me collata beneficia repen-
dere quivero, enitatur tamen, ut scriptis, ac praconis nostris omnibus palam fiat, nos ingenue sateri, per quos pro-
fecimus. Non me praeterit, quantum tibi merito debeam, quod ita Commentarios nostros (quae tua est huma-
nitas) ad caelos usq; evehas, & ceteris aliis praeferas, quod facile ex hoc animadvertam, ingenui animi tui erga
me voluntatem, ac beneficentiam esse haud vulgarem. Gaudeo sane abs te viro apprime erudito commendari la-
bores nostros, non quod hisce delecter commendationibus, ut praeceteris evehi velim, verum ut hinc certior fiam me
non incassum laborasse. Commentaria illa nostra nunc primum iterum in lucem prodierunt, aucta non modo
sexcentis fere locis, sed quam plurimis plantarum, & animalium imaginibus, quam priori editione non haben-
tur. His praeterea accedit Apologia adversus Amathum Lusitanum, & censura in ejus enarrationes, quo fit, ut co-
dex jam multum excreverit. At quum jam dudum mihi compertum sit, quantam animi propensione rem plan-
tariam excolas, quantumq; hac facultas tibi sit cordi, dabo sedulam operam, ut Venetiis ad te isthuc nova haec no-
stra perferantur. Curabo itaque ut mittantur ad Venetorum Oratorem (Bailum Veneti vocant) istic agen-
tem, ut citius, & securius ad tuas deferantur manus, & ex pro arbitrio uti possis, donec tertio perficiantur Iconibus
longe majoribus ac elegantioribus illustrata. Alo nunc hic sculptores plures, qui omni solertia, ac diligentia ad
pictas excidunt tabellas, ut ex iconibus quas ad te mitto, facile conjicere poteris. Opus est magnum, magni admo-
dum sumptus, ac laboris. Verum quum primum Deum Opt. Max. habeam, qui hac sua Clementia mihi infun-
dit, nec Reges desunt, nec Principes nostri, qui hac de causa mihi non mediocri liberalitate succurrunt, non vereor,
quin rem hanc ad optatum deducam finem. Quo fit ut hinc conjicere possis, Candidissime mi Gulielme, quam magno
gaudio, quam animi voluptate vestra hac peregrina exceperim medicamenta, quum non solum magno sim ca-
ptus desiderio, illustrandi hosce nostros labores elegantissimis imaginibus, sed & augendi talibus peregrinis medi-
camentis, quae pauci aut fortasse nulli hactenus visa sunt. Quamobrem te rogo atq; obtestor per amicitiam no-
stram, per communia studia, per mortaliū salutem, quibus maximo esse potes auxilio, ut tuam continue naves
operam, ac diligentissime cures, ut si quae istic reliqua sunt, quae operi nostro profutura censeas, illa summo studio
colligas. Porro quae nunc à me desiderantur, hic per se annotata reperies. Atqui quum mihi facile persuadeam
longe plura abs te inveniri posse, quam à me peti, non vereor quidem quin tu & augenda medica facultatis, &
posteritatis causa, te totum ad hoc munus obeundum promptissimum exhibeas. Nec admodum fore difficile credi-
derim, ut ea quae abs te inventa fuerint, huc ad nos adferantur. Quippe cum istic sit Venetorum Orator, ejus auxi-
lio censerem, quod omnia secure mitti Venetias possint ad Caesaris Oratoris manus, qui postea per Veredarios, qui il-
lic quotidie ad nos veniunt, hac omnia tuto mittere posset. Sed de his hactenus. Nunc vero ad ea me conferam ex-
aminanda, quae à Clarissimo domino Augerio, nobis missa sunt, & à te tuū humanissimis literis mihi descripta.

IN primis est Acorum, cujus non solum plures accepi plantas, sed imaginem ad vivum pictam, ad eò ut
jam omnes Sole clarius nosse possint. Calamum vulgarem nostrum, nil aliud esse, quam legitimum Dioscoridi
Acorum. Quin etiam & palam fiet, eos toto errasse caelo, qui Galangam Acorum esse contendunt. Desideras
sem tamen, ut caulem quoque vel ejus Iconem misisses unà cum agnatis in latere Capitulis, quorum recte memi-
nistis. Siquidem haudquaquam crediderim, quod tu qui non solum doctrina, & eximia eruditione, sed etiam
prudencia, ac ingenio praestas, capitula illa, & caulem tibi asservaveris, cum proculdubio sciveris hac peregrina,
rarissima ignotaq; esse omnibus, qui Europam incolunt. Quamobrem te quam plurimum rogatum velim, ut cau-
lem illum una cum capitulis ad me mittas, si cupi hujusce plantae perfectam, te authore, à me dari imaginem. De
alia vero planta, quam te invenisse ais, non procul à fluminis illius ripa, qui Galatiam à Cappadocia determinat,
quid sentiam. asserere non ausim, cum planta non sit ad manus, nec possim de incertis, & nusquam visis nisi teme-
re meam asserere sententiam.

Acorum
verum.
Calamus
Aromaticus
vulgaris
usque
quidē

Sylv. ruta
legitima:
Elissoch
videre.

SYLVESTREM Rutam recte probamus legitimam esse Harmolam, quum omnibus illi respondeat notis, quam cum hactenus nec viderim, nec noverim, bilari admodum animo accepi.

DE ELISSOTH, quam etiam gladiolum appellas, quid dicam non habeo, cum nusquam hanc me vidisse meminerim. Recensebo tamen fortasse illam inter dejectoria medicamenta. Quare si forte fortuna interrim cognoscere poteris, quem proprie nostri corporis exolvat humorem, & qua detur mensura, molestum tibi non ducas, id ad me scribere.

Alumen
Jameni.

ALUMEN Jameni res factitia est, ut ex insertis festucis quisquam conjicere potest. Atqui si vera fateri velim, & meam de eo in medium adferre opinionem, potius illud Chalcantibum patarem, quam alterius generis alumen, quod nihil sapore à chalcantio differat, tum etiam quod chalcantibum Pannonicum habeam colore illi omnino simile. Serenissimus Princeps meus allecitus colore & rei novitate, idcirco quod missus ad se recepit, quo postea factum est, ut periculo facto comperire nequiverim, an diluto gallarum additum, id atrum redderet. Quod autem non putem hoc alumen, id esse, quod Arabes Jameni vocant, illud in causa est,

Alumen Ja-
meni est
alumen
scissile.

quod sciam nihil aliud Mauritanis esse Alumen Jameni, quam alumen scissile, albi non carulei coloris, quin etiam per se fessile, non arte paratum. Opinioni nostrae recte quidem astipulatur Serapio ex Dioscoride scribens, capitulo 420. ubi sic habet: Multae sunt Aluminis species, sed illa, quae, quae administrantur in medicinis sunt tres. Una est illud, quod dicitur Jameni, & est melior aliis, & melius ex eo est illud, quod est recens album, fortis albedinis, facile dividens se, & habens velut capillos albidissimos. Serapioni subscribit Avicenna lib. 2. cap. 70. his verbis. Scissum vero est Alumen Jameni, & est album ad citrinitatem declinans. Quibus palam est, hoc alumen non esse legitimum Jamenum, sed Chalcantibum factitium potius, id quod facile comperies, si gallarum decocto aut diluto illud adjicies.

Blatta By-
zantia.

QUI Blattiam Byzantiam ab ungue odorato segregant, perperam meo judicio faciunt, cum Serapioni, & Avicenna nil aliud designet Blattia Byzantia, quam unguem odoratum, vel conchulam Indicam, de qua libro secundo meminit Dioscorides. Verum cum in Serapione de Blattis Byzantiis duo habeantur capita, scriptorum (ut mea fert opinio) errore repetita, cogitaverunt fortasse quidam differre inter se Blattias Byzantinas & odoratos ungues, quo postea factum est, ut ab impostoribus hoc Chonchylus genus, quod ad me missum est, pro Blattia Byzantia inventum sit, & subinde in medicum usum concesserit. At si medici vel Pharmacopaei in Serapione caput 151. & 442. in quibus de Blattis Byzantiis agitur, accurate legerint, facile hanc noverint imposturam.

Alcyonium
Milesum.

ALCYONIUM Milesum, quod Turcae Bozerth vocant, nisi mea me fallit opinio, legitimum esse puto, quod pluribus illi respondeat notis. Quod ad me missum est, totum accepit Serenissimus Princeps. Nec propterea Alcyonio Mileso sum defuturus, cum jam pridem sint mihi una cum illo alia Alcyonii species.

Chesmeze.

QUOD seminis genus Chesmezen esse possit, mihi sane incompertum facit. Nec tamen Bellonii sententia accesserim, qui semen hoc Acacalim perperam esse putat, quum nihil cum myrica habeat similitudinis, vel cognationis. Seram ego hoc semen futuro vere, nisi aliud divinitus nobis accidat, ut quid inde proveniat, inspicere possim. Tu interim cui res ipsa plantaria plurimum est cordi, operam dabis, ut videas, an isthic à mercatoribus, vel Myropolis, vel Medicis explorare possis, utrum semen sit arboris, fruticis, vel herbae, quinetiam an ejus plantae ramusculum consequi possis. Cupio praeterea abs te scire hujusce medicamenti usum ad oculorum morbos, & an valeat frigida, vel in calida causa.

Chrysocol-
la.

CHRYSOCOLLAM tua omnino similem vidi alias Venetiis plurimum, sed si Chrysocolle notat à Dioscoride petamus, huic nihil cum legitima cognationis reperies, nisi quod utraq, aurum ferruminet. Placuerunt sane admodum Castaneae, quas istae equinas vocari, ais, quod anbelositis, & tussientibus equis maximo sint auxilio. Cuperem tamen abs te certior fieri, an ab arbore producantur vulgaribus Castaneis simili, an echinato concludantur involucrio, & an ut nostra tuto possint devorari in cibis.

Cardamo-
mi vulga-
ris genera.

QUID certi dicam de tribus illis Cardamomi generibus, praeter id, quod in Commentariis nostris posteritatis memoria mandavimus, non superest. Nec tantum otii nunc mihi se offert, ut alius Cardamomi & Graeci & Arabici historiam expendam. Spero tamen me id brevi facturum non sine fructu. Quod si effecero fortasse ut velim, statim tibi meam probabo sententiam.

Cuminum
Aethiopicum.

ET SI semen quod Aethiopicum Cuminum esse censeo, istuc Carnabadion Graeci appellatur, cum tamen certo sciam, carnabadium esse carum, non possim tua acquiescere sententia, & ob id mihi facile persuaserim, ea verba in Aethiario potius esse Ruellii, quam Anthorii.

Coulcou-
l est Staphy-
lodendron.

NUCLEUS quem Coulcoul & Hebulben appellas, frequentissimus in Bohemia, Austria & Goritienensi agro nascitur. Hujusce fructus arbor Plinio Staphylodendrum appellatur: scripsimus nos hujus arboris historiam, ubi in Dioscoride de Pistaceis egimus.

Caphura
viva quae?

LACHRIMAM, quam vivam Caphuram à Persis appellari scribis, plurimi facio. Cogitabo posthac sedulo an fortasse legitima sit Stacte, nam adeo odore placet, ut credam non obscura facultatis esse medicamentum. Explorabo itaq, rem hanc diligentius. Tu vero interim videas, an scire possis unde afferatur, ubi nascatur, & à cuius generis planta fundatur hic praclarissimus liquor. Nec etiam te pigeat me reddere certiore, quo pondere, vel quantitate, quo modo quave ratione sumatur, ubi frigeat Venus. Ceterum mihi rem gratissimam facies, si tantundem iterum ad me miseris.

Juncus
odoratus.

DE FUNCO odorato ita ad me scribis. Juncum odoratum ob antiquitatem odore evanido à Judaeo quodam pro vero, magno pretio Dominus orator redemit, mirum quanta acrimonia gustantis linguam mordet. Quibus minime correspondet id, quod facto periculo non solum mihi, sed aliis nonnullis accidit, quandoquidem, & mihi, & illis hunc juncum mandentibus nihil praeter amaroris plurimum dereliquit gustandum. Sed mirum quod tu, qui judicio, & experientia praestas, hanc potius imposturam odoratum Juncum esse putaveris, quam Officinarum Squinantibum, cum tamen hoc notis omnibus odoratum Juncum referat.

Lapis
Bezabân.

LAPIDEM quem Mauritanii Bezabar vocant, accepit in sui commodum Serenissimus Princeps. Ego jam dudum plures illi similes vidi lapides, sed an veri, vel adulterini sint profecto nescio. Atqui si Serapionem, & Rasim consulamus, non video cur problem lapidem hunc legitimum esse, nec est ut plura nunc de eo

in medium afferam, cum sententiam meam libro 5. nostrorum commentariorum in Dioscoridem, postquam de Lemnia Spithagide egimus, fasius declaraverim.

NON est ut dubites, quin Hematites tuis sit legitimus. Friabilitas enim in illo non intelligitur eo modo, quo digitus friari possit, cum scribat Dioscorides Hematitem lapidem esse durum, sed quod cum frangitur, facile scindi possit. Scater enim venis innumeris, quae cum facile diducuntur, tum subinde non magno negotio teruntur in pulverem. Nascentur hic etiam in Bohemia, Misnia & Saxonia frequens. Sed tunc duritia & praestantia hos plurimum superat, quod ex orientali plaga afferatur.

MAHUMETANORUM Maslach minime parvi penderem pluribus de causis, si quibus componatur medicamentis, me haud lateret, quin etiam qua quantitate, vel mensura dari possit. Crediderim ego non uno tantum medicamento parari, sed pluribus quorum tum nomenclationes, tum facultates libenter abs te audirem.

RECTE quidem iudicasti nuces farsalach eas esse quas Vomicas appellant Arabes. Ego Venetis alias ab iis enim, qui Myristicas nuces seligunt. Nam plurimum inter illas ad nos convehuntur.

NUCES alia quas ex Aegypto istuc afferri ais, ut à me nusquam haecenus visa, ita nec facultate cognita. Admiranda sane mihi est, non solum putaminis interioris duritia, sed multo magis nuclei, cum nihil à durissimo quoque marmore distet. Cuperem quidem ut de earum viribus mihi aliquid adjungeres, curaresq; ut etiam huius arboris ramusculus ad nos afferretur.

NITRUM (ut ex Commentariis nostris in Dioscoridem tibi palam fiet) olim in Aegypto nitrarius ex Nili aqua factitium habetur. At quoniam Plinii testimonio constat, nitrū cum multis tractu temporis lapidescere, facile adducor ad credendum, ut hoc tunc legitimum sit nitrū, cum illi omnibus notis respondeat. Quamobrem quum iuvanda Reipublica promptissimus tibi sit animus, velim, ut negotiatoribus, qui vel isthinc, vel ex Aegypto in Europam navigant, suaderes, ut hoc nitrū copiosum ad nos conveherent, multum enim utilitatis humano generi conferre poteris, si tua opera id nostra assequantur regiones.

QUI putant Sadeb esse Glaucium, mea etiam sententia plurimum falluntur. Nihil enim obstat mihi, quin tecum censeam compositum id esse medicamentum. At ego ex Sapone, erugine & nonnullis fortasse aliis, quam ex Sevo paratum crediderim, cum Sapo luminis flamma ad motum non liquecat, sed arescat potius, magisq; faciat ad detergenda oculorum impedimenta, quam serum. Videas tu interim, si parandi rationem ab aliquo consequi possis & unde istuc afferatur.

ERRASSE toto caelo Bellonium nunc proculdubio animadverto, quod tam facile crediderit lapideos calamitos illos Aromaticum esse calamum. Nec ob id tecum sentire possum, ut ii Spodium sint Avicenna. Nam error, tametsi antiqua Avicenna lectio habeat, Spodium esse radices cannarum adustas propter frictionem suarum extremitatum, cum ventus eas perflat, nova tamen Bellunen. lectio, quae haecenus probatur ab omnibus, loco cannarum habet Alanna, quae nobis Ligustrum designat. Caterum si priorem versionem magis etiam probaremus, quam ultimam, quum Spodium illud canna radix combusta esse debeat, non ipsa canna, id quidem mihi maxime ob stare videtur, quin hoc Avicenna sit Spodium. Praeterea si diligentius hos cannarum trunculos expendamus, quis non potius illos lapideos effectos iudicabit, quam frictione vel igne aliquo combustos? Scio autem te minime latere, reperiri fontes, flumina ac lacus in quibus quaecumq; imponantur, lapidescant. Quo fit, ut mihi facile persuadeam hoc calamum genus in litore alicujus lacus scateantis petrifico succo provenire, qui subinde vel ventorum impulsu, vel alio quovis casu in lacum demersi in lapidem vertantur. Id quod facile palam fiet, si unde afferatur ferro curabis, & etiam quomodo fiat, ut potius Lapi, quam calamus videatur.

ZEDOARIAM Indicam cum nusquam haecenus noverim nec viderim, quid tibi de ea narrare possim sane non habeo. Veruntamen quum odor tantillum in ea perceperim, nihilq; saporis mandentibus derelinquat, qui ejus praestantiam ostendat, egre quidem adducor ad credendum tam admiranda contra venena radicem hanc praestare posse, ut Arabes illi pradicant. Idcirco decrevi omnino huiusce Zedoariae aliquod periculum facere, vel in Gallis sylvestribus (ut de Theriaca docet Galenus) vel in aliquo alio animali. Porro nisi id agat à propria forma, mihi persuadere non possum, hanc Zedoariam tam admirandis praestare viribus ad superanda venena. Viditamen alias radices ex quibusdam cisalpinis Gallia montibus advectas, quam Antora (antiora potius) herbae esse affirmabant, & ad venena omnia, quam maxime praestare aiebant, quae nihil penitus à Zedoaria ista dissidebant. Verum cum illas nec olfecerim, nec gustaverim, ex visu tantum affirmare non ausim, Zedoariam hanc, & Antoram illam unam, & eandem esse radicem. Caterum cum Avicenna scriptum esse animadvertam, Zedoariam una cum napello crescere, & idem de Antora sateri recentiorum quosdam, suadet profecto genius meus, ut credam Zedoariam hanc, & Antoram nihil inter se differre, quod compertum habeam una cum napello Antoram provenire: quamobrem demiror, quod isthic tam magno veniat precio. Ob idq; te admonere opera precium duxi, ut ab impostoribus, ac deceptoribus caveas, quorum infinitus est numerus. Nec velim hac à me dicta esse censeas ut te negotiandi modum doceam (Minervam enim mihi docere non licet) Sed ut cognoscas me hac in re etiam aliquid intelligere.

PLACENT non parum Beben albi radices, quod notis nonnullis legitimis referant. Est Serapioni Beben radix contorta, odorata, & mansueta, quae ex Armenia affertur. Avicenna vero sunt frusta radicum lignosa. In tuis desideratur tantum odoris fragrantia, qui fortassis radicum vetustate exolevit. Catera meo iudicio correspondent, quo fit ut mihi persuasum velim, hoc Beben album esse legitimum, quousque aliud ad me non adferatur, quod magis odoris suavitatem fundat.

BEHEN rubri radices nil aliud (mihi crede) sunt, quam Bistorta seu colubrinae radices. Nec ob id improba verim, qui hasce radices Beben rubri loco in usum medicum traxere, quum sciam non obscure esse facultatis adversus deleteria medicamenta, & ad venenosorum omnium ictus. Ego cum mihi haecenus persuaserim Ben rubrum communis usus, Limonis esse radicem, nihilq; conducere ad cordis affectum, nec ad venena, ejus loco Tormentillam vulgo vocatam medicamentis ad cordis affectus parandis semper addere soleo.

BDELLIUM (teste Dioscoride) translucentum esse debet, taurini glutinis in morem, suffitu odoratum, & gustu amarum. At cum tuum nigro sit colore, nulla in parte pellucidum, nec suffitu odoratum, sed virus potius & redolens,

Qualiter
friabilitas
Hematites
intelligen-
da sit

Maslach
Mahumeta-
norum,

Nuces far-
salach.

Nuces
Aegyptiae

Nitrum.

Sadeb
non esse
Glaucium.

Belloni
error.

Zedoaria
Indica quæ

Antiora.

Beben
album.

Beben
rubrum.
Bistorta.

Tormen-
tilla

Bdelli le-
gitimi no-
ta.

redolens, cur id legitimum dicam non habeo. Quandoquidem sola amaritudo, qua illi inest, ut ceteris fere lachry-
mis, ac resinis non sufficit, alius non ad stipulantibus notis, ut adulterinum hoc Bdellium, legitimum faciamus.

Hermoda-
ctylus.

TAMETSI eorum opiniones detestatus sum, qui Ephemerum Colchicum legitimum putant esse Her-
modactylum, cum tamen neminem habeam qui Hermodactyli historiam scribat, an tuus legitimus dici possit, nec
affirmare, nec improbare ausim. Rem itaq, mihi gratissimam facies, si diligentissime exploraveris ubi nascatur,
& an isthic eo utantur Medici pro legitimo Hermodactylo. Præterea ut cures plurimum opto, an plantam cum
foliis, & radice consequi possis. Caterum si facto periculo habeas pro comperto, conducere Hermodactylum hunc
ad articulorum dolores, rogo atq, etiam obsecro, ut plures ad me illius mittas radices.

Rubrica-
rum etia
genera.

RUBRICARUM tria illa genera vidi ac degustavi, eaq, nihil differre video à rubrica illa commu-
ni, quam Seplassia Bolum Armenum Orientalem vocant, & quam ego Lemniam terram proculdubio esse censeo. 10
Sed abs te fieri certior velim, an illa omnia rubricarum genera ex Lemno Insula isthic advehantur, vel an alia sit
rubrica vel terre species: qua ex Lemno asportatur. Cum enim Lemnum, quod vulgo nunc Stalimene vocant, non
longe absit Byzantio, facile fortasse poteris legitimam terram Lemniam adipisci. Nam, ut puto non deerunt,
qui quotidie isthic eo navigent negotiationis causa, quibus tuto rem hanc committere possis.

INTER hasce rubricas parvum quoddam inveni terræ frustulum, cuius color ad luteum potius, quam
ad rubrum se habet. Quapropter mihi cogitandum fuit, an fortasse hac illa sit Armenia terra, de qua Galenus
scribit, & plurimum adversus pestem præstare ait. Tuum ergo erit, me certiores facere, an ex Armenia mon-
tibus fuerit allata, an aliunde. Caterum nec prætermittas obsecro, quin omni studio, ac diligentia inquiras, ut
legitimum Armenium Bolum consequi valeas.

Zaccharum
albaster.

SI ea quæ scripsimus de Zaccharo Albaster in commentariis nostris in Dioscoridem expenderis, facile 20
mecum senties id quod ad me misisti, adulterinum esse, quod nulla in eo percipiatur amaritudo, nec etiam Sac-
charea dulcedinis quicquam. Verum cum de his peregrinis difficile sit, tum recte negare, tum etiam affirmare
quicquam, tuum potius in hoc requiram iudicium, quum in eo sis loco (ut tuipse sateris) in quo multa peregrina
adipisci posse non ambigis. Cures igitur ut intelligas, in quibus regionibus Zaccharum hoc proveniat. Ac etiam
si fieri possit, ut sua arboris ramusculus vel folium aliquod ad te afferatur.

Tutia.

TUTIAM illam tuam, qua passim pro legitima utuntur Pharmacopœi, Cadmiam Botryten legiti-
mam semper existimavi, ut ex nostris in Dioscoridem commentariis tibi palam fiet.

Argillada.

CORTICIS illius frustulum, cui titulus erat Argillada, putarem ego pseudocassiam esse, quam nostri
Pharmacopœi Cassiam ligneam vocant.

Lapis Ar-
menus.

LAPIDEM cui titulus inscribitur, Lapis Armenus, ceruleum proculdubio esse censeo, quod cerulei 30
sit coloris, non viridis. Atqui Armenium Lapidem illum esse non ambigo, cui titulus erat, Roccha de Turchine, quo
ego sæpe usus sum magno auxilio ad Melancholicos.

Herba tin-
ctoria.

POSTREMA est herbatinctoria, quam etsi non noverim nec viderim hæcenus, eam tamen esse cre-
diderim, qua Turcæ utuntur ad suos inficiendos equos rubro colore. Si qua itaq, ea sit facultas, quæ aliquid orna-
menti rei medicæ afferre possit, velis rogo de ea me certiores reddere.

HIS brevioribus, quibus potui, verbis, tibi nostram declaravimus sententiam, non eam ob causam, ut
tantum auctoritatis mihi nunc arrogare velim, ut putem censuram nostram nulla controversia abs te probari de-
bere, sed ut tibi tantum, id à me petenti satisfactum esse non ignores. Caterum quod nihil peregrinarum stirpium,
animalium, ac aliorum quorundam simpl. iis nunc ad me misisti adjunxeris, ne fortasse (ut au) longiori sermone
me obtunderes, vel molestiam inferres, non potui sane non egre ferre. Quippe quum antea noveris, ex his, quæ in 40
hac re præstiti, medicæ materia me adeo esse addictum, ut nullis machinamentis illinc avelli possem: cur igitur tibi
putandum fuit, molestiam in rebus nobis afferri, quibus præ ceteris, maxime delectamur. Videas tu potius, ne id,
quod de me vereris, tibi ipsi forsitan accidat, dum plura quam posui, à te petam fieri. Quod si quandoq, evenire
animadvertas, velim te ipsum tantum accuses, quod nimia humanitate, ac fortasse liberalitate, ad id plurimum me
excitaveris. Quæ nunc à nobis desiderantur, scheda hisce nostris annexa annotata reperies, quibus cetera interim
à te tentata, ut addas maxime rogamus. Vale, mi amantissime Gulielme, & ad me quam celerrime fieri possit,
de omnibus fusiissime scribas. Interim ego Deum Optimum Maximum precabor, ut non solum posteritatis juvan-
da causa te servet incolumem sed & sospitem, ac bilarem ad nos reducat, ut tua valeamus consuetudine, doctri-
na, & humanitate frui. Praga, Prædie Nonas Decembr. Anno. M. D. LVII.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Medicus, Michaeli Florino à Lambstein Medico

S. P. D.

Disputatur quenam sint exanthematum, ac mor-
billorum cause.

Amet si jam dudum nihil mihi jucundius, delectabiliusq, evenire posse putabam, quam nostra
facultates problematibus, quæ in medium afferebantur respondere, temporis tamen tractu fa-
ctum est, ut rei domesticæ curandæ negotium, agrotantium cura, & medicæ materia indaganda
labores, illinc me penitus diduxerint, quo sit, ut hac in re parum, vel omnino nihil præstare
hoc tempore valeam. Verumenimvero, quum tibi viro doctissimo, & rei medicæ studiosissimo
negare non possum, quin tuis petitionibus morem geram, nervis omnibus hoc in negotio mihi contendendum
laborandumq, erit: ea tamen lege quod si forte fortuna, ubi memoriam reficere conabor, caput, parietem impin-
gam, id non mihi tantum sed imbecillitati etiam nostræ, nostrisq, vitæ incommodis ascribere debeas. Nam si
ea præstare nequivero, quæ velim, velis tu (obsecro) plura non exposcere, quam à me præstari posse, cognosces.

PRO

- PROBLEMA itaque duobusve tuum erat, an probanda, vel improbanda sit communis omnium
ferè Medicorum sententia, de morbillorum ac variolarum quas vocant, causis, quæ pueros, adolescentes, ju-
venes & quandoque senes invadunt, quum proculdubio censeant, id plerunque evenire, menstrui maternive
sanguinis impuritate, ac malitia, quo alimur omnes (ut eorum fert opinio) dum matris utero gestamur. Tu
autem, qui ingenio, ac eruditione sane non obscura plurimum præstas, videbaris horum sententia prorsus re-
fragari, argumentis quibusdam adversantibus, nec utiq; negligendis. Ceterum quum tantum tibi fidere non
auderes, imò potius recusares, rogabas, ut quid in hisce difficultatibus sentirem, sincere asserrem in medium. Ad-
duci quidem primum dicebas, ut in eorum sententiam ire non posses, quum Galeno scriptum sit, quinto Aphorif-
morum Comm. 37. factum in utero contineri ac nutriti purissimo præstantissimoq; sanguine. Id quod nos etiam
10 scripsisse scimus libro primo de sanitate tuenda, tertio de morbis vulgaribus, & libro de atra bile. Dicebas pra-
terea, quod si communis Medicorum opinio veritati consentanea esset, quum menstrui sanguis sit venenum,
proculdubio sequeretur, omnes in universum infantes non solum hujuscemodi corripere morbum, sed etiam
omnes usdem suffusos nasci. Siquidem necessarium putabas eo statim tempore, quo menstrui sanguinis vene-
nosa vis in sortis vasa concesserit, sanguinis effervescentiam fieri debere, ne autem temere id tibi persuasum esse
ostenderes, impossibile esse contendebas, venenosam illam qualitatem, tanquam natura humana insensibilem
hostem, una cum vi adhuc tenella & ubi calor modicus imbecillissq; reperitur, in sanguine uniri ac sine pugna
diu consistere posse. Quippe necessarium fore putabas, aut illico ob venenosam illam qualitatem succumbere
naturam, aut eandem victricem propellere. Ad hac ne videreris futili quodam sermone hac te in medium
attulisse, aliis etiam argumentis tuam tueri opinionem nitebaris. Proinde dicebas ingenue, menstruas deje-
20 ctiones venenosas esse. & quoddam vitiatum sanguinis excrementum singulis mensibus natura ope ac vi à puriore
sanguine secretum, cujus tanta sit perniciēs, ut contactu tantum illius novellæ vires vel arescant vel commori-
antur, fruges steriles evadant, pereant & exurantur insita horum germina. Quinetiam fatebaris authorita-
tibus quibusdam abortive utero gerentes, quæ menstruum sanguinem alterius foemina fuerint prætergressæ, quæq;
eo sibi pudibunda infecerint: idq; conceptionis spem adimere eis, quæ utero non gerunt. Præter id asserebas canes,
qui sanguinem menstruum degustaverint, in rabiem agi, homines autem miris incommodis affligi. Quamo-
brema veteres non immerito dicebas menstruum sanguinem inter venena retulisse. Hisce itaq; rationibus fretus,
non esse credibile asserebas factum in utero tenellum & quasi cereum ex eo sanguine venenoso nutriti ac inde
alimentum capessere. Eaq; propter vanam eorum esse opinionem, qui morbillos, variolæve ex alimento men-
strui sanguinis suam trahere causam existimant. Asserebas præterea id maxime eorum sententia refragari quod
30 multi inveniuntur, qui non semel tantum, sed etiam sæpius hisce morbillis affecti sunt. Quo sit ut proculdubio
censeas, non ex menstruo sanguine id evenisse, sed aut ex contagione & acre, aut ex humorum putredine in san-
guine exorta. Hoc quidem infantibus accidere existimabas, vel ob lactis infectionem, vel ob ejusdem ingentem co-
piam, quum infans sua voracitate plusquam par sit exugit, quippe, quod eo oppressa natura, facile id in putredi-
nem vertere possit, ac subinde morbillos excitare, perinde ac Aphidas, quæ etiam tumores sunt præter naturam.
Adolescentes autem cruditatibus, ingluvie & voracitate accersitis, quod inde obstructions, infarctus ac putredines
oriuntur, his morbillorum affectibus infestari censeas. Postremo causam, cui Senes quandoq; sexagenarii morbilli
inficiantur, pariter in cruditates repiebas, non ex voracitate quidem, verum ex nativi caloris imbecillitate, &
humidi substantifici (ut tuis utar verbis) defectu conquiritas. Hac erat summa tuorum argumentorum, quibus
opinionem tuam, à ratione & veritate non desistere, satis superq; probasse putabas. Ceterum à tuo argumentis
40 maxime dissentit opinio nostra, quod Galenus ipse tua utiq; sententia prorsus refragari videatur. Quandoquidem
nutriti factum sanguine menstruo eo tempore, quo utero geritur, ipse luce clarius demonstrat, lib. 1. cap. 7. de Sym-
ptomatum causis, ubi citra, sive pica, quæ prægnantibus primis mensibus accidere solet, causas recenset. Ibi enim
non modo nutriti factum bono, sincero q; sanguine, sed etiam tractu temporis (ut postea dicam) vitioso ac malo,
Quod post ipsum posteritatis memorie prodiderunt Paulus lib. 5. & cap. 1. Aetius vero lib. 16. cap. 10. Præterea
hoc idem apertissime testatur idem Galenus lib. 5. Aphorismorum, comm. 40. lib. de vene sectione, adversus Era-
sistratum, lib. 2. de semine, cap. 1. ac etiam alius in locis. Cui subscribunt Avicenna, Avenzoar, Haliabatis, &
alii plerique Arabica familiae authores, quo sit, ut ubi dixerit Galenus nutriti factum purissimo ac præstantis-
simo sanguine, explanatione sit opus. Nam mea sane sententia, nihil aliud velle Galenum semper putaverim,
quam quod factus nutriatur præstantiore purioreq; sanguinis menstrui parte. Siquidem (ut Aristoteles in-
50 quit: libro primo, de generatione animalium & eum fortasse secutus Avicenna libro tertio Fen. 21.) men-
struus sanguis in foemina utero gerentibus in quatuor, naturæ opificio, dividitur partes. Una enim transit
simul cum semine ad ipsum procreandum factum, alia in ipsum transit nutrimentum, tertia ad mamillas fer-
tur (ut etiam Galenus testatur libro de sectione vene adversus Erasistratum) ibiq; in lac vertitur. Reliqua
excrementum & superfluitas est, quæ in prægnantis corpore consistit usq; ad horam partus. Id quod etiam fert
Haliabatis sententia, lib. 5. Theorica, ubi factum nutriti sanguine menstruo puriore, præstantioreq; remanen-
tibus excrementis ad tempus sui ortus, apertissime fateatur. His itaq; omnibus palam sit, sanguinem menstruum
ab ipsa natura sui expurgari excrementis, adeo ut sine aliquo factus incommodo non solum fiat illi accom-
modatissimum alimentum & in lac purissimum vertatur, sed etiam concurrat ad ipsius factus generationem, ut
Galenus pariter testatur libro secundo, de semine, capite quinto. Et libro secundo, de naturalibus facultatibus
60 capite secundo & tertio, Libro de natura humana, capite decimo nono. Et libro tertio de usu partium, capite
decimo, quibus in locis id apertissime fateatur. Quo sit, ut non solum nutriatur factus, dum in utero manet san-
guine menstruo, sed ut etiam ex eo exordium suæ generationis ducat una cum semine, eoq; nutritur postquam
editus fuerit. Quippe satis superq; comprobatum esse censemus, lac in foetarum mulierum uberibus ex menstruo
gigni sanguine, quod non solum infantibus optimum præbet alimentum sed etiam bellica febre, marasmoq;
affectus saluberrimum est, quin etiam ad alia corporis incommoda præstat, quæ lubens prætereo. Quod minime
præstare posset, si ex venenoso sanguine (ut tu imaginari videris) generaretur. Quandoquidem si (ut inquit Gal.
lib. 3. de alimentorum facultatibus) eos qui lac vel capra, vel alterius cuiuspiam animalis scamoniæ, aut tui hy-
malii depasti, cibi loco sumperint, alvi profluvio omnino affici debere: pari sane ratione sequeretur, ut omnes peri-
rent, vel in magnum venirent discrimen, qui muliebri lac degustaverint, si ex venenoso sanguine fieret. Sed quum
hoc

Problemā
an infans in
utero san-
guine men-
struo nutri-
atur?

I. Ratio
negativa.

II. Ratio.

III. Ratio.

Menstrui
sanguinis
malitia.

IV. Ratio.

V. Ratio.

VI. Ratio.

Senes sexa-
genarii alia
quādo mor-
billis egro-
tate.
Re possum
argumenti

Factum nu-
triri præsta-
ntiori sangui-
nis men-
strui parte.

Sanguis
menstruus
ad factus ge-
nerationem
concurrit.

Lactis mu-
liebris fa-
cultas.

Lac capra-
rum tithya-
malum da-
pni factum
est, quum
hoc

Sanguinem hoc nuncquam (quod sciverim) evenerit, falsam omnino eorum sententiam existimaverim, qui sanguinem
menstruum menstruum venenatum simpliciter esse crediderunt. Quo fit, ut sequi necessarium non sit, nasci debere infan-
simpliciter tes morbos illi ac variolis suffusos, quamvis necessarium esse censeamus, editos omnes aliquo post tempore in
venenatu non esse. omnino affici debere, ut postea dicemus. Nec est quod putes necessarium, ut eo statim tempore, quo menstrui san-
non esse. guinis venenosa vis in foetus vasa concesserit, sanguinis effervescentiam esse expectandam, quandoquidem (ut
 praevisimus), & paulo post dicemus) menstruum sanguinum est, nec potest dici simpliciter venenosus, sed ex-
 crementosus, & malitia quadam infectus: quibus non adeo afficitur natura, ut illi necessarium sit, statim in
 sanguine effervescentiam moliri, nisi sibi prius asciscat sanguis determinatum tum modum, tum gradum ca-
 loris, sicut non ebullit mustum illico à vinaceorum expressione. Hic autem modus reducendi caloris ad actum,
 non est in foetu adhuc in utero existente, quin etiam nec in infante nuper edito. Latet enim calor suffocatus 10

Quare qui- conclusus, obtususque cum magna humidi portione. Quum itaque per discursum ætatis acquiratur talis mo-
dam citius, dus actuandi caloris, sive id intrinseca, vel extrinseca molietur causa, tunc fit sanguinis effervescentia, & sub-
quidam tar- inde varioli & morbilli. Caterum quoniam huiusmodi acquirenda dispositionis facultas, in ipso calore va-
dus mor- riis diversis, sit modis, nempe secundum infantium temperaturam, & regiminis ac aëris diversitatem, ea
billis affici- propter evenire non ambigimus, ut etiam diversis temporibus acquiratur huius caloris ad agendum facultas,
antui? quo postea sit, ut aliqui citius, aliqui tardius hisce corripiantur morbillis. Præter id non negamus, quin san-
Sanguis guis menstrui, qui quolibet mense per uteri venas fluere solet, sit quoddam vitiatum sanguinis excrementum,
menstruum est vitiatum
est vitiatum quamvis nobis minime fuerit affirmandum, sanguinem hunc esse venenum, tum quia Galeno aliisque anti-
sanguinis quis authoribus hoc nuncquam (quantum legerim) memoria proditum sit, tum etiam quia omnia, ea qua in
excremen- tum. medium affert, ad tuam probandam opinionem, nihil hac in re concludere videantur. Plura namque sunt 20

An canes, cottidiano esui idonea, quibus tamen, si vel novellæ vires, vel insita, vel germina, vel fruges, vel alia quævis
qui sangui- plantarum genera inficiantur, eorum contactu illico arescant. Hoc enim præstant, præ ceteris oleum, acetum,
nem men- muria, quinetiam quàm plurima reperiuntur medicamenta salubria, omnisque veneni expertia, qua sup-
struum de- posita vel illita, abortum & sterilitatem faciunt. Quod item canes, qui menstruum sanguinem devorave-
gustarunt, rint in rabiem agantur, ego quidem probare non ausim, quum sciam non deesse mulieres, qua non alia de
rabidi fiant. causa Meliteos caniculos domi alant, quam ut, dum mensibus laborant, ea lingant excrementa, qua con-
 creta pudibundis partibus inhaerent. Nec proinde unquam evenit (quod certo sciverim) ut huiusmodi ca-
 niculi, quos quidam ab officio cunnilingos appellant, rabiosi fierent. At concedamus canes, qui muliebres
 menses degustaverint, rabie constiterint, non quidem ob hoc unquam affirmare quis poterit menstruum san-
 guinem esse venenum, quum idem faciant aromata qua maxime prosunt adversus venena, nempe piper ac 30

Sanguis Gingiber. Præterea non negaverim recentioribus quibusdam, ac etiam nobis, qui eorum placita sequuti su-
menstruus mus, memoria proditum esse, menstruum sanguinem præsertim biliosarum mulierum, ac facile rixantium,
qui omniū eos, qui sumpserant, variis afficere incommodis, ac Symptomatibus. Siquidem (ut ipsi fatentur) amentes, ac
pestimus. lunatici ii plerunque fiant, sed non propterea dixerim ego sanguinem menstruum quemcumque, esse venenum,
 quoniam veneni proprium est necare eum, qui sumpserit. Verum quum plura habeantur, quibus continuo
 vescimur in cibis, qua quandoque varios excitant morbos, qua si fortasse negligantur, homines ad interitum
 ducunt, ea inter deleteria medicamenta à nonnullis computantur. At quis ignorat vinum merum, passum,
 aquamque potabilem non esse venena, neque venenosa medicamenta? & tamen à quam pluribus inter venena
 relata sunt, quod sumpta liberalius, præsertim à coitu, balneo, cursu, vehementique, exercitatione, homines
 in magna trahant discrimina. Caterum esto, sanguinem esse venenosum, qui scilicet quolibet mense expel- 40

Fœtus ex- litur à natura tanquam inutile excrementum, sed quum hic sanguis ab eo differat, quo alimur, dum utero ge-
crementi- rimur, illico solvitur questio. Quod si quis objecerit, non ergo generari morbillos ex menstrui sanguinis mali-
tio sangui- tia, cum ita purus à natura fuerit redditus, illi facile respondebimus, sanguinem illum non ita ad amissum ad
ne nutriti. puritatem sinceritatemque, esse redactum, quin aliquid adhuc menstrui infectionis resipiat. Huic alia etiam
Avenzoha- accedit ratio. Quippe quum dicat Galenus libro primo, de Symptomatum causis, quod fœtus auctior redditus
ris senten- ampliore eget nutrimento, & ob id evenire, ut non solum quicquid optimum in venis est, attrahat, sed ali-
tia palcra. quid etiam quod vitiosum est, palam omnibus fieri crediderim, fœtus omnes excrementitio etiam sanguine
 nutrir. Ad hac, si Avenzohari sententia adstipulamur, alio etiam modo sanguine menstruo inficitur.
 Nam (ut ipse testatur) quum sanguis menstrui continue in uterum feratur, & in universam ejus substan- 50
 tiam, ac corpus infundatur, nihil sane micrum fuerit, si infans ibi continuo permanens, à menstruo hoc sanguine
 aliquam contrahat infectionem. Quandoquidem quamvis fictilia vitro circumlita, non facile impositos
 combibant liquores, tractu tamen temporis videmus, quod ipsos tandem combibunt, mediante fermenti qua-
 litate, postquam ibi genitum fuerit & manserit diu, adeo, quod si post longam fictilis ablutionem, azymum
 crudum panem in huiusmodi fictile imposueris, sine aliqua fermenti missione, ibi fermentationem accipiet,
 quod minime consequeris, si in novum fictile conjeceris. Quo fit, ut hoc facile etiam fieri possit in foetu in utero
 decumbente sanguine menstruo oppleto, à quo non leditur, tum quia uteri robur illum tuetur: tum etiam, quia
 præstantia optimi alimenti Menstruali malitia resistit. Quibus omnibus palam jam est pluribus modis in- 60

Morbillos fieri posse fœtum materno sanguine, quamdiu in utero moratur. Quamobrem non ita facile nobis fuerit mi-
fieri ex mē- randum, quod scripserim Avicenna, Avenzobar, Halliabbat, ac alii etiam præclariores Mauritani, morbillos,
strui sangui- variolosque, plerunque fieri ex menstrui sanguinis alimento. Quorum in universum placitis refragari nemo 60
nis alimen- debet, qui magis suæ modestiæ, sinceritati, quàm arrogantia ac temeritati consultum velit. Constat præ-
to. terea plurimum fieri morbillos, ac variolos ex menstrui sanguinis affectu, non solum quod aperte fateatur
 Avenzobar illud manifestissimum esse signum, quod scilicet pauci, vel nulli reperiuntur, qui in hunc non inci-
 dant morbum, sed quod etiam hoc ratione comprobari possit, quum hic affectus in aliam causam, quam in præ-
 dictam rejici nequeat. Quandoquidem ex ipso sensu omnibus palam est, hominem fere inveniri non posse, qui
 hac lue non laboraverit. His accedit, quod etiam manifestum sit quam plurimos, imò fere omnes in prima
 ætate, ad quintum, vel ad septimum annum usque, in hoc incidere morbillos, aded ut mirum admodum videa-
 tur, si aliquando forte fortuna acciderit, ut aliquis illas evadat. Quo fit, ut aliqua communis sit causa, qua
 cum non posset ascribi cause usus lactis, eo quod lac humanum conveniat pluribus, non poterit igitur hac cau- 70

Qua pluri- tum ætate
rum ætate fiant mor-
fiant mor- billi?

sa rejici nisi in uterum maternum. Nulla autem hinc potest esse causa communis, nisi materia menstrui sanguinis. Quo fit, ut non sit amplius hac in re ambigendum. Nec obstat, quod aliqui inveniuntur, qui pluries hisce exanthematibus laboraverunt. Quippe tametsi ipsi primo affecti sint causa materni sanguinis, tamen nihil prohibet, quin postea tractu temporis, iterum atque iterum hac lue ex aliis etiam causis a se in medium allatis infessentur corripianturque. Nam minime negant authores, imo potius adstipulantur, quin morbilli, vel variolae ab aliis etiam causis fieri possint. Reliquum est, ut meam proferam sententiam, an crediderim ego, hoc malo corripi senes quandoque sexagenarios ob materni sanguinis causam, an ob putredinem ab eorum cruditate pro-
 10 venientem. Dixerim ego ob id mihi non esse mirandum, quod etiam senes possint morbillis variolisque affici materna tantum infectione, tum maxime ex his, quae superius diximus, tum etiam quod scripserit Galenus libro de ci-
 20 bus boni & mali succi, & libro de curatione renum, quod quamvis quandoque accadat, ut nulla ex frigidissimo po-
 tu juvenibus sensibilibus accadat lesio, evenit tamen ut sensim, occulteque crescente vitio, & manifeste lesionem sentiant, quum jam atas senij progressu temporis accesserit. Quinetiam (ut authores comprobant) qui a ca-
 ne rabido demordentur, non omnes ante quadagesimum diem in rabiem aguntur, cum alij per integrum an-
 num, alij per septem annos, alij ad quadagesimum usque manserint, antequam in aliquod rabiei incommodum
 inciderint. Potest enim inveniri corpus tam syncerum, tam robustum, tamque superfluitatibus vacans & in
 quo plurimum caloris innati consistat, ut mirum non sit, si in tali corporis dispositione tam diu protrahatur ea
 sanguinis effervescencia, quam diu perduraverit innati caloris robur. Hanc igitur ob causam rarissime fit, ut
 senes hisce morbillis inficiantur, quod tua opinioni maxime refragatur, qui omnes causas in cruditates fere re-
 jicis. Nam cum senes cruditatibus longe magis ceteris scateant, sequeretur tua sententia, ut illi ceteris omni-
 30 bus plus morbillis, ac variolis, essent obnoxij. Sed hoc sensibus repugnat, quoniam revera ea corpora, quae sic-
 ciora habentur, minus contagiosos experiuntur morbos. Ea itaque de causa pituitosa excrementa, ac cruditates,
 quibus senes fere omnes ex accidenti abundant, raro iis contagiosos excitant morbos. Sed anhelandi difficulta-
 tes, destillationes, tussis, articulorum dolores, vertigines, apoplexias, & alia plura incommoda, quae lubens pra-
 tereo. Potuissim plura etiam adducere, & authorum sententias hic integras aliis connectere, sed ne longior fieret
 oratio, quam res ipsa exposcat, illa omnia silentio involuenda duximus, Vale.

GASPAR NOEVIVS, ILLUSTRISSIMI

Saxoniae Ducis Electoris, Augusti Medicus,

Petro Andreae Matthiolo Medico

S. P. D.

Admonetur Matthiolus de quibusdam plantis, in quibus
 ab ipso dissentit Nævius, nempe, de Scorpioide
 Polygala & Cytiso.

40

40 Tsi ex doctissimis tuis in Dioscoridem commentariis, in quibus rem herbariam communi stu-
 diorum fructu, stylo eleganti, ac in perscringendis aliorum erroribus modesto, summa cum lau-
 de tua, industria singulari, pra aliis hoc saeculo exornasti, mihi non vulgarem de praestantia
 tua humanitate spem, & ex praedicatione quoque aliorum concipiebam semper, antequam te
 vidissem, quae excitus cogitabam ignotus etiam, tibi que splendore nominis, ac fama doctrina
 impar, scribere ad te, de nonnullis in simplici medicina, de quibus imbrigebam. Tamen eam
 ipsam longe nuper superasti. Praga tecum essem, vir doctissime praestantissimeque. Cum enim
 ex Thaddaeo Nemico amico communi, cupidum esse tui, amicitiamque tuam ambire me in via cognoscere, declinasti
 posthabitis tuis negotiis e vestigio ad meum hospitium, meque ita excepisti, ita complecti es visus, ac si longa tibi con-
 50 suetudine junctus fuisset. Collocatus vero es mecum de studiis tuis communibus, ea humanitate, ut ad investi-
 gandum, quae tui desiderabam, videbaris me quasi invitare excitareque. Capi itaque, fretus illa, conferre tecum, &
 pro natura mea liberius fortasse, quam me decuit, aut tua etiam admitti auctoritas, de pictura nonnullorum
 simplicium in commentariis tuis, non me hercule ostentandi ingenij causa, multo minus, ut te virum doctissimum
 docerem. Quid enim (quod dici solet) sus Minervam? Sed studio potius indaganda veritatis, cujus video te esse
 studiosissimum, & praecipue de pictura, quam Dioscoridis capiti Scorpioide junxisti, motus fortasse similitudine
 corniculorum in imperfectione descriptionis ejus herba, cum illa Telephii capiti congruere potius mihi videatur, De Scorpi-
 60 cum ob similitudinem multarum notarum, tum vero ob facultatem quoque, quam non excofacientem, ut ex
 Galeno astruis, sed cum adstrictione frigidam reperio in illa planta. Crescit enim apud nos nunc ubertim, ex
 illo semine quod ex pago Saxo vocato prope Bononiam collegi, ac mecum domum tuli, una cum Polygala,
 quam excoctam propediem ad praestantiam tuam mittam, cum animadvertam ex commentariis tuis, &
 60 illam tibi visam non esse. Dicebam praeterea Cytisum Dioscoridis cum picturam nullam capiti junctam vi-
 derim, in commentariis tuis illam videri mihi, quam officina vulgo Melilotum appellant, nec moveri me
 quod fruticem illam Dioscorides appellet, quem proprietatis lingua Graeca, hominem quippe militarem
 & in castris degentem, studiosum parum fuisse & Galenus testatur, & exemplis, ubi frutice pro herba
 sit usus, confirmari potest, quamvis & eandem in agro Patavino in quatuor aut quinque cubitos exurgen-
 tem fruticantemque viderim. Hac & alia tu pro singulari tua humanitate modestaque praeter morem
 nonnullorum, omnia pro auctoritate sua praeter rationem, etiam mordicus tuentium, cupide audiebas,
 nec ratione adductus, aversabaris. Et cum auctiorem picturis Dioscoridem propediem te daturum pro-
 mitteres, rogabas etiam pro modestia tua, ut contemplatis collatisque singulis picturis cum capitibus suis,
 si quid reperirem, in quo rationibus quibusdam a te dissentirem, id ad te ut perscriberem. Et quamvis
 K K mihi

mibi iudicium de cultissimis doctissimisque tuis scriptis non sumo, sum enim ab arrogantiā illa, ut qui maxime, alienissimus. Quia tamen studiis in hoc genere tuis valde faveo, teque ob illa & veneror & colo, pollicitus sum, si quid apud nos, aut in Saxonia ad juvandum conatum tuum pulcherrimum utilissimumque reperiri possit, me proteſtificanda observantia gratitudineque summa voluntate missurum. Erant & alia de quibus tunc libenter tecum contulisset, tum in simplici medicina, tum in aliis artibus nostrae problematis, mibi quod dubiis, & non sine fructu, ut sperabam tua consuetudinis. Sed quia negotia tum utrisque, & mibi quod querebam, & tibi quod cupiebas, tum peragere non permittebant, rejecimus illa in tempus aliud, meque ut per literas, de quibus haesitarem, tecum agerem, amanter es cum pollicitatione responsionis haud gravate cohortatus. Pro qua humanitate, quod me colloquio tuo doctissimo literarum dignaris, eas, quas merituus, gratias maximas ago. Et cum mibi studiūque meis in excellenti tua doctrina subsidij plurimum positum in posterum existimem, scribam ad praestanti-
am tuam de nonnullis cum Hebraeo singulis mensibus ad vos eunti, fecissemque haecenus, nisi crebris ab eo officio peregrinationibus fuisset impeditus. Thaddaeo vero nostro revertenti ad te has literas dare volui, testes mea observantia, ut intelligeres memoriam tui me reverenter conservare. Adjunxissem & literis portiunculas metallorum nonnullorum, nisi se ante sarcina librorum gravatum excusasset, sed feret illa Hebraeus & propediem. Fratrem tuo nomine, ut voluisti, salutavi. is summis votis tuam exorat amicitiam, ius te observantia summa resalutare. Desert autem tibi studium & voluntatem suam. His vale vir clarissime doctissimeque, ac praestantissimum Medicum Gallum collegam tuum officiose nostro nomine saluta, ac Nævios tui studiosissimos, reg, ob eruditionem excellentem suspicientes, commendatos habet. Dresda, vicesimo octavo Januarij. M. D. LV. I.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS
medicus Gaspari Nævio medico
S. P. D.

Respondetur ad Nævii epistolam, & ejus sol-
vuntur Quaestiones.

Dibus Febr. jucundissimas ac pariter humanissimas literas tuas reddidit mibi Thaddaeus Nemicus, & tibi & mibi amicitia conjunctus, quae quidem tanto opere me delectarunt, ut explicare satis nequeam. Tanta enim humanitate modestiaque, mecum agis, tot laudibus labores nostros extollis, tantaque animi propensione (qua tua est benignitas) me prosequeris, ut tamen meam omnem impendam operam, ut propter hac tibi gratias tum agam, tum etiam habeam, non ita tamen, ut velim, hac in parte mibi satisfacere videar. Nec sane opus est, ut me tanta humanitate, beneficentiaque, collaudes, quod ad hospitium tuum, tui tantum invivendi

salutandi, causa acceſſerim, cum longe plurimum me tibi debere ſciam, ob tuam illam mei cognoscendi voluntatem ac animi tui erga me benevolentiam, quibus me tam humaniter complexus & proſecutus es. Nam nihil gratius, nihil charius, nihilque ſuavius mibi accidere poteſt, quam ut doctiſſimos, erudiſſimosque viros, in quorum albo jam dudum te deſcriptum habeo, ſapius inviſere, & eorum amicitia, ac conſuetudine frui poſſim. Quotiescunque enim eorum colloquio familiari me intereſſe contingit, ſimul cum mirifica voluptate, non mediocrem eruditionem hinc diſcedens aſporto. Quod etiam eo parvo temporis ſpacio, quo tecum hic eram, mibi eveniſſe animadverti, quum plura, quae jam diu oblivioni tradideram, mibi in mentem cum mira ſuavitate revocares. His accedit magna ingenui animi tui liberalitas, ſiquidem non ſolum varia medicamenta, nunquam mibi antea viſa nec cognita contemplanda ac inſpicienda exhibuiſti, ſed etiam horum aliquam partem, cum aliis quibudam non contemnendis muneribus nobis donaviſti. Poſtremo cum te rogarem, ut iudicium tuum de commentariis noſtris in Dioſcoridem, & plantarum iconibus nobis ſignificares, cum magna dexterritate, ac ſingulari candore id praſtaviſti, ac deinde eandem ſententiam literis modeſtiſſimis graviſſimisque, ad nos perſcripſiſti. Quo ſit, ut cognoscam me longe plura, ac majora tibi debere, quam praſtare poſſum. Miraris autem primum & tibi rem novam videri ſignificas, quod Scorpionis capiti (tuis enim hic verbis utar) plantam adjunxerim, motus ſortasſe corniculorum ſimilitudine in imperfectione deſcriptionis illius herba, cum tamen illa Telephij capiti congruere potius tibi videatur, cum ob ſimilitudinem multarum notarum, tum vero ob facultatem quoque, quam nec excaſciantem, ut ex Galeni ſententia aſtruo, ſed cum adſtrictione frigidam reperiri in illa planta. Hac tua ſunt, quae tamen quantum faciant quantumve valeant contra ſententiam noſtram, nunc tibi palam ſiet. Scias itaque, velim, talia mibi jam diu objeciſſe quosdam doctrina & ingenio clarifiſſimos, quibus quum reſponderim, demonſtraverimque ipſos in errore verſari, nil deinde ulterius voluerunt objicere. Verum ne tantum verbis cenſeas meam me velle tueri ſententiam, audias (obſecro) quibus contra te nitarrationibus. Dioſcoridus Telephio ſcribens ultimo capite ſecundi libri ſic habet. Telephium herba eſt Portulaca ſimilis, & caule, & folijs, alas binas in ſingulis foliorum geniculis annectit. Ramuli a radice ſeni ſeptenive prodeunt, folijs reſerti ceruleis, craſſis, lentis, carnoſis, flore lateo aut candido. Nascitur in cultis, & maxime circa vites tempore verno. Hac ille. Quae ſi perpende-
ris, & Telephij notas cum Scorpionide noſtra comparaveris, facile ſane conſicies in Scorpionide illa nullam eſſe notam, quae cum Telephio convenire poſſet. Siquidem primum Scorpionidi illi nulla ineſt Portulaca cognatio ſimilitudine: nam huic folia ſunt pingua, lenta, ac craſſa, quin & ejus ramuli pingues, lenti craſſique ſpectantur, quae tamen in Scorpionide noſtra omnino deſiderantur, quum tenuiſſimis, macerimiſque, tum folijs tum caulibus conſtet. Praeterea Telephio addit Dioſcorides alas binas in ſingulis foliorum geniculis, quae ſane in Scorpionide noſtra nuſquam viſuntur. Ad hac Telephium folijs creſcit caruleo colore ſuffuſis, quod tamen in Scorpionide noſtra folijs nuſquam

Obſectio
in Scor-
pioide.

Reſponſio.

Telephij
deſcriptio.

Scorpionide
& Telephij
um maxi-
me inter ſe
diſtare.

nusquam observare licuit. Præter id Telephij ramuli foliū referti sunt, Scorpionis vero cauliculi foliū admo-
 dum paucū videntur. His accedit neminem extare (quod sciverim) qui scripserit Telephium corniculos edere
 Scorpionum caudis similis. Quo fit, ut nullū (quod viderim) notis comprobari possit, plantam, quam pro legiti-
 ma Scorpionide appinximus, legitimam esse Telephium. Caterum quod Scorpionide conveniat nostra hæc imago,
 attestantur corniculi, qui Scorpionum caudas per omnia referunt. Quinetiam folia, quæ in ea planta, pauca
 raræ, videntur, adeo ut (quemadmodum Dioscorides inquit:) eam potius herbulam, quam herbam appellare li-
 ceat. Nulla enim vera ratio præ oculis sese offert, qua conicere possim, duci eos, qui aliter sentiunt, nisi fortasse
 vocabulorum similitudine decepti (ut quandoq; fieri solet) Telephium pro Telyphono accipiant. Nam cum hæc
 planta Scorpionem etiam dicatur a radice, quæ Scorpionis caudam refert, & Scorpionum ictibus adversatur, credi-
 dere fortasse plura negligentes, nostram Scorpionidem legitimam esse Telephium. Ad ea autem, quæ dicis hanc
 10 plantam Scorpionidem esse non posse, quod Scorpionides Galeno ex tertio sit excoalsacientium ordine, hæc vero, quam
 nostris commen- aris appinximus, frigida & adstringens gustu vel etiam fortasse experimento deprehendatur:
 Respondeo. Quod nec Telephium esse potest, cum Telephium fecerit Galenus ex primo excoalsacientium censu. Telephii
 Verum (ut ingenue dicam, quod sentio) cum huiusce herbula nota notis omnibus (ut prædiximus) Scorpionide cor-
 respondeant, crediderim potius evenire cæli vel soli causa, ut ea in regionibus nostris, præsertimq; in Germania
 nullum coloris signum præ se ferat, quam quod adulterina dici debeat. Siquidem (si Galeno credimus) ut Arum
 Cyrenis omni penitus acredine vacat, & raporum modo, gustu dulci deprehenditur, contra vero in Italia acerrim-
 um. Et ut Cbelidonium minus, & converso in Italia omni penitus acredine vacat, in Græcia autem adeo sit
 acre, ut in tertio excoalsacientium ordine illud reposuerit Galenus, facile etiam in Scorpionide Italico vel Germani-
 co id evenire posse crediderim. Nam, ut Theophrastus etiam inquit: loci a locis differunt. Quamobrem nihil
 20 me movet facultas, quam huic herbula inesse scribis, præsertim cum illam viderim, probaverimq; nullam cum Te-
 lephio habere similitudinem, contra vero Scorpionide maxime convenire. Habes itaque & rationes & authorita-
 tes, quæ me compellunt, ut credam herbulam hanc Telephium esse non posse, imo nec quamvis aliam plantam præter
 legitimam Scorpionidem. Verumenimvero nihil gratius mihi facere poteris, quam si mihi afferas rationes, quibus
 sententia nostra refragari, ut si forte me in errore versari noverim, possim te duce veritatem agnoscere. Nun-
 quam enim cum ratione pugnare soleo. Non est præterea quod mireris te Polygalam nostris commentariis appi-
 nam non adinvenisse, nec ob id putes velim plantam, quam pro Polygala quamplurimi rei herbaria studio si usur-
 pant, me non vidisse ac etiam gustasse, cum sapius fuerit ad manus. Verum cum tam paucis notis a Dioscoride de-
 scribatur, ut arduum sit ne dicam impossibile, plantam hanc de qua loquimur legitimam facere Polygalam, non
 placuit illam nostris commentariis ascribere. Nolim tamen ob hoc ut a tua recedas opinione, nec ut adeo refri-
 30 gescas, quin eam quam præmanibus habes, ad me (ut polliceris) mittito. Siquidem si præter id quod folia ha-
 bet lenticula, lac etiam provocare copiosum tibi experimento constet, eam nostris commentariis adungere haud-
 quaquam verebor, te maxime authore. Porro ad id quod de Cytiso scribis, nihil aliud respondendum habeo, quam
 quod si ea quæ de Cytiso scripsimus paulo diligentius perlegisses, novisses quidem Cytisum fruticem vel potius arbu-
 sculam esse, quam herbam. Versabat enim & ego jamdudum in huiusmodi errore, nec aliud putabam esse Cy-
 tisum, quam vulgare Germanorum Melilotum, quod nos tribulum & equinum trifolium appellamus. At quum
 tractu temporis rem diligentius examinasse reperissemque Galeno, Columella ac Plinio Cytisum esse arbuscu-
 lam, non potui, in tantorum virorum non ire sententiam. Verum cum nulla usquam mihi se obtulerit planta,
 quæ legitimam Cytisum præ se ferre videretur, non licuit ejus imaginem suo loco demonstrare. Caterum cum
 40 alia adhuc te habere scribas, tum in re herbaria, tum in aliis rei medicæ problematibus, de quibus mecum libenter
 contulisset dum hic eras, nisi temporis angustia id vetuisset, rogo atque etiam obsecro, ut quod ore tunc nar-
 rare non licuit, per literas nunc ad me scribere velis. Nec tamen id facias velim, quod in re Medica herbariaque
 me adeo versatum existimes, ut omnia de quibus dubitas, explanare ac interpretari valeam, quum talis sane non
 sim, quod hoc fortasse, ut putas, ita præstare possim, sed ut arte excitatus doctior evadam. Hebræus ille per quem
 Met. allica nonnulla ad me mittere tuis literis pollicebaris, ante Thaddæum (ut audio) huc se contulit, nec aliquid
 tuo nomine mihi præsentavit. Quamobrem te rogatum velim, si tamen id absque tui incommodo fieri possit, ut
 met. allica illa per illum vel per alium ad me mittere non differas. Cupio enim in fossilium historia aliquid præ-
 stare, ob idq; mecum ipse decrevi hoc anno, mense Maio vel Junio ad vallem, quam Joachiniam vocant me con-
 ferre. Audio autem Agricolam doctissimum præstantissimumque virum, qui in indaganda metallorum historia,
 50 hac arte præ cæteris splendet, jam suum ultimum obiisse diem, quod sane mihi multum molestia attulit, cum de-
 crevissem hac æstate ex hisce Metallis ad eum divertere. Auxit præterea molestiam quod a Nemico audierim.
 tam præclarum probumq; senem, qui patria sua plurimum auxit decorem, illinc tantum soli non adinvenisse quo
 suum posset operire cadaver. Proh Di immortales. Est ne hoc Christiana religionis institutum? Estne hæc cha-
 ritas illa Christiana, quam nunc proficitur universa fere Germania? Nescio profecto quid dicam, nisi quod ubiq;
 jam sint plena dolis ac similitudinibus omnia & ubi ista sunt, Christus non est. Bilis ita me scribere coegit, cum o-
 mnino inhumanum sit talia exercere facinora in probos ac doctos viros, & præsertim ubi non in eos viventes, sed
 in eorum cadavera tam vilis exercetur vindicta. Sed cur hæc mecum forsit an dices? Non alia sane responderim
 ratione, quam ut cum homine virtutibus admodum prædito lugeam præclarissimi Agricolæ miserrimum finem.
 Reliquum est, ut clarissimo fratri tuo agas meo nomine gratias pro tanta ejus in me animi propensione, dicamq; illi
 60 velim ac etiam ut pollicearis rogo, me illi futurum perpetuo amicum. Cupio enim tantum amari ab illo quantum a
 me ille amatur & observatur. Clarissimum Doctorem Gallum & fratrem & tui nomine officiosissime salutavi,
 qui e contra gratias agit, & vos pariter resalutat. Vale vir optime, ac doctissime, & me
 ama. Nam a me non solum adamari quamplurimum, sed etiam observari.
 Præg VII. Calendarum Mart. M. D. LVI.

Telypho-
num.Telephii
facultas.Cur auctor
Polygalā
non piazet
it 2Cytisum
arbuscu-
lam esse
herbam.
Trifolium
equinum.Deplora-
tur Agrico-
læ intentus.

JOANNES HESSUS NORINBERGEN-
sis Medicus, Petro Andreæ Matthiolo,
S. P. D.

Proponuntur *Quæstiones aliquot simplicium medicamentorum, nempe Cardamomi, Gelsomini, Succini, Salsæ Parillæ, Glycyrrhizæ, Hyosciami albi, Aluminis, Halosanthis, Lapidis Mo-
rochti, & aliorum quorundam.*

Ut quænam mihi nulla hæcenus tecum intercesserit familiaritas, tamen propter di-
vinum illum laborem, quem non solum interpretatione Dioscoridis, sed potius o-
mnium, qui de medica materia scripserunt, præstitisti, semper sum te admiratus,
optaviq; ex animo, dari mihi occasionem contrahendi aliquam tecum amicitiam,
ut à te per literas si quid scrupuli in hac materia occurreret, doceri & erudiri pos-
sem. Postquam autem ad nos venit Dominus Hieronymus Donzellinus, Philosophus
& Medicus doctissimus, tuiq; studiosissimus, non tantum raram tuam eruditionem,
de qua jam antea ex tuis Commentariis eram certior factus, sed singularem etiam
humanitatem, erga omnes summo opere prædicans, hoc meum desiderium longe ma-
gis auxit, & tandem perfecit, ostensis etiam tuis literis, in quibus hoc videbari pete-
re, ut deposito omni pudore, has ad te literas exararem, ut de his, de quibus hæcenus dubitarem, erudirer.

Cardamo-
mum.

Cardamomo vero quam Arabum, tam Græcorum non puto nos omnino cavere, ut autem rectius possis
de hac re judicare, mitto ad te duas species Cardamomi à Serapione descriptas: Majus videtur omnibus notis de-
scriptioni convenire: Minus est majori simile, sed substantia subtiliore, non habet caput respectu majoris, sed gra-
na habent corticem, vel forte dixit cavere capite. Nam quanquam sit inter illa species frequentissima, tamen ra-
rissime suo cortici inclusa adfertur. His addidi & tertiam speciem, qua forte ad Cardamomum Dioscoridis re-
ferri potest. Mitto tibi etiam verum Galeni Carpesium, ut puto, vides eim fructum hunc esse quasi tenuia vir-
gulta, & odore Phyllitari.

Gelsomi-
num.

Gelsominum vulgo dictam plantam, ab Arabibus Jeseemin esse dictam, quod flores odoratos albicantesq;
alba viola modo proferat, & ex ea unguentum Jasminum Dioscoridis esse parandum, ut credam, movet me au-
thoritas Serapionis, qui omnes vires à Dioscoride descriptas attribuit suo oleo Zambacino: opitulatur corporibus,
qua calefactionem & discussis humoribus laxationem desiderant, gravius etiam spirat, ut quibudam è naribus
sanguinem eliciat, qua quidem Leucoio albi floribus minime competunt.

Succinum
esse bitu-
minis spe-
ciem.

Succinum non esse aliud, quam bituminis speciem, ex quibudam scopulorum crepidinibus erumpentem
& tandem in mare defluentem cum Agricola sentio. Quod & Nicias sensisse videtur, cum dixit, Succinum esse
succum radiorum solis. Nam absq; dubio non putavit, quod hic succus ipsis solaribus radiis, nihil præter quali-
tatem existentibus insit, sed quod radiorum fervore, pinguis ille terra sudor, soras eliceretur, quod pleriq; in locis
etiam in liquido bitumine videmus. Archelaum vero salsa affirmasse, quod sit succus arboris, manifeste ex natu-
ra rei comprobari potest. Cum omnes tales succi aqueæ sint natura, quare etiam si solis aut ignis calore densen-
tur, aqua tamen qualicunq; infusa, statim dissolvuntur. Cujus contrarium nostro Succino accidit, quod liqui-
dum in mare influens statim densatur. Nec esse arboris Resinam glebarum forma, soliditas & magnitudo satis osten-
dit. Plinius scribit glebam allatam esse Romam 13. librarum pondere. Nos vero scimus nostra memoria repertam esse
glebam septendecim librarum & unciarum quatuor. Quibus accedit quod est fossile, ut etiam Philemo re-
centissime sentit. Nam & nunc quoq; inter arandum grandes glebæ eruntur, multis à sylvis & littore passuum milibus.

Salsa parilla
est Smilacis
species.

Salsam parillam, esse speciem Smilacis asperæ, ut credam, historia & vires, qua subscribam, me movent.
Retulit mihi aliquoties doctissimus vir, & rei herbaria peritissimus D. Lucas Ghinus præceptor meus, omnium quos
unquam habui, fidelissimus, Ducem Florentinum habuisse in sua aula nobilem quendam Hispanum, qui cum ali-
quando negotiorum suorum gratia, in patriam esset profectus, ut rediret Domino suo gratior, secum attulisse va-
ria illius regionis dona apud nos rariora, & inter alia integram illam cum radice plantam. Sagacissimum igitur
Ducem ut intelligeret, an hac planta etiam in Italia proveniret, vocasse se Ghinum & alium quendam Medicum,
cujus nomen excidit, illosq; communi judicio statim agnovisse esse herbam, à Dioscoride sub nomine Smilacis aspe-
ræ descriptam: quod etiam eventus comprobavit. Nam postea radicis Smilacis asperæ decocto, in curando mor-
bo Gallico, sicut ipse interfui, Lucas Ghinus magna cum laude usus est, quem postea alij in Italia Medici sunt secu-
ti, ut Romæ D. Gibertus Horschius Flander, qui singulis annis ad hunc usum ex vicinis locis & Regno Neapolitano,
ubi copiosissime nascitur, ita ut viderim sepes ex ea confici, magnum acervum hujus plantæ sibi curavit colligi.
Neg, hoc est à sententia Dioscoridis alienum, qui hanc plantam inter Alexipharmaca recenset. Hanc eandem
historiam aliquando recitabat in lectione D. Fallopius, addebatq; se huic disputationi interfuisse, quod tamen
Ghinus negabat. Et quanquam aliqua appareat inter has radices differentia, Hispanicam scilicet & Italicam,
quod Italica sit levior & nodosa, Hispanica vero rugosa: Tamen ante paucas septimas apud D. Paulum Ellinge-
rum primi apud nos nominis Materialistam, ut vocant, tales radices nihil planè ab Italicis differentes, una cum
aliis mercibus ex Hispania allatæ sunt sub nomine Salsæ parillæ.

Glycyrrhi-
za vulgaris
non est
Diosco-
ridis.

Glycyrrhizam vulgarem, non esse plantam eam, qua à Dioscoride depingitur, hinc satis patet, quod hæc
vulgaris sterilis sit. Dioscoridis autem fructum ferat, magnitudine pillulis platani similem, asperum, qui fili-
quas lentium modoruffas habet & parvas. Nascitur autem in vicinis locis apud nos, vulgariper omnia similis,
nisi quod ferat fructum illum asperum, quem ad te mitto. Et propter hanc fructus asperitatem, puto hanc plan-
tam inter aculeatas à Plinio esse connumeratam.

Hyl-

Hyoscyamum album jam per tres annos habui in meo viridario, habet folia rariora & molliora, quam vulgaris, flos est candidus parum ad flavedinem tendens, ejus figura satis commode est expressa in Dioscoride. Anno 1549. Francofurti cum figuris impresso.

Aluminis species omnes Puteolus cum D. Bartholomaeo a Maranta diligenter inquisivi, & inter alias reperimus speciem liquidi aluminis, albo quidem colore sed flavescente, spirantem odorem casei putridi, qua manibus lentescit. Quare saepe sum suspicatus lectionem Græcorum codicum, qui legunt *Τρυφώδες*, veriozem esse lectione Pliniana, qui legit *τρύφωδες*, quem omnes sane interpretes postea sunt sequuti. Cum hac scriberem, volui revidere illam aluminis speciem (nam ejus portionem asservo) & inveni non tantum amisisse odorem, sed majorem ejus portionem esse mutatam in Alumen plumosum, ita ut manifeste appareat, ex alumine liquido processu temporis fieri plumosum, sicut etiam ex plumoso sit scissile, quod antea observavi.

Halosanthos esse illud medicamentum, quod inepto & fabuloso nomine nunc in officinis sperma ceti vocatur, una cum D. Valerio Cordo, qui primus hujus sententia author fuit, sentio. Habet enim omnes notas à Dioscoride & Plinio suo Halosantho datas. Reperitur in stagnis mari adjacentibus, & per consequens etiam in Nilo, quod tot ostis in mare influit, odorem gari habet, pingue est, & totum in oleo resolvitur, mordax est, & ad colorem croceum vergit. Quod maxime verum est de hoc medicamento nuper e mari extracto, nec adhuc loto. Nam cum nunc hoc medicamentum eo existimetur prastantius, quo est candidius, certe nunc lavant, ut aliquo modo colorem & illam acrimoniam deponat, sicut Cordus in quodam tractatu de hac materia scripto, eleganter & docte ostendit.

Lapis Morochus reperitur circa Bononiam, ubi etiam vulgo venditur, cujus portionem, quam inde tuli, adhuc mecum habeo. Hæc sunt de quibus expecto accuratissimum E. T. judicium.

Petiit porro a me nomine tua Ex. D. Donzellinus Catalogum mearum plantarum, quod quidem primo illi recusavi, cum scirem, quam rude esset chaos sine omni ordine & delectu congestum. Nam non solum has plantas collegi, sed communem operam præstitit mihi egregius Medicus D. Johannes Prunsterus, qui ante paucos annos obiit. Hinc factum est, ut unica planta decies aliquando sit repetita, prout eam in diversis locis invenimus. His accedit quod aliquibus imposuerim nomina, ut tunc eram instructus, de quibus nunc plane aliter sentio. Tamen cum instaret, malui inscitia apud te reus fieri, quam quicquam quod posceres, negare. His bene vale, & ut meas ineptias boni consulas, meque tibi commendatum habeas, oro & obtestor. Data Norimbergæ die Purificationis Mariæ. Anno à Virgineo partu. 1559.

30 PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS
Joanni Hesso Medico, Norimbergenfi,
S. P. D.

Soluntur propositæ quæstiones, quæ in præcedenti epistola continentur.

40 Cœpi humanissimas literas tuas, ad 15. Calend. Martias, quibus, quod hætenus non responderim, non in causa fuit, quod respondendi argumento destituerer, quo plane abundabam. Sed cum maximis occupationibus implicarer distinererq, ac scirem tua scripta ejusmodi esse, quæ mihi ab omni cura, & negotio vacuo cum diligentia & attentione legenda ac ponderanda essent, diutius responsionem distuli. Ac quidem vix tibi exponere possum, quantum voluptatis quantumq, jucunditatis ex literarum tuarum lectione ceperim, neq, id vero ea sola de causa, quod supra omnem expectationem meam tam doctum virum & rei plantaria tam peritum, meis scriptis amicis mihi comparaverim, sed etiam quod ab illo plura edoctus, & rebus a me prius nusquam visis humanissimè donatus. De judicio vero, quod tibi ego præ ceteris in plantaria facultate Medicæ, materia præstantior videor (quando hoc ita accipio, ut id tui potius erga me amoris indicium esse putem, quam ullius meæ doctrinæ, ac virtutis testimonium) habeo tibi magnas gratias. Cumq, talis viri benevolentia satis mihi pro illustri testimonio sit, magnifico sane sinceram amoris erga me tui voluntatem, tibiq, parem offero, ac polliceor animi mei candorem. Nam nihil me magis allicit, vel potius rapit ad amandum, quam amoris erga me significatio, quæ cum in te ex tui literis non mediocriter appareat, multaq, sint præterea, quæ ego in te non probeo solum, verum etiam admirer, nemini admirationi esse debet, si tua amicitia nihil mihi esse gratius affirmaverim. Fateor enim ingenue, nihil mihi tam fuisse unquam in votu, quam eorum amicitia frui, qui eo officio suam mihi sinceritatem declarent, quo possim, si quid in meis scriptis aberratum, vel prætermisum fuit, id totum restituere, ac etiam supplere. Quod cum a te mihi impartiri videam omni cum affectione & humanitate, eaq, benevolentia, & amore, ut meos labores non solum juves, sed etiam plurimum ornas: velim quidem ita mihi favere fortunam, ut possem tibi aliquando eas referre gratias, quas habeo sane plurimas, quo tibi palam facere possem, quanti faciam tuam in me liberalitatem & animi tui candorem. Quod vero te ad me scribere significas, ut de quibusdam dubiis confirmeris ac erudiaris, singulari candore te id facere video. Nam etsi ea doctrina ac peritia in medica facultate præditus sis, ut vix à me doceri possis, tamen collatione sententiarum ac opinionum inter doctos utilem ac necessariam esse existimas. Gratissimam itaq, nobis tua hæc voluntas fuit, quæ dexteritatem judicii & animi candorem patet facit. Nunc igitur ad ea, de quibus te dubitare ais, respondebo.

Tua de Cardamomo sententia mihi sane nova non est, Ego vero, qui rerum scriptoribus adeo inbarere soleo, ut difficile illinc abduci queam, nisi verum ac probatis rationibus persuasum, non potui hætenus in hanc concedere opinionem, ut cum plerisque asseverarem, hoc novum Cardamomi genus, cujus jam pridem omnes apud me asservantur species, legitimum esse Arabum, vel Græcorum Cardamomum. Siquidem Serapioni (ut de Arabico primum differam) majori Cardamomo requiritur, ut ejus capita rosarum capitibus similia habeantur, in quibus Baccæ concludantur, Loti arboris bacculi magnitudine æquales, quæ intra se grana parva & angulosa

Alumen:

Halosanthos est sperma ceti officin.

Lapis Morochus.

Matthioli sententia in vulgari Cardamomo.

Cardamo-
mi maioris
Arabici
notae.

Græcorum
Cardamo-
mum ab
Arabico
differt.
Cardamo-
mum Plin-
io Amo-
mo simile.
Græcorum
Cardamo-
mum Amo-
mi modo
racematim
provenire.
Carpesium
quid.
Piper ni-
grorum.
Piperis æ-
thiopici
descriptio.

Gelsimini
examina-
tio.

Jasmeni
olei facul-
tates.

Jasmenum
oleum ex
floribus
Leucoii pa-
ralle anti-
quos.

Leucoium
Jasme Atti-
cis appella-
ri.

Salsa parilla

Hyoscy-
mus albus.

Alumen li-
quidum.

angulosa concludant: id quod in hujuscemodi Cardamomo nostro reperire nequeo. Nam prater id, quod ejus in volucrum potius bulbum, vel ficum forma referat, quam rosarum capitulum, nullum intra se granum vel bac-
cam concludit, loti arboris parem, in quo parva illa granula asserventur, sed granula ipsa angulosa simul co-
hærentia intercurvantibus tenuibus membranis, quibus pariter circumvestiuntur, ut passim in puniceis malis cerni-
tur. Ideoque nescio quo pacto possim a mea recedere sententia, nisi quis me in hac facultate præstantior, firmissi-
mus arguerit, vel in hoc convicerit, vel ostenderit, Serapionem sui Cardamomi historiam minus recte descri-
pisse. Id quod difficile probari posse crediderim, cum a nemine (quod extet) praterquam ab illo, ita aperte de-
scribat: cui tamen videtur subscribere Avicenna, cum inquit: Magnum Cardamomum est, sicut cicor nigrum
quod cum frangitur, interius habet granum album mordicans. Quippe loti arboris Bacca parum a Cicere magni-
tudine distat. Idem pariter sentio de minori. Quippe quod Serapioni Cardamomum minus nullo concludatur
capitulo, sed ita semina ut pleraque alia nuda oriuntur. Idcirco si per notas a quoquam ferenda de omnibus sit
sententia, non video, quo pacto aequi iudices me damnare possint. Si qui vero conjectura aliqua aliter cense-
rent, iis ego ad stipulandum non possum, nisi cum illis mihi persuadeam, Serapionis codici mendam inesse non mini-
mam, vel eundem fortasse id ex aliis authoribus transcripsisse minus fide dignis. Atqui quum hanc conjecturam
comprobare nequeam, non mihi videor deliquisse, si a te quemadmodum, & a cæteris, qui ita sentiunt, in hoc ha-
tenuis dissenserim. Nihilominus non ita sum opinionem meam addidit, ut inde avelli non patiar, ubi abs te viro sa-
ne doctissimo, efficacioribus argumentis me conclusum cognovero. Præterea non est quod credam, Cardamomum
hoc cum Græcorum Cardamomo comparari posse, ea ratione, ut quis putet, fortasse nihil ab eo differre. Quippe
quod Dioscoridi Cardamomum nullo concludatur involucrio, sed semen sit plenum, frangenti contumax, gustu
acre, subamarum & odore caput seriens, quæ quidem nota, præter acredinem (quantum video) in Cardamomo
isto non reperiuntur. Siquidem facillime frangitur, nullam respicit amaritudinem (quæ Galeno adeo conspicua
esse videtur, ut ea de causa vermes necare asserat) nec odoris violentia caput invadat, imo potius suavi fragrat o-
dore. Huc accedit Plinii autoritas, qui Cardamomum Amomo simile facit, semine oblongo, quinetiam eodem mo-
do meti scribit in Arabia, quo sit, ut mihi prorsus persuadeam Græcorum Cardamomum, Amomi modo racema-
tim oriri, non hisce tegumentis conclusum.

Siliquas nigras racematim coherentes, quas ad me pro Carpesio misisti, cur probem legitimum esse Car-
pesium, nihil fecit argumenti mihi sese offert. Etenim quum Galenus Carpesium præter id quod herba sit si-
gura & facultate Phu simili, festucis, vel stipulæ tantum constare asserat, non siliquis, neque granis, non vi-
deo, quo pacto tua acquiescam sententia, præsertim, quum jam pridem compertum habeam, hasce siliquas nil
aliud esse, quam Piper nigrorum ita Serapioni vocatum, qui ejus historiam posteritatis memoria commendavit
his verbis. Aethiopicum Piper Barbari nominant Croni, & est in forma sua Phaseoli non absimile, semina
tamen minora habet, & cortices, siliquasque breviores, colore nigro & gustu fere acri veluti piper atque nigrorum
plaga advehitur, dentium doloribus non inutile. Quæ quidem nota adeo conspicua sunt in hisce siliquis, & gra-
nis intus conclusis, ut nullus relinquatur dubitationis locus. Adde quod mansum (ut mihi experimento constat)
dentium dolores mulceat. Et ad nos non ex Syria vel Pamphylia (ubi Carpesii plurimum provenire testatur Ga-
lenus) sed ex Aethiopia asseratur.

Quod autem ad Gelsiminum (ita vulgo vocatum) attinet, non possum a mea recedere opinione, iis sem-
per fretus rationibus, quibus nixus sum in meis in Dioscoridem commentariis, quæ nisi valentioribus solvantur ar-
gumentis, in eadem sententia semper mihi manendum proposui. Tu autem ut probes, Dioscoridis Jasmenum
parari debere ex floribus Gelsimini nostri, ais ad hanc sequendam opinionem, te maxime moveri a Serapionis au-
thoritate. Quippe qui suo oleo Zambacino easdem attribuat vires, quas Dioscorides Jasmeno assignavit. Id
quod mihi Dioscoridem cum Serapione conferenti minime constare videtur. Inquit enim Serapio: Zambaci-
num oleum est juvativum in hyemem: sed si quis calidiore temperamento refertus, illud odorat nimis, verendum
est, ne sanguinis fluxiones e naribus concitet. Hac ille. Atqui longe aliter (si recte sentio) Jasmeni faculta-
tes describit Dioscorides his verbis: Jasmenum usurpatur apud Persas inter epulandum odoris causa, nam toti
corpori convenit, præsertim cum in balneas descensum est. Sed his opitulatur corporibus, quæ calfactionem & la-
xationem desiderant. Gravius enim spirat, quam ut libenter a plerisque recipiatur. Hactenus Dioscorides.
Quæ omnia Leucoium album, cuius cum floribus suum ipse comparat Jasmenum præstare posse, non ambigo.
Nam quum Leucoium (Galeno teste) valeat plurimum ad uteri phlegmonas, quæ temporis diuturnitate in scir-
rhi modum induruerit, & idem pariter asserat Dioscorides, menstrua provocet, lienes minuat & podagricos ju-
vet, quis etiam non cædat iis ejus oleum opitulari posse, qui laxationem calfactionemque desiderant? Adhuc cum
Leucoium flore albo cæteris omnibus odoribus fragrantia & acuitate præstat, adeo ut cum Gelsimino de odoribus boni-
tate certare possit, tanto magis adducar ad credendum, ut in hac mea sententia minime decipiar, præsertim cum
Dioscorides Gelsimini nusquam meminerit. Etenim si Gelsiminum novisset ille, mihi nunquam persuadere
possem, quod virtutis in describenda Medica materia facile Princeps, ejus historiam & facultates non de-
scripisset, cum non adeo vulgaris & inutilis sit planta, ut eam ita facile silentio sibi præterundam duxisset. Præ-
ter id, si Jasmeni nomenclaturam expendamus apud Græcos, inveniemus quidem Atticis Leucoium Jasmen ap-
pellari, unde postea Jasmenum oleum dictum, quod ex ejus paratur floribus. Postremo tamen si instaret quissiam
Gelsiminum nostrum Dioscoridi fuisse cognitum, non tamen ei fuerit concedendum tam improprie vocasse illum,
ejus flores, ac Gelsiminum cum Leucoio confudisse.

De Succino vero & Salsa Parilla quamvis jam pridem aliam (ut vidisti) nec sine rationibus sequutus
sim opinionem, nunc tamen quum veram Succini originem a Borusis & salsa parilla historiam ab Hispanis acce-
perim, non potui non complecti veritatem, quæ eo magis nunc mihi clara lucidaque sese offert, quo video me nunc
a te viro doctissimo in hac nova opinione confirmari.

Hactenus album Hyoscyamum non vidi, si tua vel amicorum tuorum opera ejus semen consequi possem,
faceres profecto mihi rem gratissimam, nam ex illa imagine in Dioscoride illo appicta non video, quo pacto
mihi ipse satisfacere possim: confusa mihi in ea videntur omnia.

Placet mirum in modum castigatio illa tua in liquido alumine, nec aliter posse locum illum legitime legi
nunc

nunc primum mihi persuadeo. Tantog, magis in hoc tibi gratulor, quanto plus animadverto Dioscoridis interpretum nullum id hactenus observasse. Verum tamen mihi videatur impossibile, ut quis quantumcumq, Græcæ linguæ peritissimus, & in Dioscoridis lectione plurimum versatus, erratum illud animadvertere potuisset, nisi fortasse ut tu, liquidi aluminis odorem diligenter expendisset, laudo tamen maximum ingenij tui acumen. Sunt mihi jam diu ad manus omnia aluminis genera, ab eodem Maranta transmissa, verum quum liquidum recens non fuerit, nullum ex eo casei odorem percipere potui, quo sit, ut hoc tibi tantum acceptum referam, quamvis videam id etiam ab Oribasio fuisse observatum, quod fortasse Diosc. codex, à quo ille transcripsit, hac menda vacaret.

Locus Dioscoridis in Alumine ex Oribasio restitutus. Flos salis. Sperma ca-

Plura sunt, quæ me ancipitem reddunt in censendo salis flore. Primum est color quem in Spermate Ceti vocato, nusquam croceum, neq, rufum, ut salis flori inesse testantur omnes, videre mihi licuit. Dein non mihi videtur hoc medicamentum adeo liquidum, ut Galenus & Aetius annuere conspiciuntur. Præterea si gustum consulamus, difficile quis asseverabit esse, ipso Saleusto tenuius. Postremo cum Dioscoridi & Plinio in Nilo flumine & lacubus quibusdam tantum inveniatur, nec usquam in mari vel in maritimis paludibus reperiri meminerint, ubi Sperma Ceti hoc avo colligitur, non ita facile adducor ad credendum, illud florem esse Salis legitimum, Tamen ne videar à cæteris contentiose dissentire, in hoc etiam illis facile cedam: præsertim si abste certior factus fuero, hoc medicamentum ea posse præstare omnia, quæ legitimo salis flori ascribere Dioscorides & Galenus.

Lapidem Morochtum nusquam hactenus mihi videre licuit. Atqui quum nunc abs te certior sim factus, nasci hunc circa Bononiam, scribam ad Ulyxem Aldrovandum, ut illum ad me mittat.

Lapis Morochtus.

Quantum sane tibi debeam pro legitima Glycyrrhizæ fructu, non possum satis verbis explicare. Quod enim maximo cum labore nequivi hactenus assequi, id nunc sum tua opera sine labore consequutus. Referam tamen

Glycyrrhizæ fructus aculeatus.

illud tibi acceptum, ubi primum Valgrisius chalcographus meos recuder Commentarios, & ego ipsius plantæ imaginem cum fructu dendum curabo. Perbelle quidem Dioscoridis descriptioni fructus is adstipulatur, quo sit, ut non solum tecum de Glycyrrhizæ ipsa sentiam, sed ut jam cognoscam duplicem esse Glycyrrhizam: quanquam fortasse nihil differunt viribus. Atqui quod Plinius, ea fortasse causa, quod fructus is aculeatus sit, Glycyrrhizam inter aculeatas enumeraverit plantas, id non ita facile mihi probandum est, quum manifeste scribat lib. 22. cap. 9. & lib. 21. cap. 15. Glycyrrhizam foliis esse aculeatis pinguibus, & tactu gummosis, quo sit, ut mihi potius credendum sit, habuisse Plin. Diosc. codicem in quo lubrico librarium lapsu ex libro pro ex libro legebatur, vel quod in Græcæ linguæ non ex æte peritus, (ut pleriq, alii in locis animadvertimus) vocabulorum vocumq, similitudine deceptus in hoc etiam erraverit, quàm quod mihi persuadeam, à fructu tantum sumpsisse illum occasionem repomendi Glycyrrhizam inter aculeatas: præsertim cum pleraq, alia habeantur plantæ fructus aculeatos ferentes, qua tamen nec ab ipso Plinio, nec ab aliis (quod sciam) aculeata sunt dicta, nec inter aculeatas enumerata.

Plinii erratum in Glycyrrhizæ.

Vidi non sine admiratione Catalogum tuarum plantarum, quas tibi cum tanto comparasti labore: ob idq, gratulor tibi plurimum, quod plantarum cognoscendarum causa, tot, & tam longas conseceris peregrinationes, non in Germania solum, sed in Italia fere universa, ac etiam in Gallia. Mihi vero non minus gaudeo, quod ita possim (qua tua est humanitas) tuis omnibus frui laboribus. Quamobrem ne putares ea, quæ mihi tam liberaliter offers, me fortasse parvisacere, peto, ut quæ cum hisce literis annotata reperies, ea ad me mittas. Quo enim citius ad me perferentur, eo gratius & alacrius hoc tuum beneficium suscipiam & amplectar. Unum tantum in calce mearum literarum addam, nihil unquam in hac vita, nec accidisse, nec accidere potuisse optatius & desideratius, quam tua & talium virorum erudita, candida, & sincerissima perfrui amicitia. Gratissimum mihi faceris, si & de meis, & in cæteris omnibus rebus tuum judicium libere mihi aperueris. Ego vicissim, quo majorem tibi adjungam animum pro mea mediocri & qualicunq, eruditionis æstimatione, libenter spondeo ac promitto, nihil mihi fore in studiis tam secretum & tam unice charum, quod ob tuam, quam mihi offers humanissimam amicitiam, tecum libenter & amicissime communicare nolim. De mea interim sententia, quam hac epistola familiariter tibi exposui, tuam quoq, audire censuram vehementer peropto. Vale.

CASPAR NOEVIVS MEDICUS

Petro Andreae Matthiolo,

S. P. D.

50

Agitur de quadam terra cærulea, quam pro Armenio lapide mittit ad Matthiolum.

60

E Armenio lapide semper dubium fuit, quis esset, vir doctissime excellentissimeq, Itaq, quum ex doctis de ipso quaesierim, ad me ex Italia Molochitem pro eo, ex Norico nuper Jaspidem viridem miserunt. Nec puto tibi excidisse, quod aliquando coram ex te quis sit diligenter sum percontatus. Cum itaq, hisce diebus cum illust. Duce nostro Elect. Saxonia in venatione versarer, allata est ad ipsum Celsi. terra quædam species lavis, colore cæruleo perquam æquabilis, calculo carens & friabilis quam pro lapide Lasuli passim vendunt. Hujus portunculam ad te mittere placuit, præsertim cum in perferenda & reddenda illa mihi operam suam ultro deferret Dominus Capitaneus, Franciscus Zara, Italus, qui nobiscum per biduum in pagis est commoratus. Videtur autem descriptioni lapidis Armeni, non male convenire, nec dubitarem asseverare illum esse, si mihi de purgandi ipsius facultate constaret. Sed quia tu industria in indagandis simplicibus & eorum facultatibus explicandis omnes nostri seculi eruditos excellis (quicquid etiam nonnulli tibi indigne obganniant) à te pro mea in te observantia vir doctissime rogo, ut nactus otio, ad me judicium tuum de illa perferbas. Vale, & Novium tui studiosiss. ama. Ex Pago Arnsfeldt in Metallicis montibus. IV. Calend. Julias. Anno 1558.

Terra cærulea.

KK 4

PETRUS

Respondetur Nævio & explicatur Matthioli de lapide Armenio censura.

Armenii
lapidis exa-
minatio.

Armenii
lapidis ca-
lor.

Lapis Ar-
menus le-
gitimus qui

Armenus
& ceruleus
ex eadem
fiunt mate-
ria.

Lapis qui
passim pro
Melochite
venditur
genuinus
non est.

O Eruleam terram, quam Armenium lapidem esse meditaris, mi doctissime Nævi, una cum tuis humanissimis literis accepi diebus hisce prateritis, sumq; in iis perlegendis plurimum delectatus, ob eam præsertim, quam erga te habeo, benevolentiam ac etiã observantiã. Ut autẽ in hac re, de qua meum iudiciũ habere cupis, meã tibi declarem sententiã, etsi id (ut fortasse velis) à me præstari nõ posse sciam, ne tamen videar hunc subterfugere laborẽ, dicã ingenue quod sentio. Itaq; libere proferam, si rationibus, auctoritatibus ac experimentis fuerit ad stipulandum, Terram hanc nullo pacto Armenium lapidem esse posse iudico, primum quidem quod terra sit omnino, non lapis, eaq; adeo inconstans ac friabilis, ut tam leviter tangi non possit, quin statim manus inficiat, id quod Armenio lapidi nemo antiquorum asseri-
pit. Nec puto Dioscoridem, Plinium, nec alios, qui de huiusmodi lapide scripserunt, tam friabilem terram, qua levissimo contactu statim dissiliat, tam improprie lapidem vocasse. Deinde crediderim ego, Armenium lapidem porracei esse coloris, non omnino cerulei, Pliny auctoritate fretus, quippe, qui Armenium lapidem scribit infectum esse Chrysocolla modo, illumq; optimum haberi, qui maxime vires, communicato colore cum ceruleo. Auget præterea opinionem nostram Avicenna, quum & ipse scribat, reperiri in Armenio lapide aliquantulum cerulei coloris, quum tamen ipse non sit color omnino cerulei. His etiam accedit Mesues auctoritas, qui lapidem Armenium facit colore medio inter viridem & obscurum. Horum ac nostra etiam sententiã aspiatur Georgius Agricola rei metallica peritissimus, qui in Armenio lapide, mistum colorem esse scribit ex viridi & ceruleo. Quo fit ut nihil habeam, quo persuaderi possim, tuam hanc terram, qua ceruleo tantum colore cernitur, ipsosq; obscuro ac saturatiore, Armenium legitimum esse posse. Nec me à mea revocat opinione Dioscoridi nostri codex, qui legit Armenium lapidem ceruleo esse colore. nam cum viridi admodum saturato sit infectus, ut quasi ceruleus videatur, nihil mihi mirum videtur, si Dioscoridi Armeni lapidis color ceruleus describat, cum etiam dicat Plinius, distare à ceruleo Armenum candore modico, qui tenuiorem hunc efficit colorem. Si autem fateri ingenue debeam, quem lapidem recte credam legitimum referre Armenum, nullum sane alium dicam, quam hunc quem ad te mitto. Est enim is colore maxime viridi non solum ad ceruleum vergente, sed ceruleis etiam maculis infectus, adeo ut à pictoribus, qui eo frequentissime utuntur, viride ceruleum vocetur. Præterea mihi, quem admodum Doctori Gallo quoq; qui primus facto periculo, lapidem hunc ex agro Tyrolensi ad me misit, innumeris constat experimentis, lapidem hunc Melancholiam sanare, & ea omnia exacte præstare, qua illi reddidit Alexander. Caterum mea semper fuit opinio Armenum, & Ceruleum ex eadem constari materia in terra visceribus, nullamq; aliam inter eos intercedere differentiã, quam quod ceruleus fuerit magis excoctus. Etenim cum sciam, ambos hosce lapides iisdem pollere facultatibus, & in Armenio frequenter cerulea macula videantur, ut in hisce lapillis, quos ad te mitto, cernere poteris, præsertim ubi aqua vel saliva eos deterferis, nihil habeo, quod me à mea retrahat opinione. Iccirco eos prorsus aberrare existimaverim, qui lapidem hunc Melochitem esse censent, quum Melochites, etsi crassa sit viriditatis, nihil tamen cognationis habeat cum ceruleo, nec melancholicos juvet, sed tantum pro amuleto infantibus, & pueris suspendatur adversus nocivos casus. Quanquam sua non frustrentur opinione, qui Armenum pro Melochite suspendunt. Quandoquidem (ut fatetur Serapio Linacri auctoritate) idem Armenus præstare potest. At qui si à me percontareris, quid terram illam tuam esse putem, cum Armenium esse ex præmissis non potest, dicerem potius factitium aliquem representare colorem, ex cerulei fortasse pulvere lavigato & aqua subinde excepto, quam per se ita in fodinis oriri. Paucis hisce volui meam tibi aperire sententiã: tuum nunc erit, eam vel probare, vel improbare. Caterum si tibi pro tua in me confidentia satisfecerim, labor quidem sin minus, minime tristabor, præsertim ubi tu veriora ac lucidiora mihi attuleris argumenta, quibus me ab errore retrahere possem. Nihil novi nunc habeo, quod ad te mittam, præter Armenium meum. Te autem, qui fortasse quam pluribus talibus inusitatis, seu non ita communibus & vulgaribus rebus abundas, rogatum velim, ut si quid rari in eo genere tibi asservaveris, id etiam nobis impartiri velis. Libellos hosce duos, quos ad te mitto, nuper è nostra prodierunt officina, quos si legere non dedignaberis, facile conicere poteris, quam recte ab invidis illis me defenderim, qui (ut scribis) mihi indigne obgannunt. At obganniant quantum velint, non tamen aliqua molestia inde afficiar, posteaquam Dei Optimi Maximi auxilio non desunt mihi milites voluntarij, qui acerrime pro me pugnent, ut ex longa his alligata papyro certior fies. Plura quæ nunc ad te scribam non habeo, id tantum abste peto, ut quandoq; ad me scribere velis, sunt enim literæ tuæ mihi semper jucundissimæ. Interim precor tibi omnia felicia, petoq; ut clarissimo fratri tuo me plurimum commendatum facias. Vale. Praga.

XV. die Augusti. Anno 1553.

GEOR-

GEORGIUS MARIUS HERBIPOLENSIS

Medicus, Petro Andreæ Matthiolo,

S. P. D.

*Agitur de plantis nonnullis, nempe Picea, Pyrethro, Saxifraga,
Hermodactylo, & quibusdam aliarum imaginibus.*

- Um mihi recitasset tuas literas Doctissimus Hieronymus Donzellinus, cum quo ob ingenij acutissimi magnas dotes, virtutum & scientiarum omnium, praesertim Medicinae artis familiaritatem pro illius singulari humanitate jam pridem contraxeram, nihil mihi visum est, jucundius à tanto viro accidere potuisse, vir Clarissime & excellentissime, quam quòd eos sermones, quos inter nos de tuis perpetuo victuris monumentis habuimus, ita pro sua virtute candide perscripserit, ut fortassis expectationem tibi de me fecerit, posse me studio qualicunq; non deesse tuis pulcherrimis laboribus, quibus mihi te unicum materiae Medicae vindicem semper ob oculos proposui. Et si autem doctorum hominum notitia clarissima & maxima apud me semper fuit, tamen eorum, qui nostram artem exornant, semper esse volui observantissimus, è quorum numero cum te ab hominibus laudatis non nimiam obtinuisse laudem sciam, magnam gratiam illi referam, qui me tui notitiam habere voluerit. Tecum vero, vir maxime, ita loquar, ut partim meam erga te observantiam partim candorem animi, quo me solo beatum judico, intelligere possis, quorum isto in amicitia nihil firmitus artiusq; inter bonos esse potest, illa vero nihil pulchrius & rectius, quam ut ius iudicium de rebus arduis deferamus, qui omnem aetatis operam in id studium summa dexteritate contulerunt. Lucas Ghinus, vir omni immortalitate dignissimus, cum me superioribus annis Medicinam doceret, & subinde nobis Dioscoridem cum Galeno communem esse vellet, in eas cogitationes venerat, ut de pingendis & scribendis plantis quae picta haecenus à nullo essent, deliberaret, quod cum differret, & illi postea in manus venissent tui Dioscoridis Commentaria, ita illi semper delectatus est, ut quantum ego jam conicere possum, sui propositi sententiam mutavit, atq; in eam spem venerit, non posse quenquam nostro seculo melius id praestare, quam te ipsum, cui eam laudem iure debere crederet. Ceterum cum animadverteret nonnullas plantas non ad vivum & naturam à sculptore expressas, ita sui artificis picturis delectatus est, ut earum aliquot seorsim pingi voluerit, ea (ut dubium mihi non est) voluntate, ut eas tuo iudicio & censura submitteret. Fuere ex illis, ut paucas adhuc memoria teneo, Picea & Pini genera, quarum altera Picea & Pinus, Chamæ-Chamaeleontes ambos, ita pictos assererat, ut in tuis sculpturis albus nigrum potius referret, & e contra, leon. quod vivis plantis demonstrabat, idq; vel Typographi, vel sculptoris vitio facile fieri potuit. Pyrethrum, & si non Pyrethrum omnino dissimile, tamen aliud & multorum iudicio verissimum, ex lacubus Pisanis ostendebat. Saxifragiam longe Saxifraga, aliam censebat, quam picta haecenus à quovis esset. Venerat enim in eam opinionem, ut in Dioscoride non legendum putaret. Epithymo similis, sed Thymo, neq; alienam plantam ab illa esse, quam Paulus pro Betonica describeret: cuius plantae copiam proxima occasione vobis faciam. De Hermodactylo ita sentiebat, ut paucis eam plantam haecenus cognitam crederet, ostendebatq; aliquam quae Bononia in secretis vallibus sinistra partis non longe à Divi Michaelis ade creverat, binis tantum foliis maculosis, quantitate, ut in liliis, flore, ni fallor, subcaeruleo, radice digito humano non omnino dissimilem referente, cuius copiam misissem, si mihi meorum librorum apud me pars aliqua fuisset. Hac ex paucis (ut pauca vero omnia erant) ea animo ad te scribo, non quòd credam Ghini iudicium tibi displicere, aut quòd male tantum virum jam mortuum apud te insimulare velim, qui ita tibi additus erat, ut jam paucis diebus, antequam è vita in immortalitatem secederet, plurimas plantas ad te missurus fuisset, atq; literis de sua sententia, quid de qualibet statueret, te rectius admonuisset. Utinam illius scripta non perpetuo latere possent. Vivit adhuc Bononiae ejus frater chirurgus: vivit Doctor Camillus & Ulyxes, qui illi familiares quotidie fuerunt, quibus omnibus, credo, pictor ille notissimus erit, à quibus omnia percontari & interrogare licebit, neq; ego si quid potero, quod sentio quam sit exiguum, operam aut studium praetermittam à studiosis Germanis illa inquirere, si quid ex picturis superfit & si ha usui esse poterunt. Pinxerat idem aliquot elegantiores plantas, quae descriptae quidem à te, sed non expressae simulachris erant, sed an easdem adhuc habeat nescio. Vereor enim, ne pars aliqua ad Fuchsum pervenerit. Verum de his melius pictor respondebit, cuius nomen mihi excidit. His diebus ad Medicos Montepessulanos scribam, quorum auditor ad annos fere tres fui. Siquid ibi esse posset, quod rei tua conducere, scio neminem eorum nobis defuturum. Is solus locus Italiam adaequare, si non in quibusdam etiam superare, mihi visus: Herbarum singularium ita fertilis, ut Rosemarino, Lentisco, Terebinte, Chamelae & alii focum foveant incolae. Unum interea te virum Maximum contra omnium aculeos vehementer hortor & oro, ne studium indefessum excolenda hujus partis Medicae nobis intermori sinas, pro quo nemo unquam te satis laudare, nec ullam satis gratiam posteritas pro eo fructu referre poterit. Vale, & me in posterum ama, ac commendatum habeto, quod ut facias rogo, si me tui observantiss. & tua necessitudi-
ne dignum esse judicaveris. Norimbergae IV. Non. Septembris. M. D. LVIII.

PETRUS

Respondetur precedenti Georgii Marii epistola.

Literis tuis jamdudum respondere voluisssem, Doctissime & humanissime Mari, nisi hisce diebus ob Caesaris praesentiam, & Sereniss. Archiducis Caroli adversam valetudinem, nova & insolita negotiorum accessisset multitudo. Qua quidem & si neutiquam me tui facere potuerint immemorem, si tamen mentem & corpus mihi ad alia distraxerunt, ut magis accelerare non possem, ad quod & meum in te invitabat amor, & tua singularis erga me postulabat humanitas ac benevolentia. Quis tuus hic erga me animus? ut longe majora mihi tribuas, quam ego in mea hac mediocritate sentire vel auserim, vel queam? Quod tamen multi alij tecum sentiant eruditissimi viri, tamē ego magis hac candida oblector doctorum praesertim virorum benevolentia, quam ut tanta de me ipso mihi audeam vindicare. In hac autem nostra Me-

dica facultate, in qua (ut fortasse non ignoras) non parvam aetatis meae partem consumpsisse fateor, & si quantum hactenus potui, id mea sponse publicae utilitati praestiti, tamen nescio, quo pacto ad istud cumulativum quotidie iterandum & omnes obeundos labores, & tua, & plurimorum doctissimorum virorum incredibilis benignitas me provocat & accendit. Quorum integerrimis & optimis judiciis quo plus recreor, eo minus improborum nequitia vel calumniis ledor. Gaudeo itaque, & summo opere deleor, non plane in frugiferas ac inutiles meas in publicum venisse lucubrationes. Quod tanto amplius de ceteris spero, quo copiosius tuo peritissimo judicio uti factum animadverto. Nec tibi modo multum debeo, sed & Donzellino viro Clarissimo, & utriusque amicis. Qui si forte immodicus fuit, in meis decantandis laudibus, ego id magis ipsius inter nos amicitia singulari, humanitati tribuerem, quam ut tantam de me complecterer sorem, existimationem. Nunc autem licet minora longe omnia promerear, tamen nec tantus tuus, neque Donzellini in me potest inclinari favor, ut doctissima judicia fallantur, aut levi aliqua persuasione perstringantur. Quamobrem in posterum magis mihi connitendum censeo, ut vestra amicitia & gravissima de me contestata existimationi respondeam, quam ut hactenus id satis a me factum putem. At certe ob id etiam gratior jucundiorque mihi est hac tua de me opinio, referta omni benevolentia, ac doctrina, quod eam a tuo preceptore Luca Ghino, homine sane excellenti & in hac plantaria facultate exactissimo iudice, velut hereditariam disciplinarum possessionem acceperis, & tuo judicio ac longo studio auxeris. Qui quem animum erga me semper gesserit, quidve de nostris in Dioscoridem Commentariis sincerissime judicaverit, testantur ipsius quam plurima ad me scripta, litera omni humanitate referta, quas adhuc penes me reservo, ne tanti viri unquam me capiat oblivio. Quod autem in nonnullis plantarum iconibus a me dissenferit ut (ut inter ejusdem facultatis studiosos plerumque fieri solet) fateor ego ingenue, atqui ea modestia eaque animi sinceritate, ut nihil unquam inter nos exortum fuerit, quod fraterna non admitteret amicitia, adeo ut cum de his ad me aliquando humanissime scripsisset, tam candide, tamque solide pro ingenio mei facultate responderem remque omnem, iis, quae succurrebant, argumentis enucleaverim, ut deinde is non parum subdubitarit, utri nostrum danda esset palma. Censebat ipse quum fortasse legitimam piceam nunquam inspexisset, montanam pinum piceam esse. Id quod a me nunquam probari potuit, iis fieri argumentis ac rationibus, quibus maxime contra Bellony opiniones usus sum, in Commentariis nostris in Dioscoridem postrema editione excusis. Quasi perlegere non gravabaris, facile fortasse in nostram concedes opinionem. Etenim piceae folia (Plinio teste) pini non sunt, sed abietis pro suo amula. Nostra etiam sententia fortasse subscribis, si de utroque Chamaleone primum Dioscoridis verba mente recte conceperis, & deinde commentaria nostra perlegeris. Equidem minime conjicere possum, quomodo, qua ratione, quae auctoritate a me dissenferit Ghino, quum Dioscoridis ipsius testimonio, albus nullum gerat caulem, sed tantum niger. Ghini praeterea Pyrethrum fateor me vidisse nunquam, ideoque, quid ad hoc respondeam, non habeo. Si autem tua opera id consequi potero, nihil mihi gratius praestare poteris. Sic namque, (ut meam tibi insinuem mentem) assecutum me deprehendo ad hanc nostram plantarum indagationem, ut hujusmodi amicorum dona, omni auro, gemmis ac ceteris muneribus praeferam. Scio quidem Pyrethrum meum (ut etiam lectorem admonui) quod caret at umbella a Dioscoridis Pyrethro satis differre. Atqui non ob id mihi vitio vertendum puto, quod vulgare illud Saxifragia demonstraverim. De saxifragia autem, auditis a Ghino doctissimis argumentis, non potui in ejus non concedere sententiam, adeo ut nihil mihi sit amplius in hac re dubitandum. Est siquidem proculdubio (ut scite inquis) prima Pauli Betonica. Nam id maxime confirmat Galenus (a quo non ambigo transcripsisse Paulum) libro & capite quinto de sanitate tuenda, ubi de vinis differit, quae senibus accommodata magis habentur. Inquit enim: iis vero qui calculo laborant, etiam aliquid Betonicae & Cestri, qui in Gallia nascitur, est immiscendum: vocant autem herbam eam, saxifragon. Hec ille. Plantam vidi habuisse virentem quodam in scitili, sed aruit (ut ingenue fatear) mea negligentia. Cum autem nunc non sit ad manus, facies mihi rem gratissimam, si eam ad me miseris, ut humanissime polliceris. Verum Hermodactylus, qui a Ghino jamdudum ad me est missus, frequentissimū hic in Bohemia provenit, cujus imaginem suo etiam tempore me daturum in lucem spero. Ceterum erant & alia nonnulla, in quibus a me dissentiebat vir ille bonus, nempe in acuta spina, in Paliuro, & aliis quibusdam. Sed cum ad omnia rationibus adeo praestantibus a me illi responsum sit, ut in posterum nihil in contrarium repetierit, nihil aliter mihi cogitandum fuit, quam quod is meis acquireret rationibus: nisi forte (ut au) morte praeventus, id facere nequiverit. Scio quidem me maximam accepisse iacturam, cum mihi de vivis sublatum esset Ghinus, in quo maxime, & quamplures fulgebant animi dotes, inter quas praecipuum locum sibi vendicabant, integritas, sinceritas, humanitas, fides. Nulla unquam, in eo fuit invidia. Cujus rei hoc maximum omnibus praebebit indicium, quod quum is decrevisset, ut recte scribis, volumina quadam, quae de plantis conscripserat, una cum imaginibus in lucem edere, visis perlectis, commentariis nostris, non solum ad me gratulatorias scripsit literas, quod illum praevenerim ejusque sublevaverim labores, sed quam plurimas misit plantas, quas illi sane referre acceperas, ubi

Chamaeleon.

Pyrethrum Ghini.

Pyrethrum Matthioli.

Saxifragia.

Betonica prima Pauli.

Hermodactylus, verum nascitur in Bohemia. Ghinus in quibus plantis dissentiebat a Matthiolo. Luca Ghini laudes.

ubi earum imaginibus nostrum ornavimus Dioscoridem. Post autem illius interitum cum antea non ignorassem, illi fuisse in animo, novas quasdam, de quibusdam plantis opiniones ad me scribere, & nonnullas etiam plantas, non vulgares mittere, scripsi ad Ulysseni Aldrovandum virum (sane insignem, ut diligenter perquireret, an novae illae opiniones, inter ejus scripta, reperiri possent, sed nihil (ut ille respondit) hujusce rei inventum est.

Est enim inter nos magna vis amicitiae, nec me ab eo delusum unquam putarem.

His diebus quoque scripsi ad illum, ut Ghini imagines illas, de quibus me admones, ad me mittat, si tamen eas mihi profuturas putaverit, si vero secus censeat, ut tantum nomina mihi describat, namq; ex his facile conjiciam, an emolumenti aliquid ex eis mihi accedere possit.

De his, quae pro juvandis rebus nostris, ad Montepessulanis Medicos scribere polliceris, habeo tibi gratias in-
gentes.

Si quid itaq; ut spero, ab eis consequeris, id totum illico, ut mihi communicare non graveris rogo, & ubi poteris, vel in Italia, vel Gallia, vel in Germania, vel ubicunq; locorum apud amicos tuos, aliquid puri pulchre mihi comparare, nihil pratermittas obsecro, quin id agas sedulo.

Polliceor me vicissim, & omnia (ut decet) tibi accepta relaturum, ubi in commentariis nostris, de his aliquid differam.

Equidem tibi plurimum gratulor, & mihi maxime gaudeo, quod talem nactus sim amicum, qui tam amanter, ac humaniter honoris mei curam gerat.

Ego interim versa vice omnem meam operam tibi deferō, & ex corde polliceor majora etiam praestaturum, ubi sese obtulerit occasio, Vale. Praga pridie Idus Decembris, M. D. LVIII.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Georgio Hantschio Medico,
S. P. D.

Describitur Ellebori nigri diluti parandi ratio ad Quartanarios.

Amet si, mi Georgi, Joannem Nævium Clarissimum virum, Illustrissimi Saxoniae Ducis, Sacrae Imperij Electoralis Medicum, de facie nunquam noverim, nec ulla haecenus mihi cum illo intercesserit necessitudo, nomen ejus tamen praclarum, eruditio non vulgaris, & erga omnes humanitas jam diu mihi nota sunt.

Nam praeter ea quae à Caspario Nævio viro doctissimo ejus fratre, ac collega, de ejus in medendis morbis felicitate oretenus intellexi, non desunt quotidie hujusce regni proceres, ac nobilissimi viri, qui ad illum tanquam ad sacram anchoram confugientes, ubi à ceteris medicis eorum morbi curari nequiverint, hi ejus doctrinam, & in medendo dexteritatem, laudibus quamplurimis extollunt.

Quo fit, ut illum quamvis absentem, non solum semper dilexerim, sed etiam observaverim.

Tanta enim inest virtuti vis, ut illos quos nunquam vidimus, nec cognovimus adeo amare, ac etiam colere compellat: ut non solum eorum doctrinam, nomen, famam & mores apud omnes promoveamus, sed etiam opes quandoq; pro ijs effundamus.

Quamobrem pergratissimum mihi est, nunc ab te audire, Nævium ipsum datis ad te literis expetisse, ut ejus nomine à me percontareris, an Ellebori dilutum, de quo ad quartanam febrem curandam memini in meis in
Dioscoridem commentariis, illud sit, quod in libello meo, de morbi Gallici curatione posteritatis memoria mandaveram, an aliud aliaratione paratum, quodq; si aliud est, eundem instanter petiisse, ut parandi rationem à me peteres.

Quandoquidem cum jam diu mihi fuerit in votis, ut aliqua sese offerret occasio, qua virum hunc praclarum mihi conciliare possem, quaq; me illi benevolam declararem, lator sane nunc plurimum, me honestam habere causam, qua id quod maxime optaveram sim consequutus.

At qui cogitavi, non tantum dilutum hoc, ab altero longe diversum, tibi simpliciter describere, sed etiam addere quibus medicamentis atrabiliaris succos prae parare prius soleam, antequam Elleborisimum illud aegris potandum praecipiam, ut tanto magis, de mea erga Nævium voluntate, tibi constare possit.

Cum itaq; signa aliqua coctionis apparebunt, vel sit id à natura sponte factum, vel concoquentibus medicamentis adjuncta.

Sumito

Syrupus ad
quartana-
rios.

Sumito Aspleni	
Adianti	
Fumaria	
Melissophylli	
Abfinthij Pont.	
Artemisia	
Agrimonia	
Pulegij	singulorum manipulum.
Thymi	
Sena	
Florum Anthemidis	
Bethonica	
Buglossa	
Borraginis	cujusq; manipulum semis,
Rorismarini	
Stachadis	
Epithymi	
Radicum Cichorij	
Intybi	
Apj	singulorum drach. sex.
Feniculi	
Asparagi	
Rusci	
Paonia	
Anonidis	
Eryngij	
Angelica	
Buglossa	singulorum drach. sex.
Borraginis	
Doronici	
Seminum Anisi	
Feniculi	
Ocimi	cujusq; drach.
Citrei mali	

Cinnamomi selectissimi unciam.

Santalorum flavorum drachmas duas.

Agallochi drachmam unam.

Jubeto effervesce ad tertias in aqua, quod sufficit secundum regulam, tandemq; percolato, & deinde sumito.

Syrupi, de Fumaria	sing. drachmas tres.
de Epithymo	
Bisantini	
Acetosi de radicibus	

Misceto simul omnia & fiat potus, propinatoq; diebus 15. continuis.

Deinde Elleborismum sequens prabeto decimasexta die.

Sumito decocti praescripti uncias quinq;

Rba Barbarici optimi drachmam unam & seminis.

Corticum radicum Ellebori nigri purpureum florem ferentis scrup. quinq;

Funci Odorati

Zedoaria

Semen paonia decorticata

Vini cretici drach. duas.

sing. scrup. semis.

Tertio, quateri debent, & deinde misceto simul omnia, & die ac nocte macerato affuso decocto. Demum percolato, & exprimito, dein cum hoc diluto dissolvito.

Electuarij lenitivi drachmas quinq;

Confectionis Amech drach. duas.

Syrupi de pomis Reg. Sabor. unciam.

Misceto hac omnia diligentissime, & fiat potus.

Hic habes, mi Georgi, Matthioli Elleborismum ad quartanarios, doctissimo Navio mittendum, de cujus assidua in commentariis meis lectione plurimum quidem latatus sum: quinetiam illi gratias habeo, quod ita labores nostros, suo judicio probavit, ut illis videndum tantum temporis impartiat. Nam hoc ego ita intelligo, ut id potius sua erga me humanitatis amorisq; indicium esse censeam, quam ullius praestantia mea testimonium. Reliquum est, ut tuis literis ita cum Navio viro illo praeclarissimo agas, ut certo intelligat Matthiolum sui habere amantissimum, nihilq; sibi esse tam charum, de quo Navius perinde, ac ille disponere non valeat, Vale.

PETRUS

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS
Aliprando Spezzalancio Chirurgo,
S. P. D.

*Agitur de Emplastro albi Damocratis parandi ratione, explicaturq. quid
ibi tryphera designet.*

Um plurimum Galeni medicamentis utaris, qua ad Chirurgicam spectant facultatem, & in
iis tibi comparandis nullis parcas laboribus, paraturus nunc album Emplastrum Damocratis
carmine à Galeno descriptum, ad calcem primi libri Κατα γινυ, postulasti à me quid ibi verbum
illud tryphera designet. Cum tryphera (quod legeris) nusquam meminerit Galenus, nec un-
quam audieris tryphera compositum medicamentum in Emplastris addi. Ego vero tametsi
hoc nunc nunquam expenderim, neq. fortasse accurate legerim, nisi nunc tuis literis excitatus,
non tamen in eo explanando illa me duci ignorantia censeo, qua quosdam duces nunc pri-
mum agnosco. Quae haud praetermittendum mihi putavi, quin meam de hac tryphera ad te scriberem sententiam.
Atqui scire te primum velim, me minime mirari, quod hac in re non parum forsitan haeris, in qua doctiss. quoq. viros Grae-
calingua peritissimos in tryphera hac explananda non basisse solum observavi, sed etiam manifeste aberrasse. Ete-
nim Cornarius, qui hos Galeni libros in Latinum vertit sermonem, cum fortasse (ut puto) ignoraret, quid ibi try-
phera designet, Graecum vocabulum reliquit, nec ausus est Latine id explicare. Sed longe magis videtur ab errasse
Lacuna, qui tametsi in omnes fere Galeni interpretes acerrimas scripserit censuras, hic tamen ipse maxime est hallu-
cinatus. Siquidem ubi in suis in Galeni libros epitomis album hoc Damocratis soluta oratione ex carmine vertit, sic
habet: Cereus libram unam, lithargyri, tryphera singulorum uncias quindecim. Id quod Lacuna ipsius inscitiam
manifeste palam facit. Ex hac enim versione non aliud quisquam existimasse Lacunam sibi persuadere poterit, quam
non solum, quod vocabulum illud substantive à Damocrate sit positum, sed etiam quod aliquod simplex, vel com-
positum designaret medicamentum. Ridenda sane inscitia, illique fere comparanda, de qua libro primo, de Anti-
dotis scribit Galenus. Ibi enim suo tempore Medicum quendam novisse ait, qui paraturus Theriacam, nesciensque
quid ibi Hedychroum designaret à Pharmacopaeis instanter petebat Hedychroum, ut herbam, vel aliud simplex me-
dicamentum. Ceterum Cornario Lacunae, in vertendo Damocratis carmine, longe praefendus est Andernacus
qui Latine hanc dictionem vertit. Nam ubi Cornarius habet lithargyri tryphera, Andernacus habet lithargyri
mollis. Quandoquidem cum proprie τρυφή idem Graecis significet, quod Latinis delicatus, & idem fere sit delicatus
tutus, quod mollis, recte sane Andernaci versio praefenda est, ac etiam multo magis mihi probanda. Quo fit, ut ibi ni-
hil aliud voluisse Damocratem existimaverim, quam ut ad suum album conficiendum lithargyrius delicata adderetur,
id est, nitida, pura, selectissima, & omni sorde, vel excrementis vacans. Audisti jam sententiam meam, cui, ut spero,
facile acquiesces. Vale.

Emplastrum
album Da-
mocratis.
Tryphera
quid signi-
ficet Gale-
no in albo
Damocra-
tis.

Lacuna er-
ratum in
explanan-
da Tryphe-
ra apud Da-
mocratem.

τρυφή.

HIERONYMUS HEROLDUS NO-
rimbergensis, Petro Andrea Matthiolo,
S. P. D.

*Agitur in hac epistola de Cytiso, Petasite, Mesue Eupatorio, Gratiola, Sisere, Antirrhini-
nis, Betonica alba, Lupino Hispanico, Flore sancti Jacobi, Lilio convallio,
Aquileia, Panico pratensi, & quibusdam aliis, de quibus suam
Heroldus declarat censuram.*

Liquoties, Clariss. D. Doctor, Excellentia tua nomine me appellavit & salutavit D. Donzellinus
vir doctiss. & mihi amiciss. rogavitq. ut ad Excellentiam tuam scriberem, & si possem simplici-
um numerum auferem, & si videretur, de quibusdam dubiis admonerem. Illud et si mihi propter
curtationes assiduas difficile esset, scribere nempetibi viro simplicium peritissimo, & qui for-
te jam diu, quae scribo, vel mitto, optime novisti, tamen ut petitioni ipsius satisfacerem, curavi
quasdam herbas depingi, quas mitto, quum ipsas herbas habere non possim. Mitto etiam
quasdam meas cogitationes consignatas, de quibusdam herbis & fruticibus, quas ut legas, & judi-
ces, rogo atq. ut humaniter ea expendas, etiam atq. etiam vehementer cupio, offeroq. Excellentia tuae studium meum,
in omni officiorum genere promptissimum.

DE CYTISO, miror quod non pingatur, cum copiose nascatur in Italia, ante aliquot annos, quum per
Apenninum irem Florentiam, oblatum Cytisus, quem agnoscens decerpebam ramulos, quos Ghino post ostendebam Pisis Cytisus,
tum profitenti. Is idem mecum sentiebat, atq. in suo horto eum fruticem spinosum ex montibus translatus ostende-
bat, monstravit mihi eum etiam Conradus Gesnerus in suo hortulo à quo facile pingi poterit.

DE Petasite, nihil dubito, quin ea sit radix, quae à Hieronymo Trago, Pestilenti Wurß appellatur. Ea ra-
dix in humidis pratis pediculum emittit rubicantem. illi pediculo annascitur statim solum magnum, tandem radix Petasites.
serpit vehementer, & tandem plura folia, plures etiam pediculos producit. Aequant folia, ut ipse vidi, magnam pa-
tinam, ut messores se à solis aestu, iis interdum tueantur. Pulvis radice drachmae unius pondere datur in peste, magno
adjumento mirifice sudorem ciet, est acris & amara, ulcera maligna, tum in hominibus tum in equis mirifice sanari
ea radice saepe vidi. Folia utiliter equis anhelosis dantur.

GRATIOLA vocata herba, à me cum Valerio Cordo, creditur Eupatorium Mesuae, omnino enim descriptio
& vires conveniunt. nam purgando magnam vim habet. In febribus cotidianis, & tertianis nothiis, ut saepe sum exper-
tus, vires Centaurio minori admodum respondent.

Gratiola
est Eupato-
riū Meliuz,

LL

SISER

Siser alterū
est Seca-
chul.
Antirrhini
varietas.

Betonica
duplex.

Fumaria
duplex.
Lupini His.
Senecio
duplex.
Lilium
convallid.
Talietri est
species A-
quilegia.

SISER alterum depictum, sentio cum Cordo, quod sit Secachul Serapionis, neque quicquam, quod repugnet, habeo. In Suevia mulieres preparant maritis atque usum norunt.

ANTIRRHINON, multiplex apud nos visitur, & illud Os leonis appellatum triplex est. Unum flore luteo, alterum purpureo, tertium albo. Inter hac, quod luteum florem habet, folia habet Anagallidis, de quibus in commentariis dubitatur. Minus etiam Antirrhinon, Dorant Germanis dictum, dictas differentias tres habet.

BETONICA, apud nos duplex est. Altera albis floribus, quae copiose in pratis quibusdam prope Ratisbonam crescit. Altera flore rubicante.

FLUMARIA etiam apud nos est duplex, altera albicantibus floribus, altera vero rubicantibus.

LUPINI etiam Hispanici apud nos visuntur luteo flore.

SENECIONEM etiam cum Trago duplicem existimo, maiorem & minorem. Maiorem saepe in alpi-
vidi, nec ullam differentiam vidi quam magnitudinis.

LILIUM convallium polygonati speciem cum Aloisio sentio.

TALIETRI tres species tantum magnitudine differentes vidi saepe in his regionibus, cuius speciem esse Aquilegiam non dubito, eamque maximam inter quatuor eas, puto. Sunt amarissima omnes, atque foliis & floribus exiguum differunt: tantum quantitas differentiam constituit. Valeat Excellentia tua. Norimbergae. XIIII. Martij. Anno, M. D. LIX.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS
Hieronymo Heroldo Norimbergensi,
S. P. D.

Respondetur praecedenti epistole, & suam Matthioli de praedictis omnibus, ac de quibusdam plantarum imaginibus, asserti sententiam.

Plurimum sane debeo Donzellino Viro Clarissimo, quod non solum apud te me maxime collaudaverit, ac pluribus fortasse, quam par fuerat, sed quod illud idem (quae sua est humanitas) apud ceteros viros perpetuo facere soleat. Rogavi quidem illum pluries, ut te meo nomine salutaret, siquidem, quum ex ejus literis acceperim, abs te mea scripta laudari admodum, & praeteritum etiam pluris aestimari, propter eam quam erga me prae te ferebas benevolentiam, praetermittere quidem non potui, quin Donzellinum ipsum rogarem, ut pluribus te meo nomine salutaret, & tibi de tuo in me amore gratias ageret. Ceterum quum is saepe ad me scriberet, certiores me fecit, de tua non vulgari peritia, & simplicium medicamentorum cognitione, habereque te dubia nonnulla significavit, de quibus libenter tecum conferres. Ego autem cum is sim, qui pro mea consuetudine gratissimo semper animo doctorum virorum placita complecti soleam, nihilque nec gratius, nec optatius mihi contingere posse putem, quam ut habeam hujuscemodi doctos amicos, qui sua mihi proponant considerata, & ego mea vicissim ipsorum candida censura amicissime subijciam, Donzellinum ipsum magnopere rogavi, ut peteret abs te, ac etiam ab Hesso collega tuo, si quid novarum opinionum contra mea scripta in animis vestris versaretur, vel si quid plantarum haberetis mihi fortasse, vel non visarum, vel incognitarum, candide de omnibus, ac libere ad me scriberetis. Quod quum ab utrisque humaniter amiceque, factum sit, & illi, & tibi maximas habeo gratias.

Ad Hesi literas, quem ob suam doctrinam, & in re herbaria peritiam plurimum diligo, respondi hisce diebus elapsis ea cum humanitate ac sinceritate, qua potui, ac debui. Id quod pariter nunc tecum me facturum decrevi. Fuerunt autem literae tuae mihi gratissimae, tum quod tua in me benevolentiae memoria apud me perpetuo testatam relinquent, tum etiam quod noverim, me amicum mihi comparasse, qui nostros etiam labores juvare possit. Accepi sane congratulans plantarum imagines, quas ad me misisti, quae eo mihi chariores sunt, quo rariiores puto, daboque operam ut una cum meis edantur, & eas ubi id effecero, & ut mei moris est, tibi referam acceptas. Sed jam ad ea venio, de quibus partim dubitas, partim a me dissentis. Dicam itaque de his sententiam meam candide ac libere, non tanquam is qui alios docere, vel cupiam vel velim, nec ut videar tuis aliorumque refragari opinionibus si qua in re a te, vel ab illis dissenso, sed ut mentem meam tibi sincere patefaciam. Quapropter velim ut ea omnia boni, aequique consulas.

Cytisi ima-
ginem cur
in suo Diosc.
non appin-
xerit Mati.

Cytisum
Maranthae.

Petasitis e-
xaminatio.

CYTISI imaginem cur in meo Dioscoride non appinxerim, id sane in causa fuit, quod non solum ejus planta non esset ad manus, sed quod etiam dubitaverim, an legitima in Italia proveniret, ubi raram haberi omnino scribit Plinius. Ego vero hactenus nullam vidi, quae omnes praeseferat Cytisi notas. Habeo quidem adhuc plantam, quam pro Cytiso ad me misit Clariss. vir Lucas Ghinus rei plantariae profecto accuratissimus indagator, sed cum folia nullam ostentarent canicem sed potius saturata virent, non duxi eam in meo libro pingendam. Tu vero si quam aliam habes, quae folia gerat loti trifolia majora, incana tota dorso prominente, odore crucae, recentium cicero sapore, & ligni materie nigra ac fere ossea, illam proculdubio legitimam Cytisum esse fatebor. Veram cytisum, quae a Dioscor. historia nihil prorsus evariat, asserit se reperisse prope Neapolim in colle quodam doctiss. Bartolomeum a Maranta, in suo de methodo cognoscendorum simplicium libello, nunc primum in lucem edito, a quo si plantam fortasse (ut spero) consequi poterō, eam ejus Iconem, illique, ut decet, acceptam referam.

NIHIL praetera unquam dubitavi eos in errore versari, qui putant veram Dioscor. Petasitem, eam esse plantam foliis magnis, quae tam a Fuchio quam a Trago pro Petasite pingitur. Quandoquidem Dioscor. Petasites pediculus est cubito major, crassitudine pollicis, a quo prae grande folium galeri modo amplum seu fungus dependet. Quae quidem nota, si cum Petasite Fuchii, vel Tragi conferantur, nullo sane modo quis in re plantaria versatus affirmare poterit illorum Petasitem eam referre, de qua Dioscor. scribit. Nam praeter id quod planta illa folia plura, ampla ab ipsa statim radice proferat (non unum tantum folium, ut legitima Petasiti reddidit Diosc.) nusquam tamen visa est in summitate pediculi, id est caulis, folium producere amplum galeri modo, vel fungi instar dependens.

Nam

Nam quis ignorat fungorum pediculum in sui orbis centro esse affixum? At in Petasite illa vulgari longe sane aliter res se habet, cum folia plura proferat tellure tenui à radice prodeuntia, & caulem Vere tantum emergentem, in quo non solum fungi modo suspensum habet, sed flores fere spicatos ac papposos. Quae nota si recte perpendantur, facile, ut spero, quis dignoscere poterit, & Euchesium & Tragum & ceteros, qui hanc sequuntur opinionem, esse deceptos. Sed an quis sane mentis, unquam sibi persuaserit, tam ingentem plantam cauliculum ita appellasse Dioscoridem? An non omnino irrideretur, si quis descripturus Elephantem, illum animalculum appellaret? Ego sane haudquaquam illis adstipulabor, qui hac in re Dioscoridi detrabere videntur. Nec ea me unquam commovebit ratio, ut credam, hanc plantam esse Petasitem, eo quod agricola, ac messores astrictis caloribus, hisce foliis pro Galero utantur, quum sapius etiam viderim personatæ foliis & altatum plantarum eosdem sibi caput innum-

brave, quas tamen stirpes, non ob id Petasitem esse putamus. Quamobrem plantam, quæ pro Petasite minus recte à quibusdam pingitur, eam quidem esse putaverim, quam a Plin. Personatam appellari scio. Hanc ego majorem Tusilaginem potius existimarem, pluribus tum notis, tum rationibus non infirmis motus. Idq. magis nunc affirmare ausim, cum abs te certior sim factus, ejus radicem dari utiliter anhelosis equis. Siquidem ex Personata (ut Dioscorides est author) purulenta extruscentibus mirifice auxiliatur. Adde quod huic plantæ idem sit sapor qui in Personata ipsa reperitur. Atqui veram legitimamq. Petasitem fatetur se vidisse Ulricum Leonorum Medicum Pragensis senex, & apprime evadit in quodam Bohemia loco, quæ à Dioscoridis historia nihil prorsus recedit, cujus diligentia, spero me eam omnino consequuturum.

QUOD autem plantæ vulgo Gratiola dicta, Mesua Eupatorium (ut Cordus deceptus scribit) referat, nihil est quod me moveat, ut cum illo sentiam, cum neque facies neque facultas Eupatorio illi tantillum sane correspondeat. Huic enim Eupatorio, Mesua ipsius sententia, requiritur, ut plantæ sit cubitalis, foliis Centaurii minoris, viridibus, tactu asperis, per ambitum serratis, & tenuibus caulibus adnexis, quæ cum siccantur pallorem concipiant, quinetiam, ut in caulium summitatibus flores erumpant subulvi & oblongi, quibus notis prorsus gratiola caret. Namque ea cubitalis plantæ non est, sed supra palmi altitudinem raro assurgens, folia Centaurii minoris minime profert, sed Hyssopi potius, laxia, pinguiusq. non aspera, aqualia in ambitu non serrata. Item flores in caulium cacuminibus Gratiola haudquaquam profert subluteos, sed inter folia in toto fere caule ex candido leviter purpurascens. Quæ quidem notæ quantum ab Eupatorio illo distent, tu ipse hisce perpenfirationibus, tibi judex esse poteris. At fortasse dices, convenire hæc plantas facultate, quod experimento constat Gratiolam tum bilem, tum pituitam deicere, sed quum non desint alia plantæ, quæ idem efficiunt, & tamen Eupatorium non sunt, cur hæc tantum causa Gratiolam, Eupatorium illud esse dicam, nulla sane ratio mihi sese offert, præsertimq. cum videam dari à Mesue ad exolvendam alvum pulveris Eupatorii drachmas duas vel tres. Quod si tantundem Gratiolæ propinavimus, proculdubio sumentes duceremus in magnum discrimen, cum tantum pulveris hisce herba scrupulum sumentes plurimum exolvantur.

Nec nostris rationibus obstat, quod Gratiola ipsa sit amara perinde ac Eupatorium illud. Etenim quum amaritudo facultas sit innumeris plantis communis, id minime concludit Gratiolam esse Eupatorium, de quo nunc agimus, alim non adstipulantibus notis. Præterea Eupatorium Mesua corroborat ventriculum, jecur & viscera, Gratiola vero, ut ego sæpius animadverti, imbecillia reddat, quum violentum sit medicamentum. Quo fit, ut recte à Foro-Julienfibus vocetur Stanca Cavallo, quod ejus pabulo equi admodum reddantur imbecilles. Miror postremo quod putes, hanc plantam Eupatorium esse Mesue, quod alvum fere subducit perinde ac Centaurium minus, cum id nusquam scripserit Mesues, sed quod tantum foliis illi plane respondeat. Legitimum itaque Mesua Eupatorium, illa proculdubio erit plantæ, quæ Dioscoridi Ageratum vocatur. Quippe præter id, quod omnium fere doctorum virorum consensu Dioscoridis Ageratum, & Mesua Eupatorium, nihil inter se differant, ceterum omnia sibi invicem correspondent.

SI altero nobis appiçto Siferi folia essent Pisi, non Pastinacæ, flores violacei coloris, ipsisq. violis longe majores, qui non Vere solum, sed per initia mensium prodirent albi ac parvi, in umbella Pastinacæ simili, semen vero ciceris magnitudine, rotundum, nigrum, succosum, & sapore dulci, non latum, ac foliaceum lentu fere instar, ut in sphondylia, tecum profecto cum Cordo sentirem. Atqui quum hisce notis, quas suo Secaculo ascripsit Serapio, Sifer alterum prorsus destituatur, non video quo pacto & tibi & Cordo astipulari possim.

ANTIRRHINI genera quatuor, jam pridem Antirrhini extant, foliorum & florum, quinetiam, & plantarum magnitudine discrepantia. Quorum icones dantur (ut spero) una cum novis imaginibus nostris. Nec mireris velim, si in commentariis meis de Antirrhini solis dubitaverim: siquidem tunc, non nisi una tantum Antirrhini plantæ fuit ad manus.

REPERIRI Betonicam flore albo, res nova mihi non est. At quoniam hujus nusquam meminit Dioscorides, ob id non sum ego accusandus, si de alba nihil scripserim, præsertim cum mihi persuaserim florum colores, speciem haudquaquam immutare, & proinde nec facultates, ubi cetera correspondent. Id quod etiam de Fumaria nunc dictum esse volo, quam jam diu novi ac vidi. Verum tamen tibi habeo gratias, quippe qui hæc mihi in mentem revocaris. Etenim facile adducar, ut de his etiam alias scribam.

LUPINUS, quem Hispanicum vocas, luteo flore hæcenus usquam mihi visus non est. Referam illum tibi libenter acceptum, si tua opera fieri possit, ut ad me transmittatur.

PLANTAM, quam Germani florem Sancti Jacobi vocant, quod ad finem Julii florere soleat, majorem esse Senecionem facile & tibi, & Trago concedam, quanquam in floribus & pappis nonnulla haberetur differentia. Id quod non multis facio, quum eadem in foliis & caulibus facies cernatur, idem sapor & odor in utraque plantæ appareat.

QUOD Lilium convallium sit Polygonati species, non ita facile cum Aloisio sentiam, quod geniculatas radices non proferat, à quibus Polygonatum denominationem accepit, quinetiam, quod nec caules, nec flores proferat, qui cum Polygonato comparari possunt, quemadmodum nec omnino ipsa folia, quæ Liliis esse videntur, ut Polygonati species.

QUUM Aquileia à recentioribus ita vocatur plantæ sit, quæ ob ejus majestatem, & florum artificium, Aquileia, ac pulchritudinem longe diffusius describi mereatur, quam à Dioscoride factum sit in Thalictro, mihi sane, non ita facile persuadeam, hanc plantam legitimam esse Thalictrum, nec id tantum me movet, ad tuam conservandam sententiam, quod Aquileia folia dissecta cernuntur Coriandrimodo, cum hac tantum nota id probare non

Personata
Plinii.

Gratiola
non est Eu-
patorium
Mesue.

Gratiolæ
descriptio.

Stanca ca-
vallo.

Ageratum
est Eupato-
rium.

Secaculo
nō
esse Sifer
alterum.

Antirrhini
quadru-
plex.

Betonica
flore albo.

Fumaria.

Lupinus
Hisp.

Flos sancti
Jac. Senecio
major.

Liliū con-
vallium
non est Po-
lygonati
species.

Aquileiam
non esse
Thalictro
ausim.

ausim. Miror praterea, quod asseras Aquileiam, ut ceteras illas species, de quibus meministi, esse amarissimam, quum mihi dum hac scribo, eam mandenti subdolis prorsus deprehendatur: quod etiam a Fuchio, video fuisse observatum. Cupio tamen reliquas plantas, quas illi congenere facis, inspicere, ideoque rem mihi pergratam facies, si eas mihi videndas transmiseris.

Panicum
pratense.
Manna se-
men.

STIRPEM, quam pratense Panicum appellas, jam diu observavi, cum ea nihil frequentius in Italia proveniat. Attamen planta, à quo semen illud exiguum excutitur, Germanis Himmelbaw appellatur, nobis vero Manna panicum hoc sylvestre non est, sed graminis species quadam, qua in culmorum cacuminibus quinque tenuissimas, longas tamen gerit spicas, veluti digitos, ut diffusius legere poteris in nostris in Dioscoridem commentariis, ubi Secundo Libro de Coronopo meminimus. Scitur hac planta in Carniola, & in Goritienfi agro passim ad ciborum usum, veluti cetera Cerealia, ideoque illis frequentissimo est usus, quemadmodum Bohemis apud quos ego hoc semine pingui carni jure concocto maxime sum delectatus in cibis. Nascitur sponte etiam ibi plurima locis incultis. Sed quoniam culta longe mitior redditur, ea propter eandem colunt in campis. Dabo fortasse etiam ejus imaginem, ceteris nostris addendam, curaboque plantam mihi asseri tui causa cum semine, ubi abs te intellexero, tibi gratam futuram. Qua visa, facile eos damnabis, qui tibi ex Panicillo colligi mannam suaserunt.

Buphtal-
mum Cor-
di etratum.

Conflugo.

PLANTAE illius imaginem, quam Cordus, minus recte Buphtalmum appellavit, nonnulli vero hallucinati (ut Tragus, qui eam etiam pingit) nigrum Veratrum legitimum esse censent, tam negligenter pictor ille eam delineavit, ut a me, vel à quoquam, nunquam cognosci potuisset, nisi mihi abs te descripta fuisset. Erat profecto eadem planta, ipsa die ad manus, à quodam Myropola mihi allata (nascitur quidem frequentissima circa Pragam) quatuor ad me allata sunt litera, quo factum est, ut curaverim a pictore, quem domi alo, ad vivum statim depingi, tibi mittendam, ut videas quam longe pictor ille tuum à scopo aberraverit. Dedi ego hujus stirpis imaginem in postrema commentariorum meorum editione, inter Ellebori icones, non quod Elleborum eam esse censeam, sed quod in aliqua verber opinione, hanc legitimam fortasse esse Confliginem. Cum itaque videam pictorem tuum in hac pingenda planta, plurimum ab ejus facie aberrasse, vereor quidem, ne in alio etiam idem effecerit. Quo fit, non ausim curare, ut à meo delineentur pictore, nisi prius abs te mihi fuerit persuasum: vel plantas ipsas vivas fuerim consequutus: de quo te plurimum rogo. Habes itaque vir doctissime, de omnibus, de quibus ad me scripsisti, iudicium meum. In quo, si tibi satisfactum fuerit, mihi quidem gaudebo plurimum, at si secus eveniret, velim tamen, ut boni consulas, & ad grato animo suscipias, quod tibi satisfaciendi gratia scribo. Velimq, ut si quid melius habes, quo posset quispiam hisce mei argumentis ac rationibus ob stare, id libere in medium asseras, cum nunquam tam pertinax fuerim, & meis opinionibus addictus, quin potius veritati acquiescam, quam mihi ipsi morem geram, Vale. Praga XI. Calend. Maii, Anno M. D. LIX.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Ulyxi Aldrovando Bononienfi Medico,

S. P. D.

Agitur hac epistola de picea, Chamelconibus, Geranio bulbosæ radicis, Saxifraga, Nitro, Acoro, Platano, Equinis quibusdam Castaneis, & nonnullis aliis plantis.

Umma quidem voluptate affecerunt me litera tua. Recognovi enim in illis tuam priusnam virtutem, conjunctam cum singulari erga me benevolentia. Quarum alteram semper in te admiratus sum: altera quum me antea delectaverit, tum vero precipue in hoc tempore delectat: quo, cum ego aulicis hisce negotiis impediatur, nec regio hac rarior sit plantis referta, quibus mihi ipse prospicere possum, tu tua opera opus meum, quod nunc pra manibus est, ex animo juvare niteris, plantis innumeris ad me transmissis, quae quidem magno sane illi erunt ornamento. Quod opus etsi difficillimum omnium est, quemadmodum & te sentire non ambigo, & ego te ipsa experior, tamen animo non deficio, quum Principum (quod multum est) & amicorum suffragia non

deficiant. Utinam sic eventum meorum consiliorum fortunet Deus Optimus Maximus, quemadmodum mea causa nihil, neq, laboris deerit, neq, studii. Nec est, quod te mihi à vehementer excuses, quod tam diu ad me scribere neglexeris, veritus fortasse, ne de aliqua fidei tua inconstantia subdubitarim. Cum enim ego tantum te diligam, quantum literis exprimere non possum, non iudico posse hoc accidere, in natura ingenua, & liberali, cujusmodi tua est, ut posteriores in amando partes ferre velis. Quamobrem certus sum, me tibi esse cordi, quemadmodum quidem antea semper fui. At qui non parum mihi morori adjunxit, quod tu molestus, de quibus scribis, impeditus, ad me prius non scripseris. Verum cum (ut ajunt) rerum sit vicissitudo, omnino statuo, & confido, quod sub novi Principis imperio, cujus electionem propediem expectamus, omnia feliciter, tibi & ceteris doctis viris, facile sint successura.

Chini sen-
tentia in pi-
cea & syl-
vestri Pini
improba-
tur.
Cembro.

Ceterum perlectis tuis literis non potui non admirari plurimum Lucam Ghinum, virum profecto hujusce aetatis clarissimum, & qui in re plantaria indaganda patrem fortasse habuit neminem, in ea fuisse sententia, quod illud sylvestre montanumque Pini genus, cujus ramusculum, una cum Ceno, ad te nunc primum miseram quodque Ananienfes, imò & ceteri, qui in agro Tridentino degunt, vulgo appellant Cembro aut Cermolo, ipsa legitima esset Picea, de qua Dioscorides scribit ac etiam Theophrastus. Ac eo magis id mihi mirum videtur, quod abs te nunc certior factus sum, ea ratione ita sensisse illum, quod Picea (ut inquit) pini folio esse debeat. Id quod nunquam, ni fallor, me legere memini apud ullum antiquorum, qui de stirpium historia scripserunt. Nam quamvis scribit Dioscorides Pinum & Piceam ejusdem esse generis, sed specie tamen differre, non ob id tamen nobis statuendum censeo, piceam pini foliis virefcere. Verum potius censerem ego accepisse hic genus, pro omnibus Coniferis & resiniferis plantis, quae fere omnes iudem sunt facultatibus praeditae. Quos it, ut dixerit pini & pi-

& piceam non genere, sed specie tantum differre. Quod autem acceperit hic Dioscorides Genus pro universali, ac (ut ita dicam) generalissimo Coniferarum arborum genere, facile quis reddi certior poterit ex his, quae capite de Fago & Illice ipsemet Dioscorides scripta reliquit his verbis: Fagus & Ilex, & Quercus eidem generi assignantur, & consimile munus obeunt. Quae verba si recte perpendantur, manifesto cuique palam fiet hic, quercum generaliter posuisse Dioscoridem, pro omni arbore glandifera, quum ager non solum Gracis significet, quercum ipsam, sed in universum glandiferas quasque stirpes, e cuius genere fecit Fagum & Illicem, quae tamen arbores non solum foliorum forma, sed fructu, cortice, & ligni materie inter se maxime differunt. Ideoque eodem sane modo de pino & picea nobis fuerit censendum, praesertimque cum illarum qualibet diverso appelletur nomine. Quamvis quidem si picea (ut ille censebat) e pinorum genere fuisset, non erat illi opus proprium habere nomen, sed tantum cognomento aliquo suam poterat deprimere speciem, quemadmodum exempli causa populus, quippe, quae cum complures habeat species, eas cognominis distinguimus, hanc albam, illam nigram, alteram Libycam appellantes, id quod de Myrto pariter dixerim. Siquidem hanc latifoliam, angustifoliam illam, alteram conjugalem, hanc item Tarentinam, illam sativam, hanc vero sylvestrem appellant, servato semper generis nomine. Quod eo magis fuisset in Picea observatum, si hoc pini genus, pro picea receperit antiquitas, quod idem foliis, floribus, nucibus, cortice, ligni materie, resina, ac universa facie cultam referat pinum tametsi nuce, nucleosque, tanquam diversum genus paulo minores proferat. At hac quanquam Theophrastus, a quo sortasse Gbinus suum desumebat argumentum, ubi de foliorum convenientia differit libro primo, capite sexto, de historia plantarum scribit pinum, piceam, abietem, cedrumque foliis esse in summitate acuminatis, quod & nos pariter satemur, non tamen ob id sequitur, quod eiusmodi arbores omnes pini foliis amittantur, quum non desint aliae plantae, ut Juniperus, Sabina, & complures aliae, quarum folia quanquam aculeatis cacuminibus visuntur, sunt tamen forma plurimum quidem a pini foliis distant. Eaque propter quemadmodum Abietis & Cedri folia, longe diversa a pini foliis sese nobis ostendunt, ita de picea foliis quibuscunque censendum putavim. Id quod luce clarius demonstrat Plinius libro decimo quinto capite vicesimo quarto, sic inquit: Insecta pectinum modo (intellige folia sunt) picea abietique: & decimo ejusdem libri capite, taxum arborem scribit folia proferre abieti & picea similia. Id quod non solum firmissimum praebet argumentum, piceam folio esse abietis, non pini, quemadmodum & taxus, quod vir ille aliqui clarissimus, ac (multorum pace dixerim) alter in Medica materia Dioscorides, in re hac non parum fuerit hallucinatus, dum sibi persuasum voluit, hoc pini genus, vel alterum quodcunque, legitimam esse piceam. Etenim, si pinum hanc diligenter expendamus, nihil magis mea sane opinione referre videtur, quam Tarentinam, de qua scripsit Plinius, libro decimo quinto, capite decimo, digitis fragili putamine aviumque expositum furto in arbore. Siquidem nuce nucleorumque putamina non magno sane labore digitis frangi possunt & avium rostro frangi, ut dulcibus illis pascantur nucleis. At si Gbinus, non adeo mature (id quod quamplurimi optant) communibus cessisset satis, & postremam editionem Dioscoridis mei, cui semper (quae sua erat benignitas) fuit addictus, inspexisset, mihi quidem, haudquaquam aliter censendum est, quam quod is qui candidissimus fidelissimisque rerum fuit indagator, suam hanc rejecisset opinionem. Caterum quod demiratus sis, Marantam in sua methode cognoscendorum simplicium, quae non parum sum delectatus, in aspera Lonchitide, quam in meo appinxi Dioscoride, quamque mecum legitimam esse censes, me ita falsitatis insinulasse, quod certo scias, eam ipsam plantam a Luca Ghino esse mihi transmissam, ego sane non demiror, cum res ipsa illam mihi injuria aperissime praefereat. Quod vero id agere ferar habeo tibi gratias, ut pote cui exprobranda displiceat calumnia. Atque respondebo ego illi adeo firmis argumentis, ut mihi minime verendum sit, quin probos lectores omnes in illum commoveam, eosque praesertim qui viderint, legerintque, quam humaniter de illo scripserim, quam benigne eum ipsum laudaverim, quamque honorifice collocarim inter tot clarissimos viros. Nec deerunt mihi numerandi errores & opiniones, quibus saepe seipsum fallit, quae tamen non concitato calamo, sed animo quo potero tranquillo, ut hominem senem ac Philosophum decet, humanissime recensere. Sed haec de his. Quod autem ad Chamaleones spectat, scias, pro certo velim, me non esse meae opinioni adeo pertinaciter addictum, quin facile in tuam, ac ceterorum deveniam sententiam, ubi plantas fuerim conspicatus, quae evidentioribus notis, quam meae, Chamaleones referant, quanquam non ob id aliter mihi posthac persuadeam, quam quod haec vel meae stirpes, sint Chamaleonibus illis omnino congeneres. Quamobrem te rogatum velim ut pro tua humanitate, vel plantis ipsis, vel earum imagines a perito artifice delineatas propriis, coloribus pictas, ad me perferri cures. Cupio enim in Chamaleone nigro, praeter omnem carduorum naturam, inspicere umbellam, quae aculeatis rigeat floribus. Geranium bulbosa ac subrotunda radice, quod cum tuu literis ad me misisti, fuit mihi tam gratum quam quod gratissimum. Antea enim id mihi visum non est, nec sortasse in Italia provenit, quum scribas, hoc ex Illyria esse allatum. Accepi & suberis ramusculum, sed jam alius erat ad manus glandibus refertus, Roma ad me delatus. Saxifragam folio Thymi, quam Aeginet & Veronicam puto, Dioscoridus Saxifragam jam cum ceteris esse sentio. Vidi eam dum agerem Roma, Leone decimo imperante, sub capitolino colle in quibusdam adificiorum ruinis, scioque, saxifragam illam appellasse quendam qui ea in expellendis renum calculis utebatur, sed tunc temporis, non multum de re herbaria fueram sollicitus. Pulcherrima ac virescens jam est ad manus, proinde non est opus, ut mittenda illius causa, tuos nunc fatiges amicos. Nitrum a Placentino Myropola tibi transmissum diligenter sum conspicatus, ut autem ingenue fatear, quod sentio, mihi potius salis speciem quandam praeferre videtur, quam nitri. Quod nunc ad te mitto. Constanti inopoli ab Augerico Flandro, viro ut doctissimo, ita & nobilissimo, & humanissimo Caesaris Oratore ad me transmissum, substantia & sapore a tua non parum distat, mihi quoque adeo legitimum nitrum refert, ut nihil sit, quod (me iudice) reclamet. Praeter id transmissit ad me Guilielmus Quacelbenus ejusdem Oratoris nomine cuius Medicum agit, aliquot odorati calami vulgaris plantas, mei tantum causa e Nicomedia petitas, longis ac fibratis radicibus refertas, e quibus folia emergunt Iridis angustiora longioraque adeo ut omnibus sane notis Dioscoridis Acorum referant. His accessit Platani ramus, cui latiora, quam antea viderim, insunt folia, pilulaque vegetiores, quam in ea conspiciuntur Platano, quae Patavi in horto Bembi virebit. Quo fit, ut facile putarim, plures etiam Platani haberi species. Allatum est quoque, una cum praedictis, Castanearum genus quoddam, cujus amplius, solum pentaphylli plane modo dividitur, fructus vero a vulgari-

Agri
nomen u
niversale
omnium
glandiferu
arborum.

Populi tria
genera.
Myrti ge-
nera plura.

Picea &
abietis fo-
lia qualia.

Pinus Ta-
rentina.

Lucas Ghi-
nus non so-
lum excu-
latur, sed
etiam lau-
datur.

Lonchitis
aspera.

Chamae-
leon.

Geranium
bulbosa ra-
dicis.

Suber.

Saxifraga
legitima.

Nitrum.

Calamus
odoratus.

Platanus
orientalis.

Castaneae
equinae.Harmola
legitima.Pyrethrum
Ghini.

Alisma.

Lotus ar-
bor.Oxyacan-
thae fructus
duplex nu-
cleo.

Consiligo.

bus Castaneis nostratibus non admodum differt, est tamen aliquanto rotundior. Concluditur is echinato calice, crasso, raris ac firmis aculeis circumvallato, qui plurimum à nostrate differre videtur. Scribit ille hasce Castaneas, Constantinopolitani ideo equinas vocari, quod anhelosis equis tisque laborantibus, maximo sint praesidio, ubi ab eis devorentur. Misit idem sylvestrem etiam Rutham, Harmolam quibusdam dictam, & alia quaedam antea mihi prorsus ignota: quae omnia, cum fortasse nusquam vidisse putem, diligenter asservo ad te transmittenda, cum nuntius quissam adsit, qui vel Venetias, vel Goritiam proficiscatur, inde enim facile ad te transmittentur. Mitterem ego hinc ad te quam libenter, per Casareos veredarios, si hasce capsulas quae illos maxime impediunt, ferre non recusarent. Quorquor habeo amicos nunc continuo defatigare cogor, ut has vel illas ad me transmittant stirpes. Ita enim nunc mea studia exposcunt & plantarum imagines, quae speciosiores majoresque, jam praemanibus sunt recudenda. Proinde ne egre feras obsecro, si tibi modo, sicut & ceteris factus sum molestior. Cupio admodum universam juvare Rempublicam: quam ob causam mihi fas esse crediderim, auxilium & consilium ab omnibus expetere. Si itaque inter tuas plantas quas prope innumeras à te asservari scio, Poterium, Moly, Pycnocomum, Mantacum, Solanum, Bulbus esculentus & vomitorius, Phyteuma, Catanance, montana Nardus reperiri possint, rogo ut ea omnia quantum poteris maturius ad me transmittas, vel ipsarum plantarum imagines. Dabo enim operam, ut quicquid auri, vel argenti hac in re exposueris, id totum tibi quam libentissime reponam. Ghini Pyrethrum reperi inter ea, quae olim mihi misisti simplicia, ac pariter Hermodactylum. Mitto tibi nunc Pyrethri mei ramulum una cum radice, quod te nunquam vidisse ais: quum autem posthac flores ediderit, integram tibi plantam conservabo mittendam, una cum alisma, quam ante petieras. Nullo enim plane negotio id efficiam, cum utranque plantam abunde proferat Bohemicum solum. Dum Goritia agerem, misit ad me Bononia Vincentius Cantonus Medicus, municeps meus, arboris cujusdam ramusculum baccis refertum pulcherrimis in purpura nigrescentibus: quam plantam pro vera ac legitima Loto arbore, à Fabricio Garzono Medico Bononiensi se accepisse narrabat. Sed cum tunc Bohemico itinere me accingerem negotiis occupatus, nescio quo pacto plantam neglexerim, & quo in loco recondiderim: nam domi posthac frater meus illam reperire non potuit. Erat quidem planta aspectu perquam jucundo, baccis pulcherrima serie dispositis ac copiosis, quae (ut audio) istuc Bononia nescio in quibus praclaris adibus habetur. Cum autem plantam hanc recuperare cupiam, velim, ut pro tua erga me benevolentia, Fabricium ipsum meo nomine alloquaris atque ipsum roges, ut tibi ramusculum ejusdem arboris iterum mihi mittendum det. Audio enim hominem esse humanum, doctum, benignum, & mei etiam amantiissimum, cui opto ut non solum me commendes, sed offeras, velimque, ut ad me scribas, quo nomine istuc hanc arborem vulgo nuncupent, & tuam de illa sententiam. Mitto nunc ad te Oxyacantha mea aliquot baccas, quae non unum tantum nucleum, sed duos intra se concludunt, ut hinc eorum argumenta explosa scias, qui hanc plantam Oxyacantham esse negant, quod ejus baccae unum tantum osiculum habeant, cum proprium sit Oxyacanthae plures habere, ut illi affirmant. Postremo facies mihi rem perquam gratissimam, si tuam de consilagine opinionem ad me scripseris, velim tamen ut antequam id agas, meam etiam de ea videas sententiam, ubi sum de Elleboro in Dioscoridem commentatus. Plura nunc ad te scribenda non succurrunt: si qua interim sese offerant, de his alias ad te scribam. Vale. Praga pridie Idus Septembris.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS
Hieronymo Heroldo, Medico Norimbergenfi,
S. P. D.

Tractatur de consilagine, Elleboro nigro, venenatis sagittis, Eupatorio Mesuae & Secacul.

Ellebori
nigri altera
species.Florum co-
lores in
plantis quā-
quam spe-
cies vari-
ant, genus
tamen non
immutant.Consilagi-
nis exami-
natio.

Ccepi literas tuas una cum ea planta, quam ego alteram Ellebori nigri speciem esse statuo, tu vero Consiliginem cum Fuchsis & Trago esse censeres, mirorque quod tam deleteria facultatis hanc esse scribas, cum hujusce plantae radicibus ego saepe numero sim usus in acerbiliariis morbis magno sane juvamento, ubi alterius Ellebori purpureum florem ferentis non erant ad manus. Quinimo Tridentini Myropola atque etiam Forojulienses nullum aliud, quam hoc veratrum colligunt, quo postea Medici utuntur. Ideoque hanc nequaquam Consiliginem esse putarem, sed certam veratri nigri speciem, quae herbaceos flores proferat: Nec quisquam mirari debet si nigrum veratrum diversas habeat species florum, colore & foliorum exilitate vel magnitudine differentes, quemadmodum in quam plurimis aliis plantis continue videmus. Hac enim quam speciem variant, genus tamen immutare non possunt. Nam, si exempli causa Symphytum majus videmus reperiri flore albo, melino ac purpureo, idemque spectamus in Ononide, in Cynosorchi, in Antirrhino, in Ocimoide, in Rosis, in Jasmeno, in Iride, de quarum plantarum varietate (excipio Leucoium) nihil, quod sciam, meminit Dioscorides. Quid igitur vetabit, quin etiam plures veratri nigri species reperiri queant? Nempe ut haec flores edat purpureos, illa albos (quemadmodum ego diligenter observavi) & altera herbaceos, & alia ex candido purpurascens? Ceterum qui Consiliginis historiam & ejus faciem notasque conscripserit, nusquam me legere memini, quo fit, ut eos non mirari nequeam, qui Elleborum hunc tam temere Consiliginem esse statuunt. At fortasse dices à facultate facile cognosci posse, hanc plantam esse Consiliginem, quod in sanandis à pulmonia pecoribus, ubi in trajecta inferatur aure, quam belle consiliginis obeat munus. Valeret quidem hoc argumentum, praesertim ubi alia non adsint nota, nisi Hieroclem, Absyrtum & Plinium haberem auctores, qui nigrum Elleborum scriberent idem efficacissime praestare, cujus hac planta, si omnes ejus

notae ac facultates diligentius expendantur, est proculdubio species. Namque, tametsi Dioscorides unam tantum nigri Ellebori speciem descripserit, id tamen natura obstaculo nunquam erit, quin alias quoque Ellebori nigri procreant species, ut in aliis quam plurimis (ut superius diximus) eam fecisse non ignoramus. Præter id, cum plantæ hæc, ut tu etiam fateris, facultate quadam venenosa non vacet, perinde ac quolibet alterius Ellebori nigri species, miror sane quæ ratione ducti, tam temere asserere audeant, qui tali ducuntur opinione, hanc plantam esse consiliginam, cum scribat Plinius deploratis in Phibisi ejus radicem præstantissimum esse medicamentum, sed tibi debere ex aqua, haberi, assidue sub lingua. Hoc si sua cum Consilagine tentabunt, nulli dubium est, quin tabides quoscunque, quam primum è medio tollant. Nihil præterea impedit hanc plantam Ellebori esse speciem, quod ejus caulis interitum perduret annum, & fruticis speciem induat, cum nigrum Elleborum in montibus sæpe viderim, folia nunquam amittere & toto anno virescere. Infici tela à venatoribus Ellebori nigro succo, ut hoc veneni genere contacta, fera citius intereant, hæcenus non audiui. Scio tamen arte quadam parari ex albi Veratri radicis succo venenum, quo illinendis sagittis utuntur Hispani venatores. Id, ut mihi experimento constat, ubi sanguinem contigerit, animalia quacunque, paulo post interficit. Verum enimvero me in non parvam admirationem adduxit, quod si devoretur, nisi magna fuerit quantitas, nihil plane incommodi asserere soleat. Ideoque eo ipso vesi venatores affirmant, cum purgationes alvi moliri cupiunt, ob idque, nihil mirum si ferina carnes hoc veneni genere conquirit, nihil prorsus comedentes inficiant. Verum ubi factò à jaculo vulnere sanguini se immiscuerit, nullo alio antidoto servari animal potest, nisi devoratis Cotoneis malis. Id quod à Casare Ferdinando pluries audiui. Fabulari itaque, eos putarim vel aquivoco nigrum veratrum pro albo accipere dixerim, qui hæc illud quoque, præstare posse affirmant. Quandoquidem tantum abest, ut nigrum veratrum eo pacto animalia necare queat, ut perforatis auribus vel lateribus immixtum virus omne facile extrahat. Hoc sane pastores & rusticæ addicti, non ignorant, quippe qui boves pestilentia laborantes & à serpente demorsos insertis Ellebori nigri radicibus in eorum auriculis, pectore cruribusque, passim curant. Caterum ad id, quod sententia mea in Secaculo & Eupatorio à Mesue descripto nondum assentiri posui, & ob id admones, ut diligenter Mesuem inspiciam, mihi aliud nunc replicanda opera precium mihi videtur, nisi ut tu epistolam illam meam attentius relegas, & mea argumenta accuratius inspicias. Quod si præstiteris & potius veritati indaganda, quam mordicus opinioni tuæ retinenda animum & mentem applicueris, multo antea Mesuem me diligenter legisse, accurateque inspexisse facile intelleges. Hoc tantum de Secaculo addam, quod citò scribat Avicenna libro quinto Secaculo, esse radices peregrinas Zingiber similes, quæ ex India advehuntur, id satis superque, affirmare crediderim, eos prorsus hallucinari, qui putant Secaculo eam esse plantam quæ Fuchsio Sifer designat. Atqui si hæc non sufficiant, non video sane, quo pacto tecum de his ulterius agam, præsertim, ubi neglectis argumentis nostris, quibus te respondere sperabam, nil aliud mecum agis, quam quod iterum ad Mesuem relegendum hortari. Quem cum antea satis viderim legerimque, parcas obsecro, si in hoc tantum nunc tibi morem non geram. Vale.

Sagittæ
illinuntur
albi Veratri
succo & ita
venenatae
fiunt.

Cotonea
mala, anti-
dotum ad
venenatas
sagittas.

Elleboro
nigro sagi-
tas quodam-
modo pesti-
lentia la-
borantia.

Secaculo ra-
dices pere-
grinae.

UDALRICUS LEONORUS MEDICUS,

Petro Andreae Matthiolo

S. P. D.

Quæritur an Syrupi alvum deficientes recte, secureque dari pos-
sint pluribus continuis diebus, in diuturnis præ-
sertim morbis.

Etsi sciam, Excellentissime Matthiolo, te semper multis & gravibus tum in curandis ægris, tum in rei etiam medicæ (quam certe his temporibus egregie & fideliter illustrare & excolere juvas) publicis ac utilissimis occupari laboribus, de tua tamen in me humanitate & benevolentia tantam spem concepi, ut certo mihi persuaserim, quod si te his utilissimis lucubrationibus intentum, aliquantisper ab istis abstrahere videbor, amanter saltem sis laturus hanc morulam, præsertim vero cum non tam proprii commodi, quam veritatis & publicæ utilitatis coram te promovenda gratia, rei ipsius dignitas ad te ut scribam, me compulerit. Sunt sane quidam medici, qui cum ceteris doctores videri volunt, semper quiddam peculiare, quo ab aliis differant, habent, & si quid ab aliis ex ratione etiam factum conspexerint, id tamen ut soli sapere putentur, improbare non verentur, atque ut suam suco quodam obvelent malitiam, ubi diutius rationem & experientiam oppugnare se posse minime fidunt, ad autoritates tandem Hippocratis & Galeni confugiunt, quas pro suis firmandis opinionibus sat astute, at parum apte adducere solent. nam adducta vel nihil ex eorum refaciunt, vel si quid tamen facere videntur, ubi diligentius inspecta fuerint, pariter nihil pro defendendis eorum ineptis rationi & experientia contrariis, pugnare deprehenduntur. Sed ego tales homines novimus potius ostentanda, quam veritatis tuenda studio, vulgo placere volentes, multum sibi sapere concedo, parum aliis arbitror. Ex horum autem cœtu etiam esse puto hos nostros adversarios, qui usum frequentiore Sympliciorum alvum deficientium, humane salutis nocentissimum clamitant, ac propterea omnibus modis extirpandum suadent, atque ut novi quid (prout solent) adferre videantur, novum commentum veteribus inusitatum atque contra eorum statuta receptum esse dicunt, adducentes & hoc Hippocratis: Concocta medicari atque movere non cruda. Nobis vero ipsius rei experientia diversum testatur. Videmus enim quam plurimos in Germania Medicos, his Sympliciorum summa cum laude & ægrotantium commodo uti, ipsi quoque, quotidie eorum experimur virtutem, ut quanto minus eos nocere dicere possumus, tanto magis, ut nulla alia medicamenta in diuturnis præsertim morbis conferre, profiteari cogamur, necesse est. Et quamvis nos illorum parum moveant vani strepitus, tamen ne reliqui etiam à tam salubrium medicamentorum usu istorum deterreantur clamoribus, negotium hoc tam utile, tam necessarium, tuum desiderat patrocinium, in quod ut illud suscipias perquam rogo ac intercedo. Quod si feceris, magna vo-

LL 4

lupat

luptate nos afficies & opinionem nostram confirmabis, & pramunies, illos vero non mediocriter confundes & de manifesta pertinacia coargues, si in Syrupis tua publice eo abundius hac de re aperueris sententiam, nempe, An re-
 He commodè, dari possint in morbis, præsertimq; diuturnis, Syrupi alvum deicientes pluribus continuis diebus,
 ut quam plurimi in Germania faciunt Medici, felici admodum (ut ipsi dicunt & nos experimur) successu.
 Quin & an hoc fieri possit, præter celebratissimum Hippocratis & Galeni institutum, qui Concocta medicari, &
 non movere cruda præcipiunt. Quod si feceris, additis aliquot ejusmodi Syruporum formulis (sicut non dubito)
 non solum à nobis, sed à posteritate quoq; ut in aliis pluribus, ita etiam in hoc magnam mereberis laudem. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,
 Ulrico Leonoro Medico,
 S. P. D.

*Probat. dari posse Syrupos alvum deicientes pluribus continuis
 diebus in morbis diuturnis, nec esse præter Hippocra-
 tis, & Galeni institutum.*

Quæstio an
 Syrupi al-
 vum citan-
 tes frequen-
 ter dari
 possint in
 morbis?

Efficiunt propemodum ingravescente jam atate caloris innati flamma, qua ad
 studia ante hac animum incendebant. Quamobrem ne mireris, si tuis literis tam
 diu non responderim. Quæris à me, an commodè redeq; dari possint in morbis, præ-
 fertimq; diuturnis, Syrupi alvum deicientes pluribus continuis diebus, ut pluri-
 mi in Germania faciunt Medici, felici admodum (ut illi dicunt) successu. Quin-
 etiam petis an hoc fieri possit, præter Hippocratis & Galeni institutum, qui conco-
 cta medicari præcipiunt, & movere non cruda. Quæstio sane non vulgaris hac est,
 & qua mihi negotij non parum sacessit, tum quod de his differere absq; labore ne-
 queam, tum etiam quod non desint Medice facultatis periti, quorum nonnulli
 Hippocratem sequuti, hosce Syrupos non solum dari prohibent, sed maledictis &

Medica-
 menta ele-
 mentia, que
 dicantur.

Medica-
 menta que
 electiva
 purgant.

Nec Man-
 uæ nec co-
 larum de-
 ciorum fi-
 culatam
 novit Ga-
 lenum.
 Clementia
 medicamē-
 ta cum uti-
 litate pro-
 piciant in
 morborum
 principia.

Galenum
 in iocinoris
 phlegmone
 quotidie de-
 disse medi-
 camenta al-
 vum de-
 cientia.

execrationibus detestentur: alii vero contra experimento & rationibus quibusdam nixi, eos ceteris fere præferunt
 medicamentis & secure redeq; dari posse contendunt. Namq; si hos vel dari prohibeam, vel præcipiam, non dee-
 runt qui nostram improbarent sententiam, & mihi fortasse laborem facient. Verum tamen si mihi laborem & peri-
 culum subeundum esse sciam, constituui tamen potius ea in re tibi gratificari, quam laborem subterfugere & ad-
 versariorum morsus perimere. Existimo enim plures fore, qui nostram sententiam sint comprobaturi, quam
 qui eam convellere conabuntur. Erunt etiam alii opinionem nostram sequuti, qui non solum eam pro virili defen-
 dent, sed etiam annulorum petulantiam compercent. Ut autem, quod de re hac sentiam, tibi explicare incipiam, in
 primis distinguendum est, de quo Syruporum genere nobis intelligendum sit, an scilicet de his, qui clementioribus
 parantur alvum deicientibus medicamentis, ejusmodi sunt Casia, Manna, Rhabarbarum, Rosarum dilutum
 numerosis macerationibus paratum, aut Syrupus ex eo confectus, aut ipse purus rosarum succus, Fumaria, Mercu-
 rialis, Epithymum, Myrobalana, Sena, Polypodium, & hujusce classis alia: vel de his, quæ Scammonium, vel Tur-
 petum, vel Pyttusam, vel agrestem Cucumeris succum, vel Elleborum, vel alia similia, quæ electiva (ut ajunt) pur-
 gant, & proprie purgantia deleteria eorum vi appellavit Græcorum antiquitas, excipiunt. Si itaq; de his, qui
 tantum clementissimis illis parantur simplicibus, intelligamus, haud dubie affirmabo, facile & rectè dari posse hos
 in diuturnis morbis, pluribus continuis diebus: nec esse id præter Hippocratis & Galeni institutum. Alios vero mi-
 nime. Quandoquidem si rectè Hippocratis verba expendantur, quæ sic habent, *νίωρα παρὰ πικρὰ καὶ ὀνίκεα, καὶ ὁπλὰ,*
facile sane deprehender quispiam, non aliud per παρὰ πικρὰ velle illum, quam non debere cum Pharmacia, id est,
*cum electiva purgantibus medicamentis immatura expelli, quod ejusmodi pharmaca, ubi humores incoctos repe-
 rint, eos non deiciant, sed sanguinem inficiant colliguntque, ac perniciosi sunt.* Ejusmodi enim medicamenta
 hisce de causis dari vetant Hippocrates & Galenus, non autem quæ clementiora sunt, nec electiva, nec fortiter
 purgant, nec ullo præterea modo sanguinem colligare, vel inficere possunt: horum perpaucæ ipsi cognitæ sue-
 re. Namque Casiam nigram, Rhabarbarum, Myrobalana, Senam, nec ipse Hippocrates, nec Galenus novit
 unquam. De Manna tamen meminit in libro tertio, de aliment. facultatibus, de melle scribens. Item de Ro-
 sis libro octavo, de simplicium medicamentorum viribus, sed utriusq; medicamenti deiectionem facultatem igno-
 ravit. Id quod positas multa cum diligentia exploravit Mauritanus, qui rectè sane clementiora hæc medica-
 menta Benedicta vocare, quod nihil in eis repererint, quo sumentium corpora ullo afficerentur incommodo.
 Quamobrem in morborum etiam acutorum principia, magna cum utilitate hæc propinantur à medicis. Siqui-
 dem si negligantur humores in ventriculo ac locis illi propinquis existentes, trahuntur post hæc per universum cor-
 pus in venas, non sine agrotantium discrimine. Ideoq; haud rectè, mea quidem sententia, hæcenus contendere
 quidam, nulla facta medicamentorum distinctione, dari non debere deiectionia medicamenta in morborum princi-
 pio, qui si scripsissent, de quibus intellexerit Hippocrates, & quid illi proprie designet παρὰ πικρὰ, à clementioribus
 abstruere Medicos non prohibuissent. At qui nolim ob hoc fortasse putes, me affirmare velle, Syrupos alvum citantes
 in agrotantium principio assidue diebus pluribus dari posse. Quandoquidem, quæ in ventriculo locutæ, circumstan-
 tiis sunt excrementa, tot non indigent evacuationibus. Sed cum in principio ea omnia medicamenta, quibus
 iidem Syrupi constantur, tuto dari possint, longe tutius dantur ubi jam materia concoquitur, nec prorsus fuerit
 natura. Nec putes velim meum hoc esse institutum, sed Galeni. Quippe qui lib. 13. de Met. cap. 15. de iocinoris phle-
 gmonæ agens, jam ubi coctio aliqua fieri incipiat, vacuare non docet assidue medicamentis alvum deicientibus,
 his verbis. *Προέχοντε αὐτὴν τὸν χρόνον, ὅτε φλέγμα ἤδη ἔστιν ἐν τῷ κοίτῳ, καὶ οὐκ ἐν τῷ στομάχῳ, καὶ οὐκ ἐν τῇ χύμῳ,*
medicamentis in cibis uti licet, nempe Asaro & Celtica nardo, & Phu quod nominant, & Petroselino, &
Smyrnia

Smyrnio & Meo, sicut etiam ventrem vacuare, si jecinoris cayum afficitur, Cnico cibis admisso, & urtica, & Mercuriali, & Epithymo, & Polypodio, & omnibus praterea, quae modice alvum deiciunt, magisque in remissionibus, tum his ipsis audacius, quam ante, utendum: tum vero quae his sunt valentiora, partim in Pitana incoctis, partim tuis & in molliissimum pulverem redactis. Exhibenda vero & haec sunt, vel ex Pitana, vel ex aqua. Ego namque etiam Polypodii aliquid in Pitana aliquando incoxi, & nigri veratri corticem. Hac ille. Quibus palam est à Galeni dogmate haudquaquam deviare Medicos, qui ubi in morbi signa concoctionis appareant, clementia medicamentis continuis quibusdam diebus in Syrupis exhibent, non solum in diuturnioribus, sed in aliis etiam morbis. Constat praterea ex hisce Galeni verbis non modo perquam recte dari posse in Syrupis clementiora haec medicamenta, sed etiam ubi morbi intensio remittitur, id est, ubi adhuc magis concoquatur materia, etiam valentiora, ut Elleborus Pitana incoctus. Quo fit ut nihil sit quod prohibeat, quominus possimus etiam nos hujusmodi medicamenta suo tempore propinare, & praesertim clementioribus admista, quod haec prater id quod alvum deiciunt, propria sua facultate manifestis subinde qualitatibus exuperantes humores preparant, quum fere omnia partim attenuent, partim incidant, partim aperiant, partim abstergant, quarum facultatum auxilio coctum crudo admissum facile separatur & expellitur, deinde propria horum medicamentorum virtute. Servari hanc modendi normam passim ab omnibus in universum Medicis, tam qui probant, quam qui improbant, in contumacibus febribus, animadverto. Siquidem ubi datis prius Syrupis ad coctionem facientibus, ac exolvente subinde pharmaco, febris non remiserit, ad alios statim properant, quorum vis humorem preparationi peridonea habeatur. Sed id plerumque cum Rhabarbaro expediunt, modo Syrupos propinantes, qui Rhabarbarum exasperant, modo in eisdem Rhabarbarum macerantes tenui linteolo exceptum & pluribus assiduis diebus propinantes. Ceterum perquam felicissime etiam dantur hoc modo alvum citantes Syrupi in frigidis ac modum & punitio-
 10 ris affectibus, quin etiam in iis qui ex adustis proveniunt humoribus, quorum concoctio vel tarde admodum vel fortasse nunquam sit futura, ideoque Avicenna Epilepticis quotidie his Hieram Hermetis propinari praecipit. Quin etiam Dioscorides anno toto quotidie Bryonia radicem drachma pondere Comitibus, attonitiis & vertiginosis propinendam suadet. Ideoque si fortiora & electiva purgantia medicamenta in hisce morbis non sine auxilio priorum dedere Medici continuis diebus, quid prohibebit ergo, quo minus nos in similibus morbis securus clementioribus utamur? ac etiam quandoque, ubi necesse sit ad electiva purgantibus, ut Galenus cum Elleboro faciebat? Nihil sane, nisi potius quorundam opinionibus, quam rationibus, & experientia adacti esse velimus. Eadem etiam convenire (ut diximus) in adustis morbis nihil mihi verendum est, cum Galenus libro secundo ad Glauconem, Cancrum purgantibus medicamentis, ex quibus sanitas sequitur, prompte succumbere scribit, & id tam diu facientem, dum praecipiat, donec sanitas pristina partis subsequatur. Id quod etiam repetit lib. 14. Methodi cap. 9. his verbis, Communis igitur curatio est, ut humorem unde vitium est, natum illico vacues simili vacuationis genere ei, quae in aliis tumoribus supra est comprehensa, mox prohibere potissimum si fieri potest, ne de cetero ejusmodi succus in venis colligatur. Sin id fieri nequit, saltem cum omnino ex intervallis vacuare & simul particulam firmare, ne quid humorum redundantia ad eam confluat. Quibus palam est nihil sane obflare, ubi in diuturnis & contumacibus affectibus vitiosi humores continue affluant, quin si medicamentis alvum deicientibus frequenter vacuentur, hac tamen conditione (ut Galenus inquit) ut ea iis misceantur, quae lasis languentibusque particulis robur conferre valeant. Cujusmodi sunt Myrobalanorum omne genus, Rhabarbarum, Rosarum succus, ac etiam acidi daelyli, quos Tamarindos vocant officina. Siquidem ubi frequentioribus evacuationibus aliquid non accideret, quod robur affectus particulis adderet, nihil profecto noxius esset, quam frequenter evacuare. Atqui quum
 20 omnibus palam sit, quod in punitosis morbis maxime conferat extenuatio, hac etiam ratione hi Syrupi conveniunt, ubi in diuturnis affectibus punita plurimum redundet. Quippe non solum idem morbi materiam paulatim partim preparabunt, partim educunt, eo quo praediximus modo, sed peculiariter etiam extenuabunt. Quod autem hac alvum ducentia medicamenta assidue sumpta corpora nostra extenuent, manifeste palam facit Galenus libro 6. cap. 8. de sanitate tuenda ubi obesos extenuare docet, his verbis. In his qui immodice sunt obesi, minuenda digestio est, augenda vero corporis exhalatio. Porro minuetur digestio assidua ventris dejectione, nempe assuescentibus nobis nutrimenti instrumenta quaecunque continent, ea statim pessum impellere. Corporis autem exhalatio augebitur, celeri exercitatione. De quo autem medicamentorum genere hic intellexerit Galenus, de his intelligam ego, de quibus meminit in libro 3. Methodi in Jecinoris inflammatione, nempe de Mercuriali, Cnico, Filicula, Epithymo, Polypodio, & hujusce classis aliis. Id quod apertissime declaravit Avicenna, Fen septima, quarto capite de corporis obesitate, sic inquit. Et medicina lenientes naturam, valde iis conferunt. Extenuant enim corpora quoniam convertunt cibum à venis, & ideo quando administrantur, multoties fit virtus attractiva pigra, & consuescunt vena evacuari ab eo, quod vadit ad eas apud quemlibet motum humorum ad intestina, & quando sunt medicina lenientes naturam, subtiliantes & diuretica, non perveniunt ad venas res magna ex nutrimento. Hac ille. Quibus facile patet hallucinari eos, qui in morbi Gallici curatione eos Gallici dejectionis medicamenta, quum ubi alvum ducentia illa eidem decocto admisceantur, illico deperdatur decocti ipsius propria facultas, quae sanari morbum Gallicum fatemur, quum facultas hac superari non possit, nisi alia sorte alterius medicamenti propria facultate, quae illi fuerit contraria. Nam sicut manifesta ligni illius qualitates calida & sicca minime impediunt in jecinore calida & sicca temperie affecto, ut in morbo Gallico semper evenire
 30 non ambigimus, quo minus vis illa occulta jecur ad suam temperiem naturalem restituat, ita nec ducentia alvum medicamenta id efficere valent, imo potius decocti ipsius vires augent, quod materiam continue minuunt & exiccationem augeant, adeo ut non opus sit tam tenui visum ratione uti agrotantes. His accedit multorum exemplum, qui cum nullo alio medicamento, nec simplici Guajaci decocto pluries sumpto sanari potuerunt, ipso tamen dejectionis medicamentis admixto, tandem sanati sunt. Atqui animadvertendum est, quod in frigidis ac diuturnis morbis, ubi humores praestati non sint, hi Syrupi alvum moventes propinari non debent, nisi prius ali-
 40 qua facta fuerit concoctio crudorum humorum. Sed haec cum valde calidis & tenuium partium medicamentis facienda non est, quod talium facultas concoquendi non sit, sed preparandi, quae jam concocta sunt, vel concoqui-
 50 caperint.

Nigrum veratrum & Polypodium in Pitana quotidie propinat Galenus. Quid agat electiva purgantia cum clementioribus admista Medicos omnes in diuturnis febribus, uti in Syrupis Rhabarbaro.

Dioscorides anno toto vitis albae radicem epilepticis praeparandis lauat. Cancrum frequenter diuturnis medicamentis purgantibus curat Gal.

Syruporum purgantium utilitas.

Obesorum corpora assiduis purgantibus medicamentis extenuare docet Gal.

Argumenta contra eos qui in cura morbi Gallici dejectionis medicamenta cum Guajaci decocto misceri prohibent.

Purgantia medicamenta cum Guajaci decocto magno dari auxilio. Quid servandum in propinadis Syrupis alvum deicientibus?

Quibus cu
medicame
tis humoru
crudorum
concoctio
fit moli
enda?

Qua ratio
ne quove
tempore
concocta
preparari
debeant?

Medicos o
mnes pluri
mum debe
re Maurita
nis autho
ribus.

Syrupi pri
mi ad pitui
tosos affe
ctus parare
di ratio.

Syrupi se
cundi par
di modus.

caperint. Namque si cruda adhuc existente materia, calidiora medicamenta propinentur, morbum proculdu
bio augebunt cruditates in venas pellentia. Non itaque cum his concoctionem moliri debemus, sed cum tempe
rate calidis, ut Galenus docuit, in quarto de ratione victus, commento quadragesimo quarto. Hoc autem non
solum fieri debet cum his, quae intus in corpus sumuntur, sed etiam cum his, quae exterius applicantur, nempe so
mentis & inunctionibus ventriculo & hypochondriis adhibitis, ut idem Galenus docuit, quarto de sanitate tuenda.
Qua in re maxime praestat Chamamalimum oleum & Chamamali florum decoctum. Namq; hu auxiliis fovetur
naturalis calor, adeo ut quiescentibus ob id humoribus commode concoctio fiat. Quippe quemadmodum quies tem
peratq; calor ad hoc maxime faciunt, e contra agitatio, quae a calidis valde medicamentis fit in humoribus,
quietem impedit, & naturalem calorem accendit, quo postea sit, ut non concoquantur humores isti, sed potius pu
trescant. Ubi vero concocta fuerit materia, vel saltem concoqui ceperit, securius calidioribus uti possumus medi
camentis ad ejus preparationem consiciendam, una cum exsolventibus alvum Syrupis, ut etiam antea dictum est.
At ubi humores praestati fuerint, cum ii veram concoctionem pertransierint, quanquam vera concoctione tunc o
pus non est, oportet tamen nos innatum juvare calorem, quo incoctos humores cum praestatis conjunctos conco
quat, adeo ut semper nobis opus sit, aliquam prius moliri concoctionem, antequam ad hosce Syrupos veniamus. Pos
sem quidem adhuc tibi plura de re hac in medium adferre, quinetiam ostendere, quod multi sint inter recentio
res, ut Montanus ille clarissimus, qui hujusmodi utuntur Syrupis experientia docti, sed ne Minervam docere vi
dear, lubens ea omnia praefero. Addam autem tantum hoc, quod plurimum Medici debeamus Mauritanis, qui
nobis hac tam salubria ostenderunt medicamenta, quibus tutius uti possumus, tam in diuturnis quam in acutis
morbis, in quib. non nisi magno cum agrotantium discrimine electivè deiecientia medicamenta propinari possunt.
Nunc autem reliquum est, ut pro tua facta petitione, hic tibi describam, quo pacto hosce Syrupos parare soleam, 20
in pituitosis & atrabiliariis affectibus, quinetiam in morbi Gallici curatione. Quod & sciam supervacaneum esse,
quod non desint praclarissimi Medici qui ante me similes descripserunt Syrupos, ne tamen fortasse putares me hoc
laboris velle subterfugere, hic habes, quo ego utor in pituitosis & Melancholicis affectibus.

Sumito itaq; Adianti

Aspleni

Betonica

Agrimonii

Intubi

Cichorii

Amaraci

Florum Stachadis

Salvia

Rorismarini

Radicum, Foeniculi

Petroselinii communis,

Asparagi

Eryngii

Centaurii majoris

Polypodii contusi drachmas V I.

Seminum, Anisi

Foeniculi

Anisi

Coriandri

Agallochi drachmas II.

Santalorum Flavourum

Alborum

Fervesacito hac omnia servato coctionis ordine, in aqua libris decem ad tertias, & subinde mundo lin
teolo percolato.

Sumito deinde, Foliorum Senae orientalis libram.

Cinnamomi electissimi drachmas X.

Florum cordialium Sing. unciam.

Excipito hac omnia simili vitreato vel stanneo vase angustis orificii, & affuso decocto, praescripto ferven
ti, macerentur in calido loco, occluso vase ore duobus diebus continuus. Demum colentur.

Sumito item hujus diluti li. III.

Diluti Rosati pluribus rosarum macerationib. parati, vel succi rosarum puri, ubi dilutū non esset ad manū l. II
Sacchari libras III.

Coquito ad tertias, nunc addito Rhabarbari selecti crassiuscule secti fescunciam. Turpeti optimi semin
ciam, & coquito usq; ad Julapii consistentiam. Demum sacculo lineo percolato, & vase mundo asservato.

Atqui si compendium desideras, hoc aliud parari jubeto, minori tempore ac labore.

Sumito, Foliorum, Senae orientalis uncias. IIII.

Absinthii Pontici manip. Semif.

Adianti

Aspleni

Intubi

Cichorii

Melissophylli

Betonica

Hyssopi

Agrimonii

Radicum, Foeniculi unciam.

Petroselinum
 Apij
 Asparagi
 Polypodij
 Eryngij
 Glycyrrhizae mundatae drach. III.

Sing. drachmas VI.

Seminis.

Anisi
 Foeniculi
 Apij
 Ammi

Singulorum Semiunciam

Cinnamomi selectissimi drachmas V.

Rhabarbari optimi drach. VI.

Turpeti gennini drach. III.

Agarici crudi praestantissimi semiunciam.

Coquito omnia in aqua quod sufficit, servato legitima coctionis ordinem ad tertias, & deinde addito Sacchari albi quantum sat fuerit ad conciliandam dulcedinem. Praebeto quotidie diluculo uncias quatuor, aut quinq, pro morbi, aetatis, & virium ratione.

Ceterum ubi velis his uti medicamentis, in Melanchol. affectibus, Epithymum & radicem nigri veratri cortices pro arbitrio addito. Quinetiam Myrobolana, Chebula, Empellica Nigra, cum in dilutis, tum etiam in decoctis.

In morbi Gallici autem curatione ita parato.

Sumito

Fumariae

Adiantum

Asplenium

Intubi

Agrimoniae

Cichorii

Pulegii

Betonicae

Melissophylli

Florum

Lupulorum

Stachadis

Borraginis

Buglossi

Rosarum rubearum

Radicum,

Glycyrrhizae

Foeniculi

Borraginis

Buglossi

Centaurii majoris

Polypodij uncias IV.

Seminum

Anisorum

Peoniae

Foeniculi

Corticum

Myrobalanorum

Chebularum

Emplicorum

Nigrorum

Radicum Ellebori nigri unciam.

Zedoariae drachmam.

Santalorum Flavourum

Alborum

Singulorum manip.

Sing. unciam.

ecujusq, semiunciam

Sing. drach. X.

Sing. semiunciam.

Coquito omnia in aqua quod sufficit, servata legitima coctionis norma, & deinde linteolo percolato.

Sumito deinde, Foliorum Sinae orientalis libram

Epithymi Cretici uncias IV.

Cinnamomi selectissimi minutim concisi unciam.

Excipito tria haec fictili vel stanneo vase bene ampliori, & deinde affundito decocti praescripti ferventis lib. VI. & concluso vase ore ne quid expirare possit in loco calido collocato, maceratoq, sic horis quinquaginta. De-
 mum percolato.

Sumito post hujusce Diluti lib. IV.

Diluti rosarum crebris macerationibus parati, vel succi rosarum puri ubi dilutum non sit ad manus, libras II.

Syrupi de pomis Sabor Regis libram.

Sacchari libras III.

Coquito ad tertias, postea addito Rhabarbari in tenues particulas secti semiunciam. Et coquito deinde quousq, concipiat Julapii consistentiam, postea colato & asservato. Propinato mane binas uncias, & usq, ad tres, ubi adstrictior fuerit alvus, additis Guajaci decocti uncias quaternis quiniive. Quiescat deinde affectus, nec sudet. Vespere sumat decocti Guajaci simplicis horis tribus ante cenam uncias septem & sudet. Et post sudorem ebibat ejusdem decocti uncias quatuor, & post horam capiat cibum. Ubi autem compendio sine medicamentum parari cupias, ita rem expedito.

Sumito,

Syrupus in
 melanco-
 licis affe-
 ctibus.
 Syrupus
 Guajaci de-
 cocto ad-
 miscendus.

Syrupus
 compendi-
 osior.

Sumito, Decocti primi Guajaci lib. V II.
 Foliorum Senae orientalis lib. V,
 Rhabarbari selecti unciam.
 Epithymi drachmas X.
 Polypodij semicontusi uncias V.
 Radicum Borraginis
 Buglosi
 Glycyrrhizae } Sing. fescunciam.
 Seminis Anisi unciam.
 Animi semiunciam.
 Florum cordialium singulorum unciam
 Santalorum Flavorum }
 Alborum } cujusc, drac. III.

Coquito simul omnia, servato coctionis artificio ad tertias, deinde addito Sacchari quod sat fuerit ad conciliandam dulcedinem. Præbeto diluculo senas uncias, nec affectum sudari finito. Reliqua expedito ut in altero diximus.

Hac boni consulas velim, mi Ulrice dilectissime. Interim si quid aliud habeo, quod tibi gratificari possim, velim intelligas, nihil mihi esse tam carum, quo minus illud tibi etiam impertiar libentissime. Vale. Praga.

JOANNES CRATO MEDICUS,
 Petro Andreae Matthiolo.
 S. P. D.

Hortatur Crato Matthiolum, ne ob malevolorum insectationes à Republica juvenanda suis studiis se dimoveat.

Contra
 Guilandi-
 num.

Eneficam tuam naturam & publici commodi studiosissimum plurimam amavi: ac cum laboribus tuis saepe suavissime perfruar, aliquoties mihi in animo fuit, tibi pro mea parte gratias agere, teque, si quo modo possem, in curriculo industria, in quo tibi malevolentia atque impudentissima maledicentia, impedimenta quaedam obijciuntur (et si virtus tua confirmatione nostra non egeret videatur) confirmare. Sed amoris atque officij mei iter nescio quid impedivit, nec inepto movendi partes, quae sunt prudentiae, mihi assumere volui. Cum autem intelligam, te singulari studio iterum in eo esse, ut Dioscorides illustrissimus ab ingenij tui praestantia & artificum manu conspiciatur, hac exigua quidem, sed grati atque benevoli animi mei significatione tibi calcare addere visum fuit, ac si hoc pateris, rogare, ne Aetolici Borussi, aut aliorum insectationes à laudabili instituto te dimovere patiaris. Minime recta via laudem asseclant, qui eam ex alterius ignominia petunt, & maledictum maledictor trudere, perinde est ac insaniam insaniendo depellere. Tuis laudibus, quas omnis posteritas exceptura est grates, tua fama, Borussus ille conquisitis monstris vocabulorum ineptissime, parum apud bonos & virtutis rectig, amantes nocuit. Leves si commovit suae pessime consuluit. Unica autem Socratica ratio respondendi convenientissima videtur: Nihil respondere, & plagas ac si asinus calcet percussisset, a quo animo pati, praesertim cum vera proferre atque, tueri absque altercatione & diminutione liceat. Sed nescio quomodo de labor ad id quod huic Epistola non erat propositum. Illud ostendere significatione aliqua, ac potius tibi confirmare tanquam Syngrapha volui, te (si quid hoc tua refert) à me non solum propter tua in rem Medicam praclarissima merita, valde amari, verum etiam propter exquisitam doctrinam & industriam excellentiam singularem, tanti fieri, quanti ab eo potes, qui eximias ingenij tui dotes & virtutes intime novit, candidissime aestimat & perspectissimas habet. Hunc meum animum, si ulla re verius, atque evidentius, quam literis probare potero, efficiam, ut id quod sum, me tui studiosissimum & amantissimum cognoscas. Nobilem & praestantem virum dominum Sauromannum, ut ex his meis literis, tanquam me, amanter complectaris, magnopere peto: Bene vale. Vuratislava.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,
 Johanni Cratoni. S. P. D.

Respondetur praecedenti epistola. Detegitur quanta sit in historia plantarum Guilandini imperitia, & ejus nonnullae discerpuntur calumniae.

On dixerim facile, mi Crato, quantum mihi placuerit tuum de Borusso illo impudentissimo iudicium, non certe quod gaudeam doctos viros inimicitias suscipere cum obrectatoribus meis, sed quod illorum testimonium, apud omnes inclarescat nefarie & prope dixerim scelerate istos mecum agere, dum maledicij & virulentis scriptis invidiam mihi & laboribus meis facere nituntur. Id quod ita magno cum affectu, tamque pertinace animo agunt, ut tanquam rabie correpti canes, sic illi ira adversus innocentiam perciti latratibus & morsu, aut sicut tu prudenter dixisti, etiam calcibus tanquam asini quidam me impetant. Atque, utinam quanto strepitu spiritusque, provolvunt criminationum maledictorumque suorum seditatem, tam firmis argumentis, aut saltem probabilibus veritati patrocinari si non possent.

[illegible]

Laudatur
Cratonis
confilium

Nebulonũ
Sycophan-
tarum que
munus,

Guilandin
apologia.

Guilandini
objectio in
folio & Ma-
labarbro
explosa.
Calumnia
in Cassia &
Cinamo-
mo confu-
tata.
Cassiam
transmuta-
ri in Cina-
momum,
non cōtra,
contra Gui-
landini in-
scitiam.

Guilandina
sententia
in Viburno
improbata

Calumnias
in Armeni
Bolo con-
futata, no
esse Sinop
cam terra

577

Zedoariam
vulgarem
non esse
Costum

sanguinis profluvium, quemadmodum & Galenus usus est, ubi Lemnia terra non erat ad manus. Quia in
non obscuras sane vires retinet. Zedoariam praterea legitimum esse costum, ut impudens somniavit Guilandj-
nus, negabunt proculdubio Dioscorides & Galenus. Ille quidem quod Helenii radicibus, quae vegeta magna sunt,
Costum adulterari scribat, hic vero quod pluribus in locis asserat Costum ex discussoria & adstringente constare
facultate, & adeo eximii fragrantius, esse odoris, ut non minus ad unguenta odoratoria paranda ejus apud anti-
quos invaluerit usus, quam malabathri, amomi, casia atque myrrha quibus tamen tum notis tum facultatibus
Zedoaria prorsus destituitur, cum potius graviter, quam suaviter oleat. Adde quod Costo Galenus leviculam
plane amaritudinem & validam tribuit acridinem. Sed haec in Zedoaria contrario modo se habent, cum in
ea validior amaritudo, & acredo remissior gustu facile deprehendatur. V. I. Saliuncam quoque non esse Celticam
Nardum manifesto indicat Plinius libro 21. quippe qui uno & eodem capite, de utraque speciatim egit, tanquam
de plantis inter se differentibus. Nec prater id, eatantum iis disident notis apud antiquos autores, sed etiam
natai solo & viribus. VII. Nec minus in censendo albo Dictamno, quod Dioscoridis Tragium facit, hallucina-
tus deprehenditur sordidus hic Matthiomastrix, cum Tragium Dioscoridi sit semine, folio, ramis, singulis Len-
tisco minoribus, Dictamni vero hujusce folia, triplo Lentisci foliis majora habeantur. Adde quod è Tragio la-
chryma distillet, quae illita spicula & vulneribus ejiciat. Id quod in alba Dictamno nusquam haecenus visum est.
VIII. Cneorum quod videat inter adulterinas Thymaleae nomenclaturas habere Dioscoridem, quodq; habeat Ga-
lenus libro nono, capite tertio de compositione medicamentorum ex Archigene *ἡ δὲ νῦν πορὶ τῶν ἰατρικῶν φαρμάκων* nardus
quinetiam quod scribat Plinius lib. 23. cap. 21. Thymaleam aliquibus Cnestrum, aliquibus Cneoron vocari, id quod
me adnotasse ignorabat, non sine ingenti latratu barbarus ille Canis me adoritur. Verumenimvero, si tantum rei
herbaria peritia, quantum maledicentia haberet, facile quidem novisset utrumq; Theophrasti Cneoron, à Dio-
scoridis & Galeni Cneoro pluribus differre notis, quinetiam à Cneoro, de quo hoc loco meminit Plinius. Theophra-
sto duo Cneori genera descripta reperio. Album quidem odoratum & nigrum inodorum. Atqui utrumq; radice ni-
titur grandi alteq; descendente, floretq; post aequinoctium autumnii, & multo denique tempore floret, humiq; se
spargit. Thymalea vero Chamaleae ambae graveolentes sunt, grandi alteq; radice haudquaquam nituntur, nec
florent, nisi Vere inchoante, nec humi procumbunt. Adde quod nigro Cneoro folia, Tamarici reddidit Theophra-
stus. Sed ejusmodi folia, nec Chamaleae, nec Thymaleae insunt. De hoc albi Cneori genere meminit Plin. lib. 21. c. 9.
inter odoratas plantas, quibus ad coronas utebatur antiquitas, & Castream appellari Igino scribit, quem postea
sequutus est Gaza. De altero vero Cneoro, de quo Dioscorides & Galenus scripserunt in quo Gnidium granum na-
sci ait, meminit u loco superius citato. Scribit de Gnidio grano Theophrastus statim simini ac de pipere egit, non au-
tem, ubi tam diligenter Cneori historiam describit lib. 6. c. 2. de plantarum historia, inquit, qui Gnidium granum
non ignorabat Cneori non esse fructum. Plura autem reperio plantarum similia nomina, quae tamen varias deo-
tant plantas. Telephium planta per se est, ita proprie appellata. verum & sempervivum tertium ipse quoq; Diosco-
ridi Telephium appellatur. Helxine, Partenium idem appellat Dioscorides, Asarum, Baccarem, & Asplenium He-
mionium, cum tamen Partenium, Baccharis, Hemionium alia per se sint plantae. Haec qui ignorant, & de his ra-
tiocinari volunt, nil mirum si à peritis derideantur. IX. Imaginem quam pro Limonio appropinquavi genuinum Ben-
rubrum Mauritanorum una cum vulgo esse pronuntiat, cum tamen nullis notis Ben ipsum referat. Feram tamen
patienter, quae hac incensura, de sylvestri beta contra me asserit, quod eadem de re, longe magis laceret Galenum,
ut Plinium servet, qui aliorum fidem sequutus, in quam pluribus deceptus, est. Is enim Limonium sylvestrem Be-
tam esse ait. Quo fit, ut non Galenus neque Matthioli, qui de Limonio satis superq; scripserunt, male herbarius
(ut ille inquit asinus) Betam sylvestrem subtrahere cupiant, sed Plinius & Guilandinus, id facere nitantur. X. 40
Bacciferam Sabinam si nusquam vidit, tam summus plantarum indagator, cui Fuchs, & Matth. reprehendit? Matth.
scio ego è Baccifero ramo suam appropinquasse Sabinam, nec vereor quinetiam Fuchs suam quoq; ex viva planta de-
lineari curaverit. Sed hujusce tam severi Rhetorici censuram inanem, infirmamq; pronuntiant Avicenna, ac et-
iam Serapio, qui de Sabine baccis apertissime meminere, & in medicum usum vertere. XI. Porro jam ad stuporem
usque hujusce calumniatoris insolentiam, infidelitatemq; demoror, quod mentiri non erubescat, scripsisse me Ce-
dram magnam bacciferam esse arborem. Homini tam procacis mendacium deprehendant, qui mea legerunt in
Dioscoridem commentaria. XII. Quid dicam etiam de hujusce blateronis in consilagine censura, ubi mentiri tam
temere audeat? Inquit enim, quimmo etiam affirmat, Plinio, Columella, Vegerio, Absyrioq; Veratrum album
Consiliginem vocari, cum tamen horum nemo id ullibi scribat. Consiliginis radicem inquit Plinius deploratis in
Phthisi praestantiss. esse medicamentum, sed bibi debere ex aqua habentem, asidue sub lingua. Ubi autem legerit
novus hic Aesculapius albo Veratro curari posse Phthicos, subdiq; id Glycyrrhizae vice sub lingua, recitet is inter
cetera quae refert, deliramentum.

Cneorum
Castream ab
Igino ap-
pellari.

Guilandinus
ignorantia
in censendo
Ben rubro.
Galenus à
Guilandinus
impugna-
tione de-
fenditur.
Sabinam
Bacciferam
reperiri.
Guilandinus
ca umnia
in Cedro
explofa.
Veratrum
album non
esse consi-
lignem.

Herbam
Bellado-
mam non
esse Man-
dragoram
Calumnia
in fornifi-
co Solano
exclusa.
Rotundum
piper non
esse Cube-
bam.

Santala no-
stri usus le-
gitima.

Latetur futura posteritas tantum se medicum habitura, qui hac consilagine tabidos ab inferis revocet ad vi-
tam. XIII. Solanum majus, Italis herba Belladonna vocatum, Mandragoram esse Theophrasti contendit, unica
tantum racemorum nota, cum tamen, nec foliorum, nec florum, nec caulium, nec radicis usquam meminerit
Theoph. Non enim plantae ex racemis tantum, ut ex auribus Asini cognosci possunt, sed aliis pluribus notis XIII.
Somnificum à Luca Ghino acerrimo simpl. indagatore Pisis mihi transmissum est sine floribus, crocatis baccis, foli-
culo obteclis, frequentibus caulibus, foliis plenis, malo cotoneo emulis, & (ut Theoph. inquit) pilosis, & in ima
parte latioribus, radice subalba, ut in sicca planta idem assignat Theophrastus, & ut Ghinus assererat, saxosis lo-
cis & maritimis nascent. Haec itaq; si perpendamus notas, vanam acerrimi sophistae censuram, facile è suis de jectie-
mus praesidiis. XV. Rotundum piper Indicus jam negotiator factus, Theophr. Cubebam esse statuit. Sed videat dili-
gentius oportet, invertatq; piperis acervos, si ad mentem revocari cupit. Ibi enim innumeras reperit rotundi pi-
peris baccas, subrubro adhuc putamine obductas, minime rugosas erui amulas, tegmine, carneq; constantes (ut
idem inquit Theophrastus) sicut Laurina bacca. Cubeba enim intraputamen non carnem, sed nucleum inclu-
dit, qui longe magis amarorem, quam ullam respicit acridinem. Majori sane injuria affici non poterat Theophra-
stus, quam illi genuinum rotundum subtrahere piper, ac si tam notum aroma illi fuisset ignotum. XV. I. Ad
reliqua de Myrtidano & Myrrhidano, quod is rotundum piper facit, apud Hippocratem respondebit Galenus
quem ille temere reprobat, libro de obscuris Hippocratis vocibus. XVII. Santala nostri usus, contra hujusce
convitiatoris opinionem, Mauritanorum esse Santala perpetuo crediderim, sed aberrasse eos in eorum tempe-
ramento, una cum ceteris doctissimis Medicis, non ambigo. Quae de mero & amaraco scripserim qui legerunt in
meu

- meis in Dioscoridem commentariis, merito hunc damnabunt calumniatores, & omnium mendacissimum promulgabunt. XI X. Fabariam, quam tam temere Telephium non esse me putasse censet, si quis Telephii modo calidam absterforiamq; dixerit, hunc extremo laborare stupore, quis non asserat? Hanc si (ut in commentariis nostris diximus) Telephium facere volumus, dicamus necesse est, hisce facultatibus nostram carere Fabariam, ob eam soliq; nostri temperiem, ut de Cyrenaico Aro scribit Galenus. Sed Telephium Theocrito Nicandri Scholiastæ vocari Scorpioidem nostram, nihil sane moror, quod plantis pro regionum more diversissima sint nomina. Sat quidem mihi est, hanc plantam Dioscoridis Scorpioidem adeo per omnia referre, ut nulla prorsus nota sit, quæ reclamet. XX. Caterum quantum in censendis Dioscoridis nostri plantis valeat huiusce Pseudocrateva iudicium, quis non noscet in censendo Amello. Jam saviorem illum in Vergilium video, virgis una colligatus, ad ejus compescendam insectiam. Siquidem cum is florem, non herbam describat, serula excipiendum hunc esse putat, qui pro Amelli flore, vel Chelidonii minoris, vel Primula Veris folia, dubia & incerta sententia accipiendum censet. An quisquam, nisi stolidus amensve, non videt nullam caulium sylvam ipsamq; ingentem (ut Vergilius idem scribit) Chelidonio minori, aut altera illa planta extolli? Taceo saporis asperitatem, quæ in hisce plantis nulla reperitur, quin etiam florendi tempus prætereo, quod tantum Vere ipso inchoante floreat Primula veris ac pariter Chelidonium illud adventantibus ad nos hirundinibus, Amellus vero autumni tempore, intonsis a falce jam vallibus. Præter hæc cum florem, non herbam describat Vergilius, de foliis illi sese in toto floris ambitu circumfundentibus scripsisse necesse est, non de herba cujusvis foliis. Atqui sane demiror, quod etiam ut tertium Amellum in medium asferret, majorem non attulerit Persicariam, quod hinc longe evidentiora, quam illis allatis plantis nigra illa stigmata in foliis videantur, ut numerosiorem in Amello progeniem relinqueret. Caterum cum te virum doctissimum esse intelligam, cui mihi non opus sit, hæc omnia explanare figmenta, cumq; jam ad nauseam usq; de his aliis disputaverim, plura hic Guilandini somnia nunc explanare non libuit, quin etiam ea potissimum causa, ne mea ingravescentia jam ætatis momenta, quæ in posteritatis & Reipub. commodum mihi conferenda sunt, in hisce confutandis inanitatibus conteram. Borussum hunc divina esse indole facile intelligo quod non sequi tantum naturam, sed ei præire, non illam explicare, sed novam per seipsum condere velle videtur. Non dubito, quin ubi ex India in Italiam redierit, modo interim elementa, tam sublimem nobis non rapiant nature indagatorem, aliam naturam in Europam sit allaturus, quæ inauditas plantarum animaliumq; transformationes nobis pariat. Verum si hæc duce suos etiam inhumanissimos non transformabit mores, non deerunt Reipub. vindices, qui Cacodæmonem hunc ad inferos repellant. Nam & in Hetruria Fraxinum nasci scimus, quæ non tantum virium facultate, sed ligni etiam robore huiusce Borussiacæ vipere venenum coercere potest. Gregium vero excogitavit Symbolum, quo ad suum Oenopolium potantes alliceret. Quid enim stultius, quid insolentius, quid deniq; inconsultius, quam unus tantum hominis causa universam in se concitare regionem? Et quam regionem? Hetruriam namque quæ everti se imis a fundamentis optavit potius, quam publicas, injurias impunitas relinquere. Audio a fide dignis hunc maledicorum obrectatorumq; Coryphaum, sua è patria exulare publico montis Regii Academia decreto, quod seditiones nonnullas excitasset. Ideo mirum nobis esse non debet, si eo in Italiam rejecto ilico ibi plura corrumperet & male admodum olere cepit. Agasinem Roma, & in Sicilia primum (ut audio) egit, quod tanta fuerit illi penuria panis, ut aliunde sibi victum comparare nequiverit, quam ex allatis è montibus suis cum asino radicibus, cum quo, cum tam diu versatus sit, nulli mirum videri debet, si asininos induerit mores. Facinorosum hominem nebuloni huic similem nunquam antea genuisse Borussiam, facile intelligo ex illius gentis bonorum doctorumq; virorum moribus, quibus cum & in Italia, & in Bohemia, ac etiam in Polonia non parva mihi intercessit consuetudo. Inter quos sunt Valerius Fidlerus, Matthias Stojus, ambo Borussiaci Principis Medici, Joannes VVillebrochius apud Serenis, Ferdinandus, Archiduxem Austria, &c. collega meus, Robertus Finckius Serenis, Regina Poloniæ Physicus, Bartholomæus Vuagnerus, qui in amplissima Repub. Dantiscana medicinam facit, & alii plerique, quos partim de facie partim ex scriptis novi. Horum doctrinam, humanitatem, pietatem, fidem, modestiam, insignemq; animi candorem, nescio quibus verbis, prout merentur, extollere debeam. Quod sit, ut credam hoc monstro patria pulso, nihil ibi posthac facinoris, factorisve esse reliquum. Sed ignosce obsecro mi Crato, si doloris justissimi vehementia longius provectus, molestias omnes animi mei, in tuum amicissimi mihi hominis sinum ita confidenter effudi. Leniri enim mihi aliqua ex parte videtur dolor meus, cum est, cum quo quasi partiri eum, vel colloquio, vel per literas commode possum. Caterum velim tibi persuadeas me eam amicitiam, ad quam me tui primum libelli jam sapiam in vulgum editi, deinde etiam nuper scripta humanissime ad me epistola invitavit. sancte quo ad vixero culturum, & ubicunque occasio aliqua se dederit tua fama, & commodis tuis, omni studio servitutum, Vale.

THADDEUS NEMICUS A HAGEK

Medicus, Petro Andreæ Matthiolo,

S. P. D.

Queritur quid sint bacca piscatoria, quas Germanicæ officina vocant
Cotulas Elephantinas.

- 60 Uus erga me amor, & benevolentia cum summa humanitate conjuncta, Doctissime Matthiolo, facit, ut liberius de communibus nostris studiis, vel præsent, vel per literas, dum ita fors fert, tecum colloquar. Quare etsi nihil mihi posset accidere gratis, tamen quod tuo illi me amoris nihil adhuc reddere potuerim, præter parem benevolentiam, & perpetuo memorem, pro tuis quam plurimis officiis erga me, voluntatem, aliquo animi angore afficior. Cui quidem, tum demum aliquid adjumenti & levationis adferre videor, quoties mihi in conspectum propono, Deum & naturam ideo sane te præclaris illis dotibus animi & fortuna ornare voluisse, ut haberes & occasionem bene merendi de cæteris, & liceret etiam ex tuo abundanti & perenni doctrina fonte, uberrimam haurire cognitionem. Id quia & mihi jam sæpe contigit, hanc felicitatem mihi gratulor, & tibi mi Matthiolo maximas ago gratias. Et quia nihil est quod vicissim nunc à metibi præstari possit, te rogare non desinam, ut tantisper meum in te redamando animum & benevolentiam

M M 2

Fabariam
non esse
facultate
Telephii.

Nicandri
Scholiastæ
Telephium
quid?

Guilandini
in Amello
manifesta
insectia.

Fraxinum
in Hetruria
nasci ad
coercendam
Guilandini
petulantiam.

Borussorum
Doctores
laus.

Pharma-
cum ad ca-
piendos pi-
ces.

lentiam parem feras, donec majoribus aliquando officii tibi eundem declaravero, quod ad presentes literas attineat, cur eas ad te scribam, et si conjectura adsequi potes, percontari me quidpiam ex te in doctrina simpli. (nam de his potissimum inter nos colloquia, & sermones miscere solemus) tamen ne diutius te detineam, ordine rem exponam. Paucis ab hinc diebus, accessit quidam meam officinam Pharmacopœam, & petuit sibi vendi, nostro idiomate Gebulas, officinæ Cotulas Elephantulas vocare consueverunt. Et quoniam illas jam olim plene cognoscere desiderabam, hac recordatione vetus illud desiderium nova quadam & ardenti cupidine usque, eo in me exarsit, ut non conquiescerem animo, donec quidnam essent, ex te cognoscerem. Nam qui eas explicasset hactenus, quod sciam, vidi neminem. Solus Fuchsius præclara eruditionis vir ab animali Elephantæ eas vocari putavit. Sed verisimilius fortasse est, grana alicujus plantæ esse, de quo quidem, quæ tua sit sententia, malo potius te dicentem audire, quam incertis agitari opinionibus. Hactenus præterquam ad capiendos pisces, quod equidem sciam, nullius usus erat in Medicina. Solent autem eas miscere cum veteri caseo, melle & farina tritici. Inde formant globulos, seu pilulas pisi magnitudine, quas in flumen, ubi piscium concursus frequentior fieri consuevit, projiciunt. Alii hac sequenti compositione utebantur, quæ & ego, dum essem adolescens, delectabar, non quod tenerer studio capiendorum piscium, quam quod vehementer admirarer artem & effectum. Sic autem habet prædicta pharmaci compositio. Summito Cotularum Elephantularum, Adipis agni, cujusque, semiunciam, casei antiqui fescunciam, & Canabini seminis unciam. His addito seminis Anethi, Hyosciami, cujusque, drachmas tres, farine tritici drachmas duas, mellis drachmas sex, Capbura drachmam unam. Hac omnia in mortario in massam redigantur, & fiant inde catapota pisi magnitudine, quæ flumini placido injecta (ne videlicet rapidius flumen pisces alio abripiat & deferat, unde posthac tolli non possint) & à piscibus devorata, paulula interjecta mora, eos insatiant, ut hinc inde nunc in flumine discursent, nunc moveantur in orbem, magna cum voluptate adolescentum. Mox fatigati & jam sere exanimis, in summo fluminis natantes, reticulo piscatorio extrahuntur. Extracti subito, vel exenterantur, vel in recentem aquam conjiciuntur, ejecta prius ex illorum ore pilula devorata quæ plerumque adhuc in faucibus, ex ventriculo fortasse eorum rejecta, hæere solet. Plerique, redeunt ad se, & quasi reviviscunt, quod etiam quibusdam accidit, si forte paulo diutius, vel in flumine relinquuntur, vel vi fluminis in altum locum deferantur. Sed piscatoribus ejusmodi captura piscium odiosa est. Itaque, qui sic pisces capere aestimant, locum fluminis solitarium deligere solent, ubi nec à quoquam cõspici, nec in ejusmodi captura deprehendi possint. Quod vero ex illo pharmaco sic insatiantur & extinguantur pisces, si natura illarum rerum, quæ in commisionem veniunt, consideretur, omisit interim cotulis, non agere deprehendi potest. Duo enim sunt summa & præcipua, quæ circa illam compositionem in considerationem veniunt, quorum alterum est, quod delectat & allicit, alterum quod perniciem adfert. Quæ delectant sunt hæc tria, farina tritici, mel & caseus: constat enim his plurimum pisces delectari: reliqua exitiosa sunt piscibus. Commiscentur autem delectabilibus ne frangantur deprehendantur. Sed interfecturi muscas exhibemus. Arsenicum melle mistum: hinc proverbium: Sub melle fel & venenum. Semen Cannabis & Anethi calida sunt & sicca, præcipue verò Cannabis caput ferit. Ac cotulas illas ejusdem esse facultatis, ac substantiæ calidæ & igneæ ipse gustus indicat. Adeps seu Sebum sensus hebetat, & somnolentiam inducit. Camphora nimia frigida stupescit, & Hyosciamus peculiariter exitiosus est piscibus. Habet enim vim delecteriam & mentem maxime turbat. Itaque non mirum est, si pisces ex devoratione talis pharmaci sic veluti inebrientur & pereant. Sed ego cesso ulterius rationem compositionis excutere, quin potius, ea omnia, tuo diligentissimo examini, & acutissimo judicio relinquo, & ut ad me de hoc toto negotio perscribas, vehementer rogo. Bene vale. & me ut facis, ama. Praga.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,

Thaddæo Nemico, à Hagek Medico

S. P. D.

Respondetur questioni præcedenti, & declaratur cur piscatoria bacca
à Germanis Pharmacopœis Cotula Elephantina
sunt appellata.

Cotulæ
phantinx.

Tithymali
omnes pi-
ces necant

Boni consulas velim, quod petitioni hactenus tuæ non respondi. Nosti enim quot quantisque, semper negotiis occupatus, quo sit, ut non dubitem, quin tuipse meam excusaveris tarditatem. Amo te (ita Deus me amet) vehementer ob tuas in primis animi dores, tum deinde ob multa abs te in me collata officia, adeo ut voluntas, mihi non desit tuæ in me voluntati pariter, ac æqualiter correspondendi, modo pro tua de me expectatione, id tam facile præstare posim. Equidem tametsi in indaganda describendaque, simplic. medic. historia consenuerim, tamen nihil unquam de rebus dubiis affirmare ausim. Ideoque cum id perpetuo vitaverim, nescio sane quo pacto in re non solum dubia, sed peregrina, & cujus historia hactenus nobis à nemine, quod sciam, tradita est, aliquid certi verique, asserere posim. Baccas, quæ pharmacopœorum vulgus, Cotulas Elephantinas appellat, notas satis habeo, quin etiam earum vires. Sed à qua proveniant planta, vel an ab herba, vel frutice, vel arbore, cum prorsus me lateat, non est quod putes, id tibi aperire posse Matthiolum. Qui Alexandria Aegypti ad nos mercimonia convehunt, nudas tantum baccas ferunt, quarum permulta suis adhuc racematim hærent pediculis, hederæ corymborum modo. Id quum pridem non animadvertissem, putabam has Tithymali alicujus esse fructus, quod Tithymalis omnibus necandi pisces certissima sit facultas. At qui tractu temporis cum diligentius hæc baccas examinarem, nec iis necari pisces, sed in soporem, vel stuporem agi viderem, priorem coactus sum deferere sententiam. Quo factum est, ut posthac mihi persuaserim alicujus soporiferæ stirpis illius regionis, à qua deferuntur, eas esse fructus. Non tamen dicam Somnifici solani, Dorichnii, aut Mandragora, quod hoc minime compertum habeam, sed alterius fortasse plantæ, quæ si non genere iis comparanda sit, viribus nihilo secius similibus habeatur. Sed non desunt præclara eruditionis Viri in Germania, qui ab animali Elephantæ eas vocari putent, quod in Germania perperam hæ Cotula Elephantina à Myropolu (ut puto) appellari cœperint. Scio quidem non deesse inter hos qui asserere non sint veriti, Elephantinas vocari quod Elephantis gratiss. sit cibus. Sed iis à veritate longe sane aberrant, ut statim audies. Alia primum sunt hæc baccæ

- ba bacca in Italiam, nullo appellata nomine, quofactum est ut nostro Idiomate vocata sint à Venetiis negotiatoribus Coccole di Levante, id est, bacca orientales. Coccole enim Italici, Venetique, praesertim, nihil aliud designant, quam baccas: nec aliud Levante, quam Orientem. Hoc nomen postea in universam Italiam divulgatum est. Deinde verò cum à Germanis mercatoribus una cum ceteris peregrinis mercimoniis deferrentur in Germaniam, vocatque eas audivissent Venetiis Coccole di Levante, iidem Italicam linguam sua aspera prolatione corrumpentes Cotulas di Elephante eas ipsas vocavere. Quam vocem, sive nomenclationem recipientes, subinde Pharmacopœi Cotulas Elephantinas has baccas Latine appellare ceperunt. Nomenclationis origo tam apud Italos, quam apud Germanos sic habet. Nec est, quod plura quam hac de orientalibus baccis à me expelles, quod nemo harum historiam (quod sciverim legerimque) hactenus descripserit. Quantum autem ad Pharmaci parandi ex Orientalibus hisce baccis rationem attinet, ad fallendos pisces, etsi de omnibus, quae in illud veniunt, medicamentis, usque adeo sis ratiocinatus, ut nihil ferè addi posse crediderim, ne fortasse tamen subterfugendi laboris causa, me nil de hac re ad te scribere velle putares, si id silentio praeterirem, & ne potius assentatoris, quam fidelis amici consilium me sequi censes, si tuum in hac re iudicium praeceteris laudarem, relinquere sanè non possum, quominus meam, ut rogas, tibi de his aperiàm sententiam. Placet sane (ut ingenuè fatear) quae de tritici farina, melle & caseo asseris, quin etiam quae de Canabino & Anetbino semine censes, quod hoc sua propria facultate somnum conciliet, illud caput feriat. Atqui dum orientalium baccarum facultates mihi propono examinandas, cum adeo soporiferas esse sciam, ut sumentes in stuporem agant, easdem sanè calidas, igneas, siccasque, habere vires, non ita facile mihi persuadere possum. Soporiferas esse has manifestum est argumento, quod additum caseo tantum, & farina, ac subinde de fructu, vel dulci vino excepta piscibus, objecta, si, paulò post stupidi fiant. Nec me à mea movet opinione amaror ille, qui gustu percipitur, quique te non absque ratione calida, esse has ad credendum inducit, quod Opium, quo nihil validius est in sopore stuporeve excitando, amaritudine longa majori pellere videamus. Quae quidem amaritudo non impedit (si Galenò credimus) quominus Opium sit ex quarto refrigerantium ordine. Quinetiam amara sunt Papaverum capita foliaque, quemadmodum & Mandagorae radices amarore non vacant, quae tamen omnes sua frigidityte somnum conciliant. Caphuram praeterea medicamentum esse frigidissimum, & sua ingenti frigidityte sumentes stupidos reddere, ut falsa Mauritanorum invaluit opinio, haudquaquam mihi persuaserim. Namque cum non solum accensa vehementissime flagret etiam in aquam projecta, sed quod acutissimo sit odore, & usque adeo tenuis partium, ut nisi diligenter asservetur facile in auram evolet, quin etiam si mandatur, os tantum excalfaciat & siccet, non est, quod credam tantillum quidem frigiditytis in Caphura nostra reperiri posse. Talis itaque, cum sit, tenuissimarumque partium referta, rectè quidem medicamentis frigidissculis admisceri Caphuram putaverim, non refrigerandi, nec stuporù inuocandi causa, sed ut crassorum medicamentorum vires secum vehat & facilius introducat in corpus. Ceterum facit nunc Caphura ipsius mentio, ut silere non possim, me cum iis haudquaquam sentire, qui sibi persuadent Caphuram bitumini esse genus. Quandoquidem, praeter id, quod scribat apertissime Serapio, hanc ingentissimae arboris esse resinam, & ejus historiam pluribus diligentissime prosequatur, si ponatur in distillatorio vase, nec oleum, nec aquam mittit, sed hydrargyri modo ad vasis cacumen ascendens, ibi candidior, nitidior, selectiorque, cohaeret. Id quod nullum praestat bituminum genus, siquidem hac omnia artificio & igne facile in oleum vertuntur. His paucis meam de orientalibus Baccis sententiam audisti, quin etiam de medicamentis iis admiscendis, nec plura nunc sese offerunt, quae tui petitionibus accommodare possim. Hac si probaveris, labor sanè plurimum. Sin minus, ea boni consulas, opto, tanquam à me sincerissime prolata. Nec velim, ob id desistas de aliis etiam ad me scribere, ubi tibi sese aliqua offerat occasio: nam eo gratius nihil mihi inquam praestare poteris. Vale. Prag.

GEORGIUS A TURRI, COMES ET LIBER BARO,
Petro Andreae Matthiolo,

S. P. D.

- N**uper Matthiolo doctissime, Praga cum Parente observandissimo, Goritiam incolamus redii, ubi quum aliquandiu commorati essemus, tandem pater ipse, ut gravissimum animi dolorem, quem ex tam recenti iactura (ut nosti) accepimus, cum ut publicas tum privatas occupationes, aliqua ex parte rusticationis leniret, Rubiam se contulit, cum quo ipse etiam sum profectus. Illic postquam villae amoenitatem, caeli temperiem, illiusque rerum omnium oportunitatem, ac quantas tum voluptates tum fructus & utilitates, res rusticae secum afferat, paulò accuratius mecum ipse cogitasset, plane illorum excludendam esse sententiam cognovi, qui urbanis quasi libus addicti, agriculturam damnant, eosque sordidos, & minus liberales existimant, qui cum opibus & dignitate florent, relictis civilibus molestiis, omnibus cupiditatibus soluti, ruri vitam agant. Constat enim antiqua illa florentissima Romanorum aetate summos viros, qui ad gubernacula Reipublicae sedere consueverant, in agris commorari, & non tantum modo diebus, unde etiam Nundinarum conventus sunt usurpati, ad res urbanas gerendas in Urbem per viatores evocari solitos. Neque enim Quinto Cincinnato obsessi Consulis liberatori vitio veritur, quod ab aratro ad Distaturam venerit, aut Marcus Curtius, & C. Fabritius minus apud posteritatem laudis gloriaque, sunt consequuti, quod Pyrrho ex Italia pulso, domitisque Samnitibus, ruri, quam intra oppidorum moenia consensescere maluerint. Quinimo Cyrus ille praestans vir ingenio, & Imperii gloria Persarum Rex, summus haud injuria laudibus celebratur, propterea quod incredibili solertia & diligentia suis manibus arbores conferere, easque dimetiri & ordines in quincuncem dirigere solebat, ex quo ille à Lyfandro Lacedaemone summae virtutis viro, beatus est appellatus, quoniam virtuti suae fortunam conjugatam esse cerneret. Cujus deinde exemplum secutus Diocletianus Imperio sponte sese abdicavit, atque se in dulcia rura conferens, nullis persuasionibus potuit à rure beato avelli, sed assidue praeicans voluptates, quae ex agro excolendo percipiuntur, latissimos soles dicere consueverat, assurgere ruris habitatoribus. Denique, ut alios plerisque, praeterea, potissimum autem Carolum V. Invidiosissimum augustissimumque Caesarem adducam, qui rebus amplissimis gestis, Imperio Regniisque, florentissimis, incredibili

Piscatoriae
baccae unde afferantur

Cocole di
Levante, id
est, baccae
Orientales
Piscatoriae
baccae curà
Germanis
vocantur
Cotulae Ele-
phantinae

Orienta-
lium bacca-
rum facul-
tas exami-
natioque.

Caphuram
non esse
frigidam
contra
Maurita-
nos.
Caphura
cur frigidis
miscetur
medica-
mentis?
Caphuram
non esse
genus ali-
quod bitu-
minis.

Agricultu-
ram apud
antiquos
in magna
fuisse exi-
stimatione.
Reges &
Consules
agricolae.

Carolus V.
Romanor.
Imperator,

Franciscus
Turianus
Comes, rei
Agrariae
studiosus.

Petitio.

bili animi magnitudine relicto, se in lectissimum quoddam Hispaniarum Cœnobium, hortosq; amenissimos recipiens, extremos vite dies, consimili rusticationis genere claudere decrevit. Summi enim & praeclarissimi viri animadvertunt, rerum omnium mortalium nihil agricultura melius, nihil uberius, nihil homine libero dignius, nihil dulcius, aut jucundius excogitari posse. Sed hac pluribus fortasse quam par est, ad te virum eruditissimum, non idcirco scripsi, quod tibi minime persuasum esse verear, istos urbanarum rerum studiosos longe à vera solidaq; felicitatis usu aberrare. Sed ut intelligas, Parentem quoque meum non frustra rei rusticae summa delectatione duci, qui non modo villam hanc satis amplè ad usum & habitationem adificiis, verumetiam amplissimo leporario & amantissimo pomario, ad voluptatem exornare instituit, in quo jam varia sunt arborum semina constita, in quibus Amygdalarum, malorumq; diversi generis furculos inserendos curavit, quae nunc mira jucunditate in singularem proceritatem adolere videntur. Itaq; ex eorum aspectu non modica oblectatione afficior, frequenterq; novum ingredior pomarium, ex arbuscularum tum ordinibus, tum viriditate summam voluptatem capiens. Verum sicuti Marcum Cotonem illum seniore, non modo fructus, verum etiam vis, & natura rerum rusticarum magnopere delectabat, quoniam summa cum jucunditate considerabat, quemadmodum terra gremio molito & subacto semen exciperet, ac deinde illud tepescitum vapore & complexu suo diffunderet, atque eliceret herbescentem ex eo viriditatem, quae stirpium nixa fibris adolere, & deniq; frugem optatam oportuno emitteret tempore. Ita mihi evenit, ut admiratione quadam delecter, cum cogito, quae ratione ex fici tantulo grano, ex acino vinaceo, ex tam parvo cupressi semine (quod tu etiam in tuis eruditissimis in Dioscoridem commentariis es admiratus) aut aliis stirpium minutissimis seminibus, trunci ramiq; in tantam procreantur proceritatem, atq; in malleolis, vitibus, radicibus, propaginibus, fructibus, plantisq; omnibus varia & diversa ratione, singulari quasi miraculo natura operetur, frugesq; producat, quae cum ad voluptatem & alimenta humana, tum in re medica praecipuum obtineant usum. Quo fit, ut me plena perfectaq; hujus pomarii voluptate frui non posse putem, nisi non modo ea, quae cum externe cernantur, & quotidiano percipiuntur usu, etiam à peritis agricolis disci possunt, verumetiam vires & naturam frugum ipsarum arborum, cujus cognitionem eruditissimi duntaxat viri consequi solent, exacte percipiam. Cujus rei cum incredibili teneat desiderio, neq; aliud occurrat, per quem huic cupiditati meae aequè ac per te satisfieri posse putem, hac ad te dare institui, obnixè petens, ut quemadmodum jam pridem luculentissime tui in Dioscoridem commentarii omnium elegantissime & copiosissime plantarum stirpiumq; historiam es prosequutus, tantòq; ingenii acumine, & dicendi copia simplicium medicamentorum materiam illustraveris, ut jure optimo inter nostros istius facultatis scriptores principem locum obtineas, nunc singulare studium in describendis Amygdalarum malorumq; cujuscunq; generis viribus, usu, natura & facultate adhibeas. Quo uno officio me tibi iug, adeo devinxeris, ut si quem fructum aut oblectationem ex ipso Pomario percipiam, id tibi, doctissimiq; scriptu tui potissimum acceptum referam, Vale. Rubia.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,
Illustri Comiti Georgio à Turri,

S. P. D.

Traclatur de Amygdalarum, malorumq; historia & facultatibus.

40

Er paucis ante diebus, Illustris Comes ad te scripseram, cum mihi tua litera Goritia sunt red-
dita. Jucundissima sane illa, & mihi gratissima, ut cui nihil optatius esset, quam de te ex te
ipso aliquid tandem audire. Nam postquam Praga profectus eras, nihil de te neg, à te in eam
usq; diem perlatum ad me fuerat. Gratulor autem tibi plurimum, te isthuc una cum Illu-
stri patre sanum, hilarem sospitemq; pervenisse. Tua enim & patris tui salus quantum mihi
cura esse debeat, sciunt hic omnes, quos minime latet, quanta benevolentia, ac favore (qua
vestra est humanitas atq; benignitas) me semper complexi sis. Ceterum velim te scire, me

sapè Deo Opt. Max. maximas agere gratias, quod Illust. patris tui meminerit patrocinio, cum hunc facile conji-
cipiam principis benevolentiam erga me indies non parum augeri, & invidorum, malevolorumq;, quibus ipsa virtus, &
bonorum virorum commoda stomachum faciunt, maleficos dentes penitus retorqueri. Placuit deinde mihi summo-
pere id, quod de Amygdalis & Pomis tam humaniter à me peti, quippe quod nihil aliud unquam magis optarem,
quam officia mea omnia in tua, Illustrisq; genitoris tui conferre placita. Scribis itaq; (si rectè intellexi) esse tibi vi-

ridarium pulcherrimum, in quo praeter ceteras fructiferas arbores constita esse Amygdalarum Malorumq; innu-
meras plantas. Quorum fructibus cum plurimum delecteris, cupis per literas à me scire, non solum quomodo in salu-
riter vesci possis, sed utriusq; arboris naturam & facultates. Quibus petitionibus tuis, & si forte eo scribendi gene-
re, non satisfaciam, quod ingenii tui praestantia & res ipsa exposcere videntur, nolim tamen, ut id mihi negligèn-
tia ascribas, quum omni mea opera tibi morem gerere velim, sed si quid defuerit, id totum nostris occupatio-
nibus, ut ascribas, opo. Amygdala itaq; nuces, aut horum omnium consensus, duorum sunt generum: Dulces
scilicet, quarum in cibo est usus, & amarae, quae tantum medicamentis expetuntur. Dulcium item (ut observa-
re poteris) plures sanè sunt species. Siquidem quaedam magna sunt, quaedam parva, quaedam mediocres, quaedam
compressa, quaedam rotundiores. Item nonnulla durissimo conteguntur operimento, aliae vero tam fragili, ut non so-
lum dentibus, sed digitis confringi possint. Sunt ite qua duplici constant nucleo. Quo fit, ut pro generis varietate aliae
alias dulcedine & suavitate superent. Fiunt ex amaris dulces, si stipite circumfosso, & in ima parte circumforato
defluens inde humor abstergatur, dimittaturq; diu fluere, vel si circa radices apertas urina, vel suillum stercus dis-
fundatur. E duris item nucibus fragiles, mollesq;, ex amaris dulces Amygdalas creabis, si radicibus ante flores
ablaqueatis, aqua calida frequenter ingeratur. Solet plerumq; etiam contingere, Amygdalarum plantas, parum
esse

Amygdala
nucis duo-
rum gene-
rum.
Dulcium
Amygdala-
rum spe-
cies plures.
Quomodo
ex amaris
Amygdala
sunt dulces
Dura Amy-
gdalarum
putamina
quaratione
fiat fragi-
lia

- esse feraces, quod quidem maxime agre ferunt cultores. Id si forte Amygdalis tuo in viridario virentibus acciderat, facile fructiferas reddes, si perforato arboris caudici calculum injeceris & ita librum inolescere permiseris, ut foramen concludat. Praestat item ferreo palo arboris caudicem vi perforare, & deinde quernum paxillum forti percussione inferere. Nec minus id facile consequeris, si perforata terebro radici radea praeinguis cuneum malleo adiges. Seritur Amygdalus vivi radice, avulso etiam ramo, & nuce ipsa. Ubi autem avulso ramo tibi serenda fuerit, effossa si obe cacumen pro radice in terram figere jubebis, sic ut crassior lignosiorq; pars sursum spectet. Sed autumno hoc fieri expedit, priusquam hyems invalescat. At si nucibus id efficere libeat, eas terra non credas, nisi prius liquido fimo, vel aqua mulsa nocte una maceratas. Quod tamen facere oportet circa Calen. Februariar. Ceterum nihil aque degenerat, quam Amygdalus, ideoque aut plantam sapius transferri, aut adultam inferi praecipunt. Fructum perdit Amygdalus facillime ante maturitatem, nocetq; illi plurimum Austrium colum. Sed audias rem scitu pulcherrimam. Democritus posteritatis memoria prodidit, nasci Amygdalas inscriptas, si aperto putamine quis nucleum illesum tollat, & in eo quod libet scribeat, involutumq; charta & iterum luto, ac fimo stercore nucleum terra credat. Amarescunt dulces Amygdala, si primo germine natu tenella arbores a pecore decacuminentur. Dulces (ut Galenus inquit libro 11. de alimentorum facultatibus) nihil prorsus adstringentis facultatis sortita sunt, sola enim extenuandi atq; abstergendi vi pollent, qua tum viscera repurgant, tum humores e pulmonibus, ac thorace spuit expellunt. Oleosa tamen ac pinguis facultatis, ut juglandes participes sunt, cujus causa & ipsa procedente tempore sunt, ut illa Oleosa, quod eis longe minor insit hac qualitas, quam juglandibus. Ex his sane intelligi potest, quod neq; ventri subducendo conferunt, neq; corpus multum nutriunt. Hac de dulcibus Amygdalis Galenus. Quibus omnibus palam fit, quam ridenda sit eorum sententia, qui lacteum cremorem e dulcibus Amygdalis parari solitum dari minime debere anhelosis, ceterisq; pectoris & pulmonis vitiis laborantibus contendunt, quod falso sibi persuadeant cremorem hunc omnino adstrictoria facultatis non obscure esse participem, eo tantum argumento freti, quod magno sane auxilio Dysentericis propinetur, minime advertentes, id evenire (si tamen vera referunt) non quod ulla sit in Amygdalis (ut Galenus inquit) adstrictoria facultas, sed prae id quod alvum non subducant (ut ipse etiam scribit) sua pingui qualitate humorum acridinem, quibus plurimum Dysenteria fieri solet, retundant, & intestinorum dolores mulceant. Hinc itaq; hos prorsus hallucinari Medicos facile comperies, qui falsa hac opinione ducti, verant dari lacteum Amygdalarum cremorem insipientibus, pleuriticis, anhelosis & asthmaticis contra Galeni & ceterorum probatissimorum auctorum sententiam. Sed jam tu ipse judicare poteris, quam magno duceretur errore censor clarissimus ille, qui coram te, tam elato supercilio mecum contendebat, lacteum cremorem ex Amygdalis dulcibus expressum adstringenti vi non mediocri pollere, & ideo in spirandi difficultate non esse propinandum. Hac silentio involuenda non duxi, non tamen (ita me Dii ament) ut mea apud te crescat auctoritas; sed ut cognoscas, non omnes de his recte differere posse. Hinc itaque facile quis intelligere poterit, Amygdalas haudquaquam adstrictoria esse facultate, nihilq; magis earum cremore anhelosis, & quovis pectoris ac pulmonum morbo laborantibus in cibis prodesse, cum parum nutrant, attenuent, detergant, viscera expurgent, tum humores e pulmone & thorace educant ac promoveant. Praestant in cibis quae jam maturitatem adeptae recentes ab arbore decerpuntur, quod minus oleosa substantia pinguedinisq; sint refertae. Praestant item quae tam diu frigida fuerint macerata, ut facile delibrari queant, praesertim si cum ficibus devorentur. Sicca vero, quae nullum expertae sunt humorem longe minus probantur. Quae parum igne torrentur pinguedinis expertes effectae, stomacho magis competunt. Lactis earum cremor ex Saccharo paratus gratissimus est cibis & nutritio-
- ni idoneus, concoctusq; facilis, his maxime utilis, qui ardore urinae laborant. Auget Amygdalarum in cibis usum genitale semen, & visum etiam acuit, praesertim si cum Saccharo devorentur, vel in placentas conformentur ex Saccharo, quas Martiapanes vocamus. Torrescunt etiam & in particulas dissecantur, & subinde Saccharo, vel melle ad summum cocto excipiuntur, suntq; inde retorrida placeata, quae secundis mensis commode pro bellariis apponuntur. Teruntur cum amylo, tragacani haq; Lachryma & subinde lacte bubulo & Saccharo excipiuntur, miscenturq; simul donec consistant, & ad formanda inde varia animalium genera, scilicet quibusdam ad id effigiatu reponuntur, quousq; tremulam quandam firmitatem consequantur. Tali saepe eduliorum apparatu Principum, Heroumq; mensa exornari solent. Atteruntur in marmoreo mortario ligneo pistillo una cum Saccharo gingiberis momento & Caporum pulpa, & digeruntur in offas, quae magnum cum palato ineunt gratiam. Non desunt etiam qui huiusmodi offas tenuissima pasta circumvoluant, & deinde frigant in serventibus butyro & postremo Sacchari pulverem superaddant. Adduntur integra delibrataq; congelata iusculis, quod non solum esu placeant, sed quod etiam decoris addant aliquid. Sumuntur una cum malis, & in tenues secantur partes, miscenturq; iusculis, quae ex vino, vel desuto, uvis passis, aromatis, & croco paratis pro ferinis carnibus condiendis in usu sunt hyemali praesertim tempore. Teruntur delibrata & rosarum aqua persusa in lapideo mortario & addita mica panis ex succo aurantiorum macerata cum gingiberis momento ad carnium intinctus. Veniunt Amygdala & in alios ciborum apparatus, quos, ne cocum magis quam Medicum hic agere videar, silentio involuendos duxi. Volui tamen nonnulla tibi describere, ut variis etiam modis pro libidine dulcibus Amygdalis uti possis in cibis. Virides Amygdala antequam ligneam contrahant duritiem, si devorentur, humida stomachi vitia emendant. Ideoq; nonnullis scio esse observatum, conferre plurimum ad praegnantium malaciam. Amygdala (Florentinus in Georgicis ait) ad legendum maturitatem fatentur, cum exterior earum cortex debiscere inciperit, quae si muria laventur, & candidiores evadunt, & diutius incorrupta asservantur ad usum. Si autem agre corium exuant, paleis obruta continuo relaxabunt. Amara (ut de his etiam aliquid tibi in medium asseram) etsi in cibis obsonisq; nullum praestent usum, non tamen velim ut earum arbores tuo in viridario, si forte inibi aliqua fuerint, tollantur, cum plurimum expectantur ad medicamenta. Praesumpta enim sex septemve numero (ut Dioscorides, Plutarchus & Arbenaeus memoria prodiderunt) hominem inebriari prohibent, ob idq; refert idem Plutarchus apud Drusum Tiberii Caesaris filium, quendam Medicum commensari solitum, qui omnes bibendi certamine provocabat, neminiq; cedebat in vini potu. Is tandem deprehensus est antequam biberet quina senave amara commesse Amygdala, quominus remulencia tentaretur. Porro cum eas devorare vetuissent, nec paucillum quidem in huiusmodi potu resistebat. Hac tibi narranda mihi proposui, non quod credam te adeo potationibus esse addictum, ut

Amygdalas
sterilis quo-
modo se-
ra fiat?

Quor mo-
dis leratur
Amygda-
lue

Amygdalus
facile de-
generat.
Amygdalae
nucis quo-
modo in-
scriptae na-
scentur?
Dulces in-
curia ama-
rescunt.
Amygdala-
rum facultas.

Medicorum
quorundam
opinio
explota.

Amygdala-
rum dulcis
facultas.

Lactei cre-
moris vis.

Martium
panum fa-
cultas.
Bellario-
rem ex A-
mygdalis
paratio
Cibus albus
ex Amy-
gdalis para-
tus.

Offae amy-
gdalinar.
Condimen-
tum ex A-
mygdalis
pro ferinis
carnibus
concoctan-
dis.

Intin-
gus
ex Amygda-
lis dulcib.
Amygdala-
rum viridis
facultas.

Quo tem-
pore matu-
ritatem o-
stendunt?
Amararum
Amygdala-
rum facultas.
Amygdalae
amarae cra-
pulam at-
cent.

Amygdalæ
amaræ vul-
pes, anse-
res, & galli
nas nocent.

Olei ex
amaris A-
mygdalis
expressi fa-
cultas.

Malorū va-
ria genera.

Austera,
Acida,
Dulcia.

Austero-
rum usus.

Acidorum
usus.
Dulcium
odoratiorū
quis usus in
cibis?

Mala quæ
vitanda.
Mala quæ
salubriora.
Malorum
facultas.

Averrhois
de malis
sententia
improba-
tur.

Mala præ-
cocia inuti-
lia in cibis.
Quo tēpo-
re legenda,
quomodo
asservanda.

Remedia
adversus
vermes.

Malorū ar-
bor fecun-
dior ut fiat.

hoc indigeas medicamento, sed ut scias miram hanc ejus facultatem, & compotasse etiam olim Romanos, perinde ac nostri compotant Germani & ceteri fere, qui Septentrionales incolunt regiones. Vulpes præterea necari tradunt, amaræ Amygdalis devoratis, quinetiam & anseres & gallinas. Sed vulpes sanari ajunt copiosa frigida potu, quem si dimittant, proculdubio emoriuntur. Eadem tusa & illita vitia cutis in facie, nempe lentiginēs, jontos, impetiginēsq; detergunt. Menses admoti ciunt. Illita fronti aut temporibus, cum aceto vel rosaceo, capitis dolores mulcent, Epinyctidas sanant ex vino, item putrescentia ulcera, & quæ in carne serpunt, quinetiam canum morsus cum melle commixta. Earum autem esu dolores finiuntur. Somnum conciliant & urinam cient. Dantur utiliter sanguinem rejicientibus, mentha & amylo additis. Præstant ad vitia renum, & pulmonum inflammationes ex aqua pota vel in eclegmate cum terebinthi lacryma devorata. Calculosis ægreque urinam reddentibus prosunt ex passo hausta. Miscentur cum melle & lacte optime prius tusa, danturq; subinde jecinorosis, tussientibus & coli inflammatione affectis, quinetiam asthmaticis, purulentis, anhelosis & pleuriticis, præsertim ubi crassa tenuare, lenta incidere & excretionibus educere oportet. Jecinorū obstructionibus plurimum conferunt, expediunt enim venas extremas lentis crassiq; humoribus occupatas, atque etiam expurgant. Lienosos juvant, & uteri morbos pellunt. Radicum decoctum vitia cutis in facie delet perinde ac fructus, Gummi quod ex caudice profilit, excalscit & adstringit. Illitum cutaneas impetiginēs tollit, præsertim ubi aceto fuerit exceptum. Prodest potum cruentis rejectionibus. Bibitur utiliter cum diluto vino ad veterem tussim. Haustum cum passo calculum comminuit. Oleum quod ex amaris nucibus exprimitur, hæc omnia mirifice præstabit haustum, quinque vel sex unciarum pondere. Siquidem præstat magno juvamento contra vulvarum & uteri dolores. Strangulatus, conversiones, & eorundem locorum inflammationes aufert. Vitiis renum, difficultati urina, suspiriosis, lienosisq; mirifice prodest. Dolores capitis, gravitatem auditus, sonos incertos, tinnitusq; discutit. Maculas & vitia cutis tollit è facie & eam erugat cum melle, cera & lilii radice, aut rosaceo cerato. Oculorum hebetudines emendat, & ulcera capitis manantia, surfuresq; cum vino abstergit. Hoc etsi dulci Amygdalino longe sit ad omnia efficacius, illud tamen huic quandoque præfertur, cum facilius commodiusque ab omnibus sumatur, tum etiam quod non adeo excalsciat. Ideoque eo frequentius utimur ad omnia prædicta. Sed de Amygdalis hætenus. Reliquum autem nunc est, ut de malis aliquid etiam scribam. Quorum genera (ut Galenus inquit) varia ac multiplicia habentur, ut non solum eorum varia indicat forma, sed etiam sapor, quo sit, ut non omnibus una tantum sit facultas. Alia namque austera, alia acidum, alia dulcem habent saporem. Sunt etiam quæ mixto sint sapore, ita ut appareant & dulcia simul & austera. Habentur & alia, in quibus austertas cum dulcedine manifeste percipitur. Ad hæc alia cum acore acerbæ inveniunt, quinetiam quæ tres simul sapores plane referant, dulcem scilicet, acidum & acerbum. Idcircoque cum saporibus in malis varii sunt, varias esse etiam eorum facultates necesse est. Etenim quæ austera sunt, terrea quidem qualitate redundant, ob idque utiliter usurpantur, ubi adstringere ac roborare opus est. Acida frigidum succum habent ad refrigerandum utilem. Sed dulcia mediæ sunt temperatura ad colorem vergentia. Atqui ceteris frigidiora ignavioraque sunt, quæ insipido habentur gustu. Hinc itaque fit, ut variis debeat esse malorum usus, pro saporum varietate. Utimur quidem austero ad ventriculi imbecillitatem, ubi affectus vel exuperante calida intemperie, vel nimia redundante humiditate sit. Acerbis verò ubi hæc aucta admodum fuerint. Acidis utimur, cum crassum succum, qui non magnopere frigidus habeatur, suspicamus in ipso ventriculo esse collectum. Quæ autem odoratoria, ac dulciora sunt, in cibis convenientiora esse judicantur, quemadmodum sunt, quæ Appia in Hetruria dicuntur, & quæ Rosea etiam appellamus. Rosea Goritienses, & Forojulienses Bertolina vocant, sapore gratissimo, odorata, mansueta, succosa. Ceterum etiam optimi generis mala vitanda sunt, antequam in arboribus maturuerint, quippe quoniam concocti sunt difficilia frigidaq; tarde permeant & pravi sunt succi. Quæ verò belle matura in hyemem, & proximum ver afferuntur, ceteris salubriora habentur. Sed longè magis cocta, quàm cruda, præsertim si ex optimo fuerint genere. Hæc non solum sanis hominibus comperunt, sed etiam agris quandoq; maximum afferunt præsidium, sed post cibum statim ipsa dare oportet, nonnunquam autem etiam cum pane ad ventriculum & stomachum roborandum, iis qui dejecta sunt appetentia, tardeq; cibum concoquunt, quique vomitu, diarrhæa ac dysenteria infestantur. Odorata præ ceteris, calidis cordis affectibus succurrunt, præsertim ubi decocta prius sub cineribus, aqua Rosarum & saccharo fuerint aspersa. Quo sit, ut nesciam qua ratione dixerit Averrhois (sit tamen cum veniat tanti Philosophi dictum) poma quæcumq; pbrhisim procreare, quum id nulla fieri possit ratione, quæ à Medicis recipi debeat, quanquam censor ille Senex, opinione sortasse potius, quàm ratione ductus, hæc Averrhois sententia fretus, ubi poma à cœna sumenda probaveram ad roborandum ventriculum, assumentem potius Principem læsit, quàm Matthiolum, cuius tamen autoritas, ut tu qui aderat rectè nosti, non solum à Principe accommodis verbis servata est, sed etiam confirmata, quod rejecta nova hæc calumniatoris sententia, posthac à pomis temperare noluerit. Quæ præcocia dulciaq; Vere maturuerint, inutilia, ac noxia sunt, bilem enim generant, nervos lædunt, & status pariunt. Mala omnia seminis nigritie maturitatem præseferunt. Leguntur post Aequinoctium Autumni. Servantur poma quæ diligenter decerpta fuerint (caduca quidem separanda sunt, ne putrescentia cetera inficiant) tabulatis, substratis stramentis, loco frigido, septentrionalibus fenestris, quæ sereno die lucem accipiant patentes. Ubi autem hyems algidior fuerit, paleis operienda sunt, ne congelentur, & pereant. Rara etiam componi debent, ne contactu putrescant, ac etiam ut aer liberius spatari possit. Servantur etiam diu, ubi manu illasa decerpantur, & marino musco involuantur singula. Conservantur etiam si hordei, vel milii acervis obruantur. Conduuntur quoq; diu, suis ramulis suspensa in fistilibus magnis spiraculis diligenter conclusis, effracto tamen fundo, ut spiritus excludatur. Hoc enim modo asservata, talia post hyemem inveniuntur, qualia fuerunt condita. Servantur etiam illasa super suspensis cratibus suppositis, superpositiq; milii, vel panicæ calamis unâ cum siccis foliis. Ubi autem mala vermibus in arbore vitentur, illasa posthac prodibunt, si arboris radices suillo fimo urina humana commisto operies. Dulciora fieri affirmant, si caprinum sterces cum eadem urina dissolutum radicibus affundatur, vel fax vini veteris. Morbos omnes abigit Asinum sterces aqua maceratum, & circa arboris stipitem circumfusum. Fecundiores redduntur arbores, si ante germinationem à terra altitudine pedis plumbeo circulo caudicem strictim obduxeris, itaq; permiseris quomq; mala adolescere cœperint, tunc enim solvendus circulus est, & suo tempore quotannis obducendus.

Si

Si cadauca sint poma, fixa radici lapidis impacta ea retinebit. Si copia ingenti ramos merabunt, fulcimentis sustineantur, tollanturque, qua inutilia, & vitiosa videbuntur, hoc enim pacto relicta pleniora evadent, & arbor gravamine sublevabitur. Inferuntur Mala in Sylvestri Pyro, in Cydonio malo, in Oxyacantha, ac etiam nigra Moro, qua deinde ruberrima fiunt. Si eruca accesserint, suffiantur arbores bitumine, pice, ac etiam sulphure, id quod non solum hac in arbore operatur, sed etiam in ceteris. Hic itaq; habes, mi Illustris Comes, quae de Amygdalis & Malis obiter sese obtulerunt describenda, in quibus si tibi satisfactum esse intellexero, erit mihi tam gratum, quam quod gratissimum. Vale.

Malorum cadaucorum remedia. Quibus in plantis malus inferi possit. Remedium contra crucas.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,

Casparo Peucero Medico,

S. P. D.

Agitur de Hircis quibusdam lac copiosum praebeantibus.

Emineram sapere me legisse apud Aristotelem lib. 3. c. 20. de historia animalium, fuisse olim in Lemno Insula Caprum, e cuius mammis, quas geminas iuxta genit ale gerebat, tantum lactis emulgebatur, ut inde colostrum conficerent. Idq; etiam proli mascula Capri illius evenisse. Sed quum hoc ostentis potius annumeret Aristoteles, adeo ut Lemnio illi pecoris domino consulenti, responderit oraculum, amplius futurum peculii incrementum putabam quidem, id non, nisi rarissime, tanquam aliquid factum prae natura ordinem evenire posse. Atqui nunc primum animadverto, hoc tam rarum non esse spectaculum, cum uno & eodem tem-

pore, hic in Bohemia diversis in locis tres hirci reperti sunt, qui suis ex uberibus lac satis copiosum reddunt. De latu est primus, cuius hic ad te imaginem mitto, ad Serenissimum Archiducem Principem nostrum, e cuius mam-

Tres Hirci in Bohemia reperti sunt, uno & eodem tempore lac praebentes. Lac hircinum Epilepticos sanare.

mi ipse haecenus pluries lac copiosum emulsi. Nam cum, qui hoc monstriferum animal attulit, iurejurando asseveraret, lactis illius potu se Epilepticos aliquos curasse infantes, ut ego medicamenti periculum facerem, illum domi mea alendum tradidit mihi Sereniss. Princeps meus. Atq; jam certior factus sum, id proculdubio non esse falsum. Dedi ego lac potandum pluribus non solum infantibus, sed etiam adolescentibus & adultis, quibus omnibus non parvum praestitit auxilium, quanquam infantibus magis, quam ceteris. Verum cum sciam hircinum jecur, a quo sanguinis totius fons emanat, comitialibus adeo esse inimicum, ut si devoretur ab illis, illico deprehendantur, non possum profecto non mirari satis lac ipsum e sanguine genitum non solum id non efficere, sed quod majus est, Epilepticos magnopere curare. Habet hoc

animal, ut hic ex ejus imagine videre poteris, ubera ante testiculos, non longe a genitali, ut de Lemnio illo scribit Aristoteles. Sed alter, quem ante paucos dies misit ad Serenissimum Archiducem, Illustris Heros Gulielmus à Rosenbergo, vir quidem ut Romana origine Clarissimus, ita virtute & liberalitate splendidissimus, eo in loco ubera non habet, sed retro in utroq; latere juxta testiculos, nec tantum lactis, ut ille alter, reddere videtur. Videbimus nunc, an qui ex iis nascuntur hirci suum sequuntur sint genus, nam plures ex iis capra jam in utero habent. Haec tanquam nova & nostris temporibus inaudita ad te scribere volui, ut ceteris isthic Medicis & naturalis Philosophia studiosis illa etiam impartiri. Nec pures velim me tibi fabulas describere: plurimi enim sunt hic homines curiosi, qui videnda novitatis causa & ubera tractant & lac emulserunt. Vale. Praga.

BALTHASAR KLEIN MEDICUS,

Petro Andreae Matthiolo,

S. P. D.

Mittitur Matthiolo lignum in Armenium lapidem conversum.

Si haecenus distulerim promissionem meam propter occupationes quasdam, vir Clarissime, tamen non existimabis illam me oblivioni tradidisse. Qui enim fieri possit, ut Matthioli obliviscar, viri cum omni genere doctrina tum virtute praestantissimi? Equidem ut desint haec tibi (ut sunt sane in te excellentia) tamen excidere e memoria mihi non posui, vel ob eam humanitatem, quam ignoto mihi exhibuisti. Quare maxime persuasum tibi esse cupio, me ductum admiratione virtutis & doctrinae tuae, unum nunc esse ex eorum numero, qui tui sunt studiosissimi. Utinam autem vicissim tibi mei sic placuerint mores, & consuetudo (quae quidem per paucorum fuit dierum) ut tuo iudicio, Matthioli tanti viri amicitia dignus censear. Sed de his alias.

Nunc ut datam silem liberem, mitto lignum in naturam luti Armeni conversum, & carbonem annatum lapidi, dignum utrumq; admiratione & spectatu perpulchrum. Dicerem id me argumenti loco mei in te amoris & observantiae mittere, nisi tam vile esset. Non tamen dubito, quin tibi homini Philosopho, futu-

rum

rum id sit haud omnino ingratum. Misssem aliquid mearum lucubrationum, ut tuum de iudicio & quod permagni facio) cognoscere possim, sed describi non potuerunt tam subito, posthac, DEO dante, accipies. Vale Clarissime, Carissimeq; Matthiolz. Ex Caballino monte.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,
Balthasari Klein Medico,

S. P. D.

Respondetur precedenti Epistole.

Abeo tibi gratias (mi Doctissime Balthasar) non solum ob tuam, quam erga me ostendis, ob-

servantiam, sed etiam ob tam rarum met allicum illud munus, quod paucis ante diebus ad me transmisisti. Deinde cum me videam abs te viro Doctissimo, qui Lipsensi Academia annis pluribus legendo, docendoq; maximo fuisti ornamento, tot laudibus commendari, non possum mihi non gaudere plurimum, quod nihil in hac vita praeclarior quispiam desiderare posset, quam laudari a laudatis & doctissimi viris, e quorum numero te haud postremum esse, non ambigo. Novi tuam erga me amorem non vulgarem, novi animi propensionem, & tuam in mihi gratificando humanitatem, novi amplissimam doctrinam tuam, virtutem, & ceteras ingenui animi tui dotes. Quibus de causis non solum sit, ut tua plurimum delecter amicitia & consuetudine, sed ut apertissime cognoscam, non parum me tibi debere. Sed haecenus de his. Quanta quidem admiratione sim contemplatus ligni illius frustum Armenium bolum factum, non possum tibi breviter explicare. Est enim meo iudicio, tam rarum naturae artificium, ut ab omnibus Medica materia studiosis spectari cum admiratione possit. Idcirco velim intelligas tuum hoc munus longe mihi carius esse, quam si auri purissimi tantundem tuis sodinis ad me transmisisses. Id namq; intuenti mihi etiam perquam diligenter Santali rubri frustum propemodum apparet, ubi verò dentibus exterior, lapidem invenio non admodum durum, sed qui facile dividi possit, quiq; etiam labiis appositus, is inhaereat. Mira sanè natura vis in transferendū transmutandūq; rebus. Sed hoc etiam magis mirum videtur quod hoc anno in quibusdam Bohemia montibus; ubi argenti met alium seditur in lapidea quadam montis fodina, re-

Lignum in Armenium bolum mutatto.

Abies in centro saxei montis in lapidem convertita.

Fossiles carbones.

partus sit a fossoribus integer ac ingens abietis arboris caudex, totus lapideus factus, cortice adhuc non immutato, praeterquam in colore. Sed non tam facile quispiam coniectare poterit, quo pacto magna illa arbor per ducentorum passuum dimensionem tam ingens durumq; saxum penetraverit, praesertim cum nulla in vertice appareat rima. Oportuit sanè (si quid veri nobis imaginari licet) olim hoc saxum profundam latamq; habuisse voraginem, in quam abies illa deciderit, eandemq; subinde longo admodum temporis tractu, extuberante petrifica vi esse oclusam & arborem immutatam in illius lapidis naturam. Nam crescere lapides & met aliorum cuniculos derelictos repleri, nulli dubium est. Verum non placet eorum opinio, qui sibi persuadent, haec admiranda monstra in terra cavitatibus aliquando procreare naturam. Si quis autem quereretur, cur cortex non fuerit immutatus una cum interiori materie: responderem ego haudquaquam agens agere posse in patiente non deposito. Etenim cum in cortice plus aerea qualitas, in ligno plus terra habeatur, nil mirum videri debere putarem, si cortex perinde ac lignum non fuerit immutatus. Fossiles carbones longe antea vidi subdubiiaviq; an ex sepulto in terra ligno, an ex subterraneis lapidibus fierent. Atqui cum carbonem hunc tuum adeo lapidi adnexum videam, ut ex eodem lapide factum intelligam, mea jam omnis cessat dubitatio, quo sit ut mihi persuadeam, eodem natura artificio è lapidibus, vel è pingui glutinosaq; terra fieri carbones, quo fiunt è lignis lapides, non tamen iis dicam facultatibus, cum aliam facultatem petrificam esse intelligam, aliam verò (ut ita dicam) carbonificam. Sed quoniam de his copiose admodum scripsit vir doctissimus Agricola, & montes haberi crebros in Misena scribit, in quibus ingens carbonum quantitas seditur, non est quod hic de his pluribus tecum agam, praesertimq; cum sciam huiusce metallica materia te esse peritissimum & in ea diligenter exercitatum. Cupio autem, ut, si quid adhuc habes, vel in posterum fueris consequutus, quod rarum singulareve existimes, ne praetermittas, quo minus huiusce generis aliquid mihi etiam iterum atq; iterum impartiaris. Lucubrationes illas tuas magno cum desiderio, ut ad me mittas, expecto. Scio enim eas non tantum delectationem, sed etiam utilitatem mihi allaturas. Vale. Praga.

LAURENTIUS SPAN A SPANOW Medicus,
Petro Andreæ Matthiolo,
S. P. D.

Queritur quid sit *κακὸν* apud Hippocratem,
Quidq; *καλὸν* & *φύλον*.

Ro ea, quae inter nos est haudquaquam simulata familiaritate, & obvio tuo in rem Medicam studio, nequaquam mihi liberum video, ut si quid dubii sorte obveniat, vel calem tuam praestantiam, vel compellere aucter nolim. Nam & amicitia nostra aliquid derogare illud videretur, & privari doctissimo tuo iudicio & sententia nostra professionis homines per me, flagitium existimo. Itaq; & tuo amori ac benevolentia communiq; commodo potius satisfacere volo, quam tibi aliqui maxime occupato negotii parcere, cuius quidem veniam deprecari à te, qui non solum aequè audire jam, sed & cum iudicio respondere paratus es, octosum fore non ignoro. Recensebo igitur, quid velim, breviter. Hippocrates libro secundo de

de ratione victus meminit potus cuiusdam, quem *νωσών* vocat, ubi scribit, *οὗ γὰρ νωσώνος ἵπποκρίων*, unde con-
stat ipsius tempore in morbis etiam acutis, hanc sorbitionem fuisse in usu, quemadmodum hodie apud nostros pri-
sana est. Et si verò ex Etymologia vocabuli patet, mixturam aliquam fuisse, *νωσών* enim misceo significat,
tamen ex quibus constiterit, divinare non possum, cum autor ipse porro nihil dicat. Nec facile persuaderi
mibi patiar, esse Homericum illum Cyceonem, de quo Iliados II. scribit, quod Hecamedæ,

*ὅς τῳ πάσῃ νωσώνος γυνὴ δούρα βίβον
ὄλῳ παραμυθεῖται δὲ αἰγῶν νῦν τρεῖς
νῶγῃ χαλκῶν ἐπὶ δὲ ἀλφειᾷ λινὴν πλάθει.*

Nam vini fortis cum caseo & alba farina mixtura, in morbis iis, de quibus ibi agit Hippocrates, plane non
competere videtur, cum autor abstergentia, sputum facilitantia, & maturantia exhibenda doceat, & febrim
plerumq; conjuncta illi morbis, vini fortioris usum omnino prohibeat. In eo igitur animi pendeo, nec quid certi
statuere possum, Et quia neq; apud recentiores ullam certam hujus mentionem fieri video (Ruellium excipio,
quippe qui de natura stirpium libro secundo capite decimo octavo ad finem Homericum tantum Cyceonem inse-
vit) abste praeclarissime vir amanter & officiose peto, ut, quid tibi constet, & mibi & meo nomine nostra facul-
tatis studiosis benigne & fideliter pro tuo veteri more communicare digneris. Facit quoq; Hippocrates 7. de
morbis popularibus libro in curatione Charyti febre acuta laborantis mentionem Calliphylli cuiusdam, cujus po-
tus suppressam urinam exciverit, hanc autem herbam, nam herbam ex appellatione opinor, apud Dioscoridem,
Plinium & Theophrastum non reperio. Ideo te quam plurimum rogatum velim, ut tuam de hac planta expo-
nas mihi sententiam. Promerere eo dignas apud multos bonos gratias, & ita amicitiam nostram confirma-
bis, ut in officiorum commutatione, quæ a me præstari possunt, devotissimum tibi reddas. Vale.

Calliphyll-
lon apud
Hippoc.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Laurentio Span, à Spanovv,

S. P. D.

Respondetur precedenti Epistolæ.

30

Amet si occidere nihil mihi super sit, præter ea, quæ senectus ipsa incipit jam asserre incommoda,
cum tamen ob tuam in me observantiam & meam erga te benevolentiam omittere non possim,
quo minus tua de me confidentia omnibus modis respondeam, ceteris posthabitis, epistola tua
de Cyceone, & Calliphylo apud Hippocratem, nunc paucis respondebo. Sed an tibi satisfactu-
rus sim nescio, quum Galenus antiquissimus, & gravissimus Hippocratis interpres Cyceonem proprie

Cyceon
Hippoc.

& singillatim describere nequiverit. Is enim comment. secundo super Hippoc. libro de victus ratione in morbis
acutus (sicuti à te observatum video) ubi Hippoc. Cyceonem meminit, ne verbum quidem de Cyceone in medium af-
fert. Nec id ab re fortasse factum est. Nam cum lib. & Commento sexto de morbis vulgaribus, de eo se latius tra-
ctasse sciret, non videbatur illi valde necessarium iterum de illo verba facere. Hoc itaq; in loco, quem te haudqua-
quam legisse animadverto, Medicos docet Hippocrates, dolores in universum curare, ut verbi. In doloribus proxi-
mum ventrem purgare & sanguinis ventrem rescindere, ustio, sectio, calesctio, refrigeratio, sternutatio, stirpium

40

humores in quibus vim habent, & Cyceon, maleficorum lac, allium, vinum fervefactum, acetum, sal. Hac ille. Quæ
declayans Galenus, cum ad Cyceonem deventum est, quem parari vino aliquo edulio admixto non ignorabat, ita
rem exorditur. Nempe quod vinum dolores oculorum ex obstructione orientes mitiget, ex Aphorismorum inter-
pretationib; didicisti. Nunc verò & aliorum, quicunq; eadem ratione concitantur, dolorum, nonnunquam ob san-

Gal. de Cy-
ceone sen-
tentia.

guinis crassitudinem, nonnunquam ex frigidityte, vobis in mentem veniat, cum sapius & in ventris doloribus &
in dolore capitis vocato Hemictanea, meracius vinum sumptum, confestim quidem manifeste juvisse, accedente
deinde somno, in totum dolorem sustulisse videritis. Vidisti autem me, non illico jejuno sed assumpto cibo exhibe-
re. At hoc loco utrunq; miscuit Hippocrates, cibum, & potum. Tale enim quiddam Cyceon est, quemadmodum
apud Homerum didicisti: miscentibus quidem alia cum vino, commune verò omnium vinum habentibus: for-
tasse verò & cum polenta vinum miscebant, necessario autem, & alia misceri ex hoc nomine Cyceon, veteres si-

50

gnificare quispiam putaverit, si eos appellationem hanc in eum sensum magis accipere judicatis. Aliquando au-
tem ego quempiam dolore vexatum sine cibo vino uti jubens, ut opinionem meam confirmarem, multis subito cali-
dis vaporibus affectum locum petentibus, eum ut sui veritus, magis cruciatum animadverti. Ego profecto vinum
sine cibo epotum lasum ire arbitrabar, & experientia idem testata firmiorem opinionem meam reddidit. Cy-
ceon autem, cum in seipsum cibum contineat, offendere nequaquam poterit, nam ex utriusq; mediocri mixtio-
ne, æquabilis paulatim calesctio in partibus affectis augescens, sine multis vaporibus, & refrigerata calescit,

Cyceonis
facultat.

& intensa digerit. Hac ad litteram Galenus. Quibus tamen nihil certi assert nobis de parandi Cyceonis ra-
tione apud Hippo. Nam etsi dicat is FORTASSE VERO ET CUM POLENTA VI-
NUM MISCEBANT, non tamen id determinate affirmat. Nec sufficit quod dicat Cyceonem cibi &
potus mixturam, esse quemadmodum apud Homerum didicerunt ejus discipuli, quippe quod hic non hujusce mix-
tura componendæ rationem asserat, sed de vocabuli significatione agat. Quo fit ut nihil certi de Cyceonis appa-
ratu, de quo Hippocrates intellexit, ex Galeni scriptis tibi describere possim. Verum si meam de Cyceone debeam
dicere sententiam, crediderim ego variis modis id apparasse antiquos, quod videtur etiam sensisse Galenus, cum
dicit: MISCENTIBUS QUIDEM ALIA CUM VINO, &c. Nam quemadmo-

Matthioli
de Cyce-
ne senten-
tia.

dum nos in ventriculi doloribus à frigidityte, vel flatu excitatis Cyceonem nostrum paramus ex Cretico vino, ovis,
Saccharo & butyri momento, quinetiam ex pane triturato, & carniū jure incocto, & addito deinde vino, ita
sane Cyceonem suum parasse veres haud dubitaverim, vel ex vino & prisana, vel ex eodem & polenta, ut Ga-
lenus suspicari videtur, vel ex aliis fortasse edulciis, quorum usus apud illos extitit. Nam & apud Homerum (u
tu recte scribis) ex vino, caseo & alba farina parari Cyceonem videmus. Sed minime credendum est de eo Cy-
ceonem

Homeri
νωσών

quod eadem ratione album etiam Elleborum preparare soleam. Atqui hunc in quartana febre propinare haecenus nunquam ausim. Usus sum nonnunquam illo in Melancholicis affectibus, sero caprino macerata, additis Paeonia seminibus, Zedoaria, & Schœniantho. Alia Ellebori parandi ratione nunquam usus sum, nec ullum ejus genus in pulverem contritum unquam dare potandum excogitavi. Atqui velim ubi medicamentum expertus fueris, illud ceteris, quos nosti, Medicis patefacias, ne putarent fortasse aliqui, me id in meis non recte Commentariis, vel avaritia, vel invidia persuasum. Id enim negligentia potius quadam pretermisum est, quam quod voluerim hoc medic. obtegere & mihi tantum asservare. Vidi Antora summitates, quae longe chariores mihi fuissent, si cum floribus & radicibus eas ad me misisses: hoc si posthac feceris, meam de re hac habebis sententiam. Quandoquidem, quanquam ex unguibus (ut ajunt) Leo cognosci potest & ego nunc aliter
 20 sentiam, quam quod ha summitates ejus sint Antora, quam puto appellasse Avicennam Napellum Moyfi, nolo tamen id pro certo tibi affirmare, nisi prius integram ejus plantam conspexerim. Napelli Moyfi imaginem (nisi fallor) dedi ego unā cum Napello, sed nescio, quomodo Chalcographorum, vel fortasse invidorum causa plantae titulus fuerit immutatus. Id quod mihi evenisse video in majori malva, quippe quod nunquam in ea fuerim opinione, hoc Malva genus arboream fuisse Malvam de qua veteres scripserunt, cujus rei argumento esse potest, quod id nunquam in meis affirmaverim Commentariis. Porro nec eam, quam in Franciscanorum monachorum cœnobio Gignanii videram, genuinam *διωδρονικαχλω* esse censeo, quod sciverim, hanc ex hortensi ac vulgari malva, Monachi cujusdam mangonio ac diligenti quadam cultura instar arboris excrevisse. Quam sententiam eò magis amplector, quòd nunc abs te factus sum certior, isibic sponte provenire genuinam *διωδρονικαχλω*. Hanc fateor ingenuè me nunquam vidisse. Quo fit, ut novarum plantarum cupidus, nunc abs te petam ne me hac planta, vel ejus semine
 20 diu destitutum relinquant. Poteris cum hac mittere etiam Peplion. Hoc si pro tua humanitate prastiteris prater id, quod mihi gratissimum feceris, non modicam fortasse laudem tibi comparaveris. Nam ubi primum harum stirpium imagines in meis addam Commentariis, omnia hac tibi tantum accepta referam. Velim prater hac ut quotquot fuerint isibic plantae, quibus putas augeri posse Dioscoridem nostrum in Reipub. commodum, eas omnes hoc anno diligenter mihi asservares, quin etiam ut nullis parceres sumptibus. Curabo enim, ut nullo tua pecuniae dispendio hoc abs te fiat, ut fusiùs Antianus, qui tibi hasce meas dabit literas, oretenu explicabit. Vale, & eò quo cepisti me amore prosequere.

Autoris ex-
 culatio cur
 antea iuum
 non descri-
 pserit Elle-
 borium.
 Antora.

Napellus
 Moyfi.
 In Napello
 Moyfi titu-
 lus immu-
 tatus Chal-
 cographo-
 rum negli-
 gentia.
 In Malva
 majori ti-
 colus.
διωδρονικαχλω
λαχλω.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Julio Moderato, Pharmacopœo Ariminensi

S. P. D.

Describuntur Cervini fungi historia, & vires.

Ute rebus novis te plurimum delectari sciam, Tuber quoddam subterraneum, quod hic cervinum Boletum Bohemi vocant, cum hisce meis literis ad te mitto. Puto enim de eo te nihil unquam audi-
 30 visse, quod nulla apud antiquos, recentioresve scriptores extet hujusce fungi memoria, quodq, repe-
 rum non possit, nisi in sylvis, ubi plurimi habentur cervi, ac venatores, qui hac natura secreta no-
 runt, sed quum hac in audita sint apud vos, nolim te in posterum latere cervini fungi historiam, &

Cervinus
 Boletus.

40 vires. Fungum itaq, hunc tuberum vulgare modo sub terra nasci affirmant venatores, ubi cervino semine in
 coitu inficitur solum. Id quod plerumq, fieri solet exempto è vulva genit ali adhuc seminis aliquid continente, ma-
 ris impetum fugiente semina. Hunc fortasse invenire nemo posset, ni cervi ipsi locum quodam statuto anni tempore
 ostenderent. Scalpunt enim naturali quodam instinctu ducti anterioribus pedibus locum, ubi globosus fungus sub
 terra delitescit, quod olfactu percipere eos affirmant. Spirat enim fungus gravi odore praesertim recenter effossus.
 Qui secreta hac norunt venatores & rustici, qui sylvas frequentant, loca diligenter observant cervinis pedibus di-
 ducta effossaq, serobe, fungos eximunt, & pharmacopœis vendunt, qui dissectos in particulas, & filo trajectos sic-
 cant postea in umbra servantq, in medicum usum. His eadem ferè facies inest, quam in ceteris peccamus tuberibus,
 globosa tamen in omnibus, & inaequalis. Extima cuticula sub nigricat, carnosae verò & ipsa fungosa substantia al-
 50 bicat. Sunt etiam quigenus aliquod reperiri dicant, erecta virilis mentula forma, adeo ut in altera parte detecta
 glans, in altera globuli quidam testiculos referentes conspiciantur. Hic fungus in ciborum usum haecenus non ve-
 nit, nec eo vescuntur Bohemi, sed eo iis in medicamentis utuntur, quae venerem movent. Siquidem ad hoc pluri-
 mum illum valere putant, & praesertim qui humani genitalis faciem refert. In quem usum sicci pulverem ex dulci
 vino propinant, drachmae, vel sesquidrachma pondere. Lactis ubertatem hunc etiam afferre ajunt ex prisana vel
 muliebri lacte potum sed valentius id agere si longi piperis aliquid addatur. Suffitu occlusos seminarum locos re-
 ferare tradunt, & vulva strangulatus avertere. Non desunt superstitiosa muliercula, quae iis abutuntur in ama-
 toris poculis, quibusdam prius admurmuratis incantationibus. Affirmant praterea valere cervinum fungum ad
 epota venena, ex mero haustum, quin etiam ad venenosorum omnium morsum, non modo potum, sed etiam illitum
 excalscere hunc ex odoris graveolentia, quispiam facile judicabit. Optarem ut tam rarum medicamentum Ita-
 60 lia haecenus ignotum seri vel transplantari posset, & inter cetera rara simpliciā, quae in tuo tam celebri viridario,
 diligenti admodum cultura alis, hic etiam viveret fungus. Sed postquam hoc nobis vetat natura, hunc
 siccum tibi asservato. Mitto tibi prater id legitima Chalcitis, & vera Myfis aliquot
 frusta, quae ut apud vos rara, ita sane cara tibi futura
 spero. Vale.

Cervini
 fungi histo-
 ria.

Cervinus
 fungus viri-
 lem mentu-
 la referent.
 Fungi Cer-
 vini vires.

Chalcitis &
 Myfi.

NN

PETRI